

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES NA
6. STRANI:

OD
PROIZVAJALCA
DO
POTROŠNIKA

Sobota, 12. avgusta 1961
Štev. 32, leto XIX

V OKVIRU

Izredno nagel razvoj jugoslovanskega gospodarstva po vojni, posebno pa še v zadnjih letih, nujno sili tržišče, da zvišuje cene. To ni osamljen pojav, ampak je značilen za vse gospodarske ekspanzije. Če mu sledi zmerno naraščanje cen in rahlo razvrednotenje valute, potem smatramo, da je to — normalno.

Ce pa se plače in cene ločijo za prestiž, če je včasih med njimi samo za prsi razlika, potem je težko določiti zmagovalca, kajti prog, ki jo dva rivala tečeta, je trasi-rana še za dobro vrsto let.

V letošnjem letu so močno porasli osebni dohodki zaposlenih. Večji skok so dosegli v višjih, manjšega v nižjih kategorijah. Toda z majhnim zaostankom so začele rasti cene.

manjši, kot pa smo v začetku leta pričakovali. Že na april-skem zasedanju Zvezne ljud-ske skupščine je tovarš Kar-delj opozoril, da bo potrebno skrbno proučevati cene:

»S spremembo v dosedanjih odnosih cen smo šele načeli zelo pomembno stran formir-nja in delitve dohodka v na-ših pogojih. Nujno potrebni so tako obsežno teoretično in raz-iskovalno delo o osnovah for-miranja cen kakor tudi poseb-ne študije in analize cen v po-sameznih oblasteh in panogah, da bi prek politike cen prispe-vali k uresničenju aдекватne strukture proizvodnje in po-trošnje ter dosegli bolj enako-merne pogoje poslovanja go-spodarskih organizacij. Vzpo-redno s tem moramo zgraditi sistem evidence in kontrole, v

Plače in cene

V zadnjem mesecu so dosegle že visok porast.

Vzemimo z določeno mero opreznosti statistične podatke in recimo, da so približni, da kot nobena povprečja ne izra-žajo zadnje resnice. Toda približno in zelo zanimivo sliko le nudijo:

Stalne povrtine so doseg-le porast za 28 %, krompir za 29 %, izdelki vrtnin (konzerve) 17 %, meso 12 %, mleko 29 %, pohištvo 16 %, obrtno usluž-bnostne storitve 29 %, gostinske storitve 39 %, kulturne storitve 34 %. Te podražitve ne pred-stavljajo celotnega standarda prebivalstva, nedvomno pa predstavljajo njegovo osnovo, ki zadene v slednjo družino.

Kakor je razveseljivo, da se je odstotek zaposlenih, ki so imeli mesečne prejemke do 20 tisoč dinarjev, od januarja do aprila zmanjšal od 56,2 % na 37,5 %, se pravi, da so se jim povečali dohodki za prestop v višjo skupino, tako nas zaskrb-ljuje stalen porast cen. Če ga ne bomo zaustavili, bodo rezul-tati dviga življenjskega stan-darda ob koncu leta dosti

katerem se formirajo tržne ce-ne kot trajnejši mehanizem planske politike in zagotavlja-nja stabilnosti trga. Takšna kontrola je zlasti važna zdaj, ko skušajo prehodne težave v uporabi novega sistema delitve ponekod izkoristiti za špekul-antsko in neupravičeno zviševanje cen. Proti takim poja-vom se je treba energično bo-riti, vsterši administrativne ukrepe in sankcije, zakaj te težnje otežujejo uveljavljanje naše splošne ekonomske politi-ke, posebej pa politike za zboljšanje življenjskega stan-darda.

Na nevarnost smo bili opo-zorjeni, podatki nam dokazu-jejo, da je bila skrb upravi-čena. Samo majhno usvajanje, kratkovidna politika nekaterih gospodarstvenikov v komunah, ki v svoji kratkovidnosti me-nijo, da delajo usluge držav-ljanom, če iz trgovine in osta-lih posrednikov potrošnih do-brin na osnovi obdavčitev do-sežejo finančni uspeh. Vse to gre vedno na breme potroš-nika! Kdaj se bomo spamet-o-vali?

VINKO TRINKAUS

LESNA INDUSTRIJA SLOVENIJE V NOVIH GOSPODARSKIH POGOJIH

NA KRITIČNI PRELOMNICI

Jugoslovanska lesna industrija v novem gospodarskem sistemu ni v preveč zavidljivem položaju. Nova delitev dohodka med družbo in gospodarskimi organizacijami je za večino lesnih podjetij res veliko ugodnejša, toda tako kot nekateri novi instrumenti prepuščajo lesni industriji več ustvarjenega dohodka, tako ji ga drugi spet pobere. Še več: skladi lesne industrije se zaradi nekaterih instrumentov tako zmanjšujejo, da je resno ogrožen njen nadaljnji razvoj. O težkem stanju lesne industrije ne pričajo samo izračuni finančnih analiz, temveč tudi prve anomalije na zunanjih in notranjih tržiščih.

KAJ POMENI SLOVENSKA LESNA INDUSTRIJA

Pustimo tokrat v nemar vprašanje, ali smo lahko zadovoljni s sedanjo razvojno stopnjo slovenske lesne industrije in go-spodarstva in namesto tega raje poskusimo ovrednotiti njen se-danji pomen. Iz množice stati-ističnih podatkov jih izberimo samo nekaj:

● lesna industrija Slovenije sodeluje v bruto produktu slovenske industrije v celoti s 7 %.

● slovenska lesna industrija predstavlja v odnosu na jugo-slovansko lesno industrijo 23 %.

● odnos med primarno in fi-nalno proizvodnjo lesne indu-strije je v Sloveniji v razmerju 37 odstotkov nasproti 63 odstotkom, kar je več kot v merilu vse države, kjer je razmerje 49 odstotkov nasproti 41 odstotkom v korist primarne proizvodnje;

● finalna proizvodnja lesne industrije je zastopana v izvozu celotne industrije naše republi-ke s 30 odstotki, v izvozu vsega slovenskega gospodarstva s 23 odstotki in v izvozu celotne les-ne industrije Jugoslavije s 27 odstotki;

● v lesni industriji Slovenije je zaposlenih 11,85 odstotka od vseh zaposlenih v industriji na-še republike.

Ti podatki označujejo pomen slovenske lesne industrije ob

koncu minulega leta. Zato se nehote vzbuja vprašanje, kakš-šen naj bi bil njen pomen v prihodnjem obdobju. Z vsi upravičenostjo bi namreč lahko pričakovali, da se bo le-ta v pri-hodnje še povečal, saj bo lesna industrija šele v prihodnjih dveh letih začela izkoriščati glavne investicije minulega ob-dobja. K optimističnemu razpo-loženju v lesni industriji pa bi nedvomno moral prispevati tudi novi gospodarski sistem, ki se je začel uveljavljati v gospodarstvu ob začetku letošnjega leta. Predvsem pa naj bi spodbudila nadaljnji razvoj posameznih lesno predelovalnih podjetij in s tem tudi vse lesne industrije — nova delitev dohodka med go-spodarskimi organizacijami in družbo. Bi morala, pa vendar...

ANALIZE KAŽEJO DRUGAČE

Vsebi tega »vendar« lahko poiščemo v analizah, ki jih je pripravilo poslovno združenje lesne industrije Slovenije LES na osnovi programa lesne indu-strije v letošnjem letu in na osnovi delovanja novih gospo-darskih predpisov in spreme-njenega deviznega sistema. Osnovna ugotovitev, ki izhaja iz števil teh analiz, je, da je les-na industrija kljub za večino lesno industrijskih podjetij ugodnejšemu načinu delitve do-

hodka med njimi in družbo ob-čutno prikrajšana za tista sred-stva, od katerih je odvisen njen nadaljnji razvoj.

Da ne bo ostala ta trditev neosnovana, uporabimo nekaj najbolj zgovornih števil:

● medtem ko plan predvi-deva porast fizičnega obsega proizvodnje v lesni industriji za 13 odstotkov, pa bi se v primeru popolnega delovanja novih de-viznih instrumentov povečala finančna vrednost proizvodnje samo za 4,5 odstotka.

● predvideni dohodek bi se v primerjavi z realiziranim do-hodkom ob koncu minulega leta zmanjšal za 18 odstotkov,

● čeprav novi sistem instru-mentov zmanjšuje lesni indu-striji prispevek iz dohodka v primeru popolnega delovanja novih deviznih instrumentov za 41 odstotkov, pa bi se dohodek podjetij, namenjen za sklade, zmanjšal za 85,76 odstotka.

To razkrivajo omenjene ana-lize v primeru popolnega delo-vanja novih deviznih instru-mentov. Vendar je treba pove-dati, da razmere v letošnjem letu ne bodo tako kritične, kot kažejo analize, kajti na dohodek gospodarskih organizacij lesne industrije še ne bodo v celoti vplivali novi devizni instru-menti. Večina podjetij je nam-reč že v minulem letu predala svojo letošnjo proizvodnjo, tako da zanjo veljajo stare obračun-ske vrednosti tujih valut. Ven-dar lahko pričakujemo, da se bo ob konca septembra letoš-njega leta začelo v veliki večini slovenskih lesno industrijskih podjetij delo na novih zaključ-kih in bodo zaradi tega šele ta-krat stopili v polno veljavo no-vi devizni predpisi. In čeprav stari zaključki vsaj za letošnje leto stanje v lesni industriji bistveno omiljujejo, pa finanč-na analiza predvidenega celot-nega poslovanja razkriva zelo zaskrbljujočo podobo. Še poseb-no zaskrbljujočo zaradi tega, ker bi v prihodnje leto morala stopiti lesna podjetja z že ob-čutno manjšim čistim dohod-kom, ki pa pomeni osnovo za njihov nadaljnji razvoj. V pri-meru nepopolnega delovanja no-vih gospodarskih predpisov in spremenjenih deviznih instru-mentov je namreč planirani čist-iti dohodek za letošnje leto v razmerju z realiziranim čistim dohodkom ob koncu minulega leta izražen v indeksu 38,28 v letu 1961 nasproti 100 v minu-lem letu.

KAJ SPODKOPIJE TEMELJE LESNE INDUSTRIJE

Rekli smo že, da je delitev dohodka med gospodarskimi or-ganizacijami in družbo za večji del podjetij lesne industrije ve-liko ugodnejša, kot pa je bila v minulih letih. To pa je pravza-prav v nasprotju z mislijo, ki smo jo izrekli malo prej, nam-reč, da prikrajša novi gospodar-ski sistem lesno industrijo za dobršen del sredstev, od katerih je pravzaprav odvisen njen na-daljnji razvoj. Toda s tem je tako: kar je lesna industrija dobila z novo delitvijo dohodka med podjetji in družbo, pa je še v večji meri izgubila z ne-katerimi drugimi instrumenti in s premiki cen na tržiščih s su-rovinami, pomočnim materialom in polizdelki.

Ce analiziramo te elemente, ki negativno vplivajo na razvoj lesne industrije, potem moremo ugotoviti:

● močno so narasli mate-rijalni stroški, čemur pa je prav-zaprav glavni krivec povečanje cen surovinam. Tako so se na primer dvignile cene surovinam ob začetku letošnjega leta v pri-merjavi s cenami ob zaključku minulega leta pri bukovini po-vprečno za 20 odstotkov, pri je-lovi hlodovini za povprečno 25 odstotkov in pri furnirskih hlo-dih in furnirjih v povprečju celo za 50 odstotkov,

● narasli so tudi drugi stro-ški, predvsem režijski, zvišale so se tarife v notranjem železni-skem transportu, zvišali so se foršaitni stroški v pristaniščih. Najbolj občutno pa vpliva na nadaljnji razvoj lesne indu-strije:

● povečanje prometa dav-ka na notranjem tržišču in na zunanem tržišču medfaznega prometa davka (pri žaganem le-su — hrastovini od 16 % na 23 %, pri žaganem le-su listav-cev, razen bukve, od 10 na 17 %, pri rezonančnem le-su od 25 na 35 % in žaganem le-su iglavcev od 13 na 23 %);

● spremenjena mera obresti na poslovni sklad, in sicer od 2 do 2,5 % na 6 %;

● za lesno industrijo znižana obračunska vrednost dolarja, z izjemo primarne proizvodnje, ki je lani obračunavala dolar po 650 dinarjev, z novimi deviz-nimi instrumenti pa po 750 di-narjev.

PREMIKE POTRjuje TUDI ČETRTLETNI OBRACUN

Da so prav omenjeni instru-menti oziroma spremenjena gi-banja cen tisti elementi v no-

(Nadaljevanje na 3. str.)

OB IZJAVI IZVRŠNEGA ODBORA AFL-CIO

VELIKA ODGOVORNOST ZA ŠKODLJIVO POLITIKO

Nedavno je objavil izvršni svet Ameriške feda-cije dela in Kongresa industrijskih organizacij (AFL-CIO), največje severnoameriške sindikalne organiza-cije, izjavo o mednarodnih problemih. Vodstvu AFL-CIO se je zdelo potrebno, da se vključi v prenos na-raščanja mednarodne napetosti, s svoje strani podpre nemiroljubne sile in pripomore k rožljanju z orožjem in s svojim stališčem spodbudi tiste, ki se neodgovor-no igrajo z usodo človeštva.

Odgovornost delavskega raz-reda postaja čedalje pomemb-nejša pri reševanju velikih me-dnarodnih problemov. Z razvo-jem proizvajalnih sil in z ne-nehnim širjenjem gospodarskih odnosov postaja svet bolj in bolj celota, v kateri sta medsebojno sodelovanje in skupno reševa-nje mednarodnih problemov nujnost za splošni obstoj. Hkra-ti so značilnost družbenega raz-voja po svetu krepitev napred-nih sil, naraščanje družbene vloge delavskega razreda, do-končna osvoboditev čedalje več dežel, prihod na svetovno prizo-rišče nešteto nedavno osvoboje-nih narodov ter postopno slab-ljenje materialne in družbene

osnove konservativnih in preži-velih družbenih ureditev.

Medtem ko po eni strani na-rašča vzajemna povezanost sve-ta ter se uveljavljajo sile, ki so za mirno poravnavo vseh sporov in neurejenih vprašanj, pa se oblikujejo nova žarišča vojaških spopadov, se porajajo nove ob-like mednarodne napetosti, se pojavljajo novi viri vojnih ka-tastrof. Posebej je treba pou-dariti odgovornost določenih reakcionarnih krogov kapitali-stičnega dežela, ki otežujejo spo-razumevanje med narodi in mi-roljubno reševanje spornih pro-blemov ter s svojo vojnouhuj-skaško in militaristično politiko ostrijo mednarodne odnose in obnavljajo hladno vojno.

V takih pogojih se nenehno stopnjuje odgovornost delavske-ga razreda in delavskih organi-zacij za usodo človeštva ter za zagotovitev življenja delovnih ljudi v miru in svobodi. De-lavski razred in sindikati so dolžni pred sedanostjo in pred zgodovino s svojo zavestjo o vzajemni pogojenosti in poveza-nosti sveta, s svojo internacio-nalno solidarnostjo in aktivnost-jo prispevati k zmagi nad blo-kovsko razcepljenostjo in k od-stranjanju vseh nevarnosti, ki jih prinašata človeštvu se-danja razdeljenost in napetost na svetu.

Med največje nevarnosti so-dita nenehna oboroževalna dir-ka in odpor vojnouhuj-skaških krogov proti sklenitvi sporazu-ma o razorožitvi. Napredne sile vsega sveta zahtevajo prekini-tev oboroževalne tekme, še po-sebej pa prepoved uporabe je-drskega orožja in opustitev atomskih poskusov. Politične sile in napredna gibanja v vseh delih sveta, množične organiza-cije, znanstveni krogi in huma-nisti zahtevajo od vlad vseh de-žel, predvsem pa od vlad naj-

večjih držav na svetu, naj sto-rijo vse, kar je v njihovih mo- (Nadaljevanje na 2. str.)

Zadrega na potrošniškem sejmu

— Zmotil sem se! Tisto ni s kupa za prodajo — tisto je razstavni kos brez napake...

Karikatura: MILAN MAVER

VELIKA ODGOVORNOST ZA ŠKODLJIVO POLITIKO

(Nadaljevanje s 1. strani)
čeh, da bo dokončno odstranje-
na nevarnost jedrske vojne, ki
grozi sodobnemu človeštvu. De-
lavske in sindikalne organizaci-
je večine dežel so imele in
imajo za svojo dolžnost, ne le
podpreti vse te zahteve, temveč
se vključiti v prednjo stražo ti-
stih sil, ki se zavzemajo za iz-
ključno miroljubno uporabo je-
drske energije.

Namesto zavesti svoje odgo-
vornosti za mir na svetu in za
prispevek k ciljem, ki so si jih
zastavljali delovni ljudje vsega
sveta, namesto spoznanja, da
mora delavsko gibanje vsake
dežele nasprotovati vsem miro-
ljubnim pojavom in postopkom,
se je vodstvo AFL-CIO s tem,
da se je izreklo za krepitev »ka-
pacitet za nacionalno obrambo
v vseh mogočih primerih« ter
zahtevalo od kongresa, naj »da
predsedniku ZDA vsa izredna
pooblastila, da bi mogel mobi-
lizirati vsa sredstva, potrebna
za vsak primer,« neposredno
vključiti v ustvarjanje vzduš-
ja, ki ne le nasprotuje težnjam
miroljubnih sil po svetu, tem-
več je tudi v nasprotju z inter-
esi severnoameriškega delav-
skega razreda. Namesto da bi
se pridružilo splošnim zahtevam
po razorožitvi in prepovedi je-
drskih poskusov, vodstvo AFL-
CIO neposredno podpira nade-
ljevanje poskusov z jedrskim
orožjem in kot izraz svoje
»mednarodne odgovornosti« in
»pojmovanja enakopravnosti«
velikih partnerjev predlaga:
»Ko bo naša vlada obnovila te
poskuse, mora obvestiti Zdru-
žene narode o vsaki eksploziji,
preden bo to storila, in pozvati
Moskvo, naj ravna prav tako.«

S takšnimi pojmovanji in
ravnanjem si voditelji ameri-
ških sindikatov nalagajo na
pleča ne le odgovornost za tra-
gične posledice, ki bi jih mogla
imeti takšna politika, temveč
se izpostavljajo tudi ogorčenosti
vseh tistih sil po svetu, ki so
trdno prepričane, da nadaljevanje
jedrskih poskusov ne more
nikomur prinesiti pozitivnih
sadox.

Sedanje mednarodne krize
ni mogoče premagati, če držav-
niki ne bodo pokazali razume-
vanja za skupno iskanje mirnih
rešitev in če ne bodo delovni
ljudje vseh dežel neposredno
in po svojih organizacijah pre-
prečili tragične zaostitve seda-
nje napetosti. Sedanja razcep-
ljenost v mednarodnem delav-
skem gibanju po svoje prav
tako podpira razdeljenost na
bloke, tako da vsi tisti, ki zno-

traj mednarodnega sindikalnega
gibanja nasprotujejo odprav-
ljanju razdeljenosti in uposta-
vitvi čim širšega mednarodnega
sodelovanja delavskega razreda,
prevzemajo nase veliko odgo-
vornost za negativni izid in
razvoj sedanjih mednarodnih
odnosov. Zbliževanje delavskega
razreda in krepitev sodelovanja
znotraj mednarodnega gibanja
sta usmerjeni proti razdeljeno-
sti na bloke ter zagotavljata po-
goje za miren in progresiven
razvoj človeštva.

Osvoboditev velikega števila
dežel izpod kolonialnega jarma
oziroma nacionalna, politična,
gospodarska in kulturna eman-
cipacija na stotine milijonov
ljudi vseh ras povsod po svetu
ter nezadržni pohod antikolo-
nializma sodijo med najpo-
membnejše pojave poveljnega
razvoja. Delavski razred vsega
sveta tudi zaradi širših politič-
nih in neposrednih gospodar-
skih interesov podpira boj vseh
narodov za osvoboditev in iskren-
no pozdravlja vse uspehe, do-
sežene v tem boju. Odstranitev
sedanjih razlik v gospodarski
ravni razvitih in nerazvitih de-
žel je nujna razvojna smer sve-
ta kot celote, ker je sedanja ne-
enakost eden najglobljih vzro-
kov ne le bede delovnih mno-
žic na velikih področjih zemel-
ske oble, temveč tudi vir nevar-
nosti spopadov z orožjem in
onemogočanja mirnega razvoja
človeštva. Zato postaja pomoč
razvitih dežel nerazvitim tako
potreba po konsolidaciji sploš-
nega svetovnega razvoja kakor
tudi izraz solidarnosti delovnih
množic vsega sveta. Delavski
razred in delavske organizacije
imajo dovolj razloga, da podpro
pomoč nerazvitim deželam, se-
veda tako, da te pomoči ne
spremljajo nikakršni pogoji in
vmešavanje v notranje zadeve
drugih dežel. Vodstvo AFL-CIO
kot predstavnik delavske orga-
nizacije industrijsko zelo razvite
dežele se v istem dokumentu
zavzema za pomoč nerazvitim
deželam »v obliki dolgoročnih
posojil z nizko obrestno mero,
namenjenih ekonomskemu raz-
voju«, potem za »spodbujanje
narodov, ki dobivajo pomoč, k
mobilizaciji lastnih sredstev«, in
za »spodbujanje drugih raz-
vitih dežel, da se pridružijo
ZDA pri dajanju prispevkov h
gospodarskemu napredku manj
razvitih dežel«, hkrati pa po
drugi strani predlaga sestavo
posebne predsedniške komisi-
sije, v kateri bodo zastopani
sindikati in ki bo priporočala
zavrnitev tiste vladne politike,

ki »je bila pripravljena poma-
gati komunističnemu bloku pri
blažitvi ali premagovanju veli-
kih ekonomskih in političnih te-
žav«. Očitno je, da skuša vod-
stvo AFL-CIO špekulirati s »te-
žavami« socialističnih dežel.
Toda narodi, ki so se odločili za
graditev socialistične družbe,
zanesljivo vedo kljub začasnim
in prehodnim težavam, ki lahko
nastopijo, da bodo mogli le v
socialističnem sistemu dokončno
rešiti velike probleme svojih
dežel ter nenehno napredovati
tako v ekonomskem kakor v
druženem razvoju. Prav tako
je očitno, da izvršni odbor
AFL-CIO ne pojmuje pomoči
manj razvitim deželam kot iz-
raz mednarodne solidarnosti za
zagotovitev boljšega življenja
delovnim ljudem v vseh delih
sveta, temveč označuje to le
kot najboljšo pot za izsiljevanje
neodvisnih narodov in za poli-
tični pritisk pri izbiri njihove
notranje ureditve, načina življe-
nja in družbenih odnosov. Su-
vereni in svobodni, ponosni in
hrabri narodi ne bodo nikomur
dovolili, da bi tujo pomoč izko-
riščal za pritisk in izsiljevanje.
Namesto da bi doumeli pomen
in značaj sodobnih gibanj po
svetu, čedalje tesnejšo medse-
bojno povezanost vseh narodov
kakor tudi obojestranske koristi
razvitih in nerazvitih dežel pri

dajanju pomoči nedavno osvo-
bojenim deželam in vsem naro-
dom, ki odstranjujejo posledice
kolonialne in polkolonialne pre-
teklosti, si nosilci nasprotnih
pojmovanj zaman prizadevajo
zadržati kolo zgodovine.

Zveza sindikatov Jugoslavije
vztraja kakor vedno doslej tudi
zdaj na položajih širokega in
vsestranskega mednarodnega
sodelovanja, ki vključuje prosto
izmenjavo stališč, odkrito raz-
lago mnenj in obravnavo vseh
vprašanj in pojavov, si šteje v
dolžnost, nasprotovati takim ne-
gativnim stališčem in pojavom
v mednarodnem sindikalnem gi-
banju in nanje opozoriti vse
napredne sile mednarodnega
delavskega in sindikalnega gi-
banja. Samo z doslednim bojem
za ohranitev miru na svetu, za
čim širše in kar najbolj vse-
stransko mednarodno sodelova-
nje, za spoštovanje pravice vsa-
kega naroda do neodvisnosti in
samostojnega reševanja notra-
njih problemov, za razorožitev,
aktivno koeksistenco in mirno
poravnavanje vseh sporov, za
prepoved jedrskih poskusov in
za pomoč nerazvitim deželam
lahko delavski razred in sindi-
kati izpolnijo svoje mednarod-
ne obveznosti.

Centralni svet
Zveze sindikatov
Jugoslavije

KAKO POTEKA DECENTRALIZACIJA SAMOUPRAVLJANJA V KRANJSKEM OKRAJU

ČAKAJO NA »VZORNE« PRAVILNIKE

Večina manjših obrtnih, trgovskih in gostinskih
podjetij ter kmetijskih posestev v kranjski občini ima
že izdelane pravilnike o delitvi čistega dohodka in
osebnih dohodkov. Kjer teh še ni, so formirali po-
sebnosti organe, ki pravilnike pripravljajo. Še vedno pa
najdemo tudi take organizacije, kjer sicer pripravljajo
pravilnike, vendar se je že doslej pokazalo, da nimajo
jasnih stališč in ne vedo, kaj hočejo. Ponekod pa niso
začeli niti s pripravami. Po vsej verjetnosti zopet ča-
kajo »vzorcev«, kar pa kaže, da ne razumejo namena
novih ukrepov, ki ne dovoljujejo enake delitve in
formiranja sredstev za vsa podjetja.

V obrti so nekatere organi-
zacije pokazale precejšnjo mar-
ljivost pri izdelavi pravilnikov.
Tako na primer Čevljarna Stor-
žič na Visokem pri Kranju, Agro-
servis, Komunalni servis, In-
stalater ter Obrtno podjetje
Cerklje. Drugod sicer pravilnike
pripravljajo, vendar kaže, da

nimajo jasnih stališč, zato okle-
vajo in odlašajo. V nekaterih
obrnih organizacijah, kot so:
Tapetništvo, Elektro, Tehnica,
Pekarna, Žaga Britof, Elektro-
tehnično podjetje in Remont
čevljarških strojev, pa niso za-
čeli niti s pripravami. Samo-
upravni organi v teh podjetjih

so sicer obravnavali občinska
priporočila, vendar le formalno.
Tako so besede: »priporočila
zborna proizvajalcev in Občin-
skega sindikalnega sveta se vzma-
me na znanje« ali »naroči se ko-
misiji za izdelavo pravilnikov,
da priporočila zborna proizvajal-
cev in Občinskega sindikalnega
sveta upošteva«, ostale mrtve v
zapisnikih.

Precej boljše je stanje na
področju trgovine. Podjetja
Agraria, Kokra, Elita, Tobak,
Merkur in Kurivo imajo že iz-
delane predloge, ki jih bodo v
kratkem predložili v razpravo.
Pozitivno pri njih je, da so do-
hodek ugotavljali po enotah in
ne glede na to, da se dohodek
uporablja skupno, imajo vsi za-
posleni možnost vplivati na nje-
govo delitev in poznajo osnove,
na katerih se formira. V podjet-
ju »Moda« Kranj so kljub več-
jim možnostim, kot jih imajo
ostala trgovska podjetja, s pri-
pravami v zaostanku, kar kaže,
da je pri njih premalo prizade-
vanja. Probleme imajo v novo-
formiranem trgovskem podjetju
»Živila«, kjer so združili več
podjetij, ne da bi predhodno do-
ločili ekonomske osnove posa-
meznih organizacijskih enot.

Največji napredek pri izdela-
vi pravilnikov je prav gotovo
napravilo kmetijstvo. Tako sta
Kmetijsko posestvo Hrastje in
Kmetijska zadruga Cerklje že
izdelala pravilnika, povsod drug-
je pa jih izdelujejo. Pri tem jim
nudi precej strokovne pomoči
zbornica.

Od gostinskih podjetij pri-
pravlja pravilnika Delikatosa
in Restavracija Jelen. Povsod
jemljejo za osnovo promet, ki pa
ni vedno realno merilo dohodka.

Dosedanji uspehi in neuspehi
kažejo na to, da so sindikalne
organizacije v vseh teh podjet-
jih sicer obravnavale na raznih
sestankih namen novega sistema
delitve dohodka, vendar svojih
stališč (v večini primerov) niso
zaveze, niti niso skušale ugo-
tavljati, kako priprave potekajo.
Vodstva podjetij še vedno jem-
ljejo to kot odvečno delo, zato
se v probleme ne poglobljajo,
dela tudi po upravni plati ne
kontrolirajo, zato se stvari od-

vijajo zelo počasi. Člani kolek-
tiva pa so še vse preslabo infor-
mirani o poteku te akcije in tudi
niso, še do kraja doumeli vse-
bine in namena novega sistema.
Zato je zahteva po tako ureje-
nih pravilnikih, ki bodo posta-
vili temelje novim odnosom, s
strani upravljalcev še preslaba.
Izdelava pravilnikov ni stvar
posameznikov, ampak vsega ko-
lektiva. Možnosti, da bi se ko-
lektiv v to delo vključil, pa so
pri dosedanjih metodah dela
minimalne. Zelo malo je še raz-
prav v kolektivih o tem, kako
naj si trajno zagotovijo večji
dohodek. Delitev dohodka se
predvsem v nekaterih obrtnih
podjetjih še vedno vrši na sta-
rih osnovah, ki ni stimulativna.

V nekaterih organizacijah
lahko ugotavljamo, da čakajo
polletnih obračunov in že izde-
lanih pravilnikov, ki naj bi jim
služili za izdelavo njihovega. V
takih organizacijah je politična
aktivnost samoupravnih organov
in sindikalne organizacije zelo
majhna. Po vsej verjetnosti niti
oni ne razumejo dobro, kakšen
je namen novih ukrepov. In ka-
ko naj potem razumejo to člani
kolektiva? Prva in najnujnejša
naloga sindikalnih organizacij v
podjetjih, kjer doslej ni še opa-
ziti napredka pri izdelavi pra-
vilnikov, bo torej čimprej po-
skrbeti za usposabljanje kadrov,
ki bodo prevzeli delo na tem
področju.

T. M.

PO POLLETNEM OBRAČUNU V KRANJSKEM KOMUNALNEM SERVISU

SEDAJ SO NA VRSTI PROIZVAJALCI

V podjetju »Komunalni servis« Kranj so pred
kratkim pregledovali polletne uspehe in neuspehe
ekonomskih enot. Bilo je nekoliko razočaranja — od
šestih ekonomskih enot dve namreč nista dosegli pla-
nirane vrednosti proizvodnje oziroma akontacije.

Kmalu so ugotovili, da to ni
slab rezultat, kajti ti dve eko-
nomske enoti bosta zamujeno
nadoknadili v drugem polletju.
Njihov denar leži namreč v ne-
dokončani proizvodnji, in se bo
zato pokazala prizadevnost šele
po zaključnem računu. Hkrati
pa so ugotavljali, da se je že v
tem kratkem razdobju v marsi-
čem izboljšal položaj delavcev
v posameznih ekonomskih eno-
tah. Zadovoljni so vsi: vodstvo
podjetja zato, ker so delavci
bolj zainteresirani za smotnej-
še gospodarjenje, delavci zato,
ker že vidijo rezultate svojih
prizadevanj.

Nekaj jim še ne gre čisto v
račun. Delovna mesta namreč

točkujajo. Vrednost točke pa je
odvisna od maršičesa in se tako
iz meseca v mesec njena vred-
nost spreminja. To delavci tež-
ko razumejo in včasih tudi za-
godrnjajo, češ, izračuni so kom-
plicirani zato, da ne bi mogli
izračunati, koliko zaslužimo.
Vendar je takih mnenj vedno
manj. Poskrbeli so za to, da vsa-
komur na razumljiv način raz-
ložijo, od česa so odvisni oseb-
ni prejemki.

V podjetju je sedaj šest eko-
nomskih in dve organizacijski
enoti. Ekonomske enote so:
gradbena grupa, avtostronji
park, lesni obrat, vzdrževanje
cest, vzdrževanje čistoče in vrt-
narija, organizacijski enoti pa

uprava podjetja in ostale služ-
be komunalne dejavnosti, ka-
mor sodita pogrebna služba in
tržnica, ki jih zaradi nerenta-
bilnosti ne morejo dati v samo-
stojno enoto.

Doslej so ekonomskim eno-
tam dali pristojnosti, da iz svo-
jih ekonomskih enot sprejema-
jo in odpuščajo delavce, da
sklepajo o pravilni uporabi
osnovnih in obratnih sredstev
svoje ekonomske enote, kakor
tudi o pravilnem nakupu in tro-
šenju ostalega materiala. De-
lavskemu svetu lahko tudi pred-
lagajo nakup, odčitje ali li-
kvidacijo osnovnih sredstev.
Tako ekonomske enoti, ki po-
trebuje določeno osnovno sred-
stvo, pa nima za to dovolj sred-
stev, ostale enote lahko sredstva
posodijo, delavski svet pa nato
sklepa o tem, če je potrebno, da
ta ekonomska enota sredstva
vrača. Sklepajo pa tudi o raz-
delitvi doseženega osebnega do-
hodka svoje ekonomske enote,

seveda v okviru pravilnika o
delitvi osebnega dohodka. Koli-
ko mora posamezna ekonomska
enota prispevati v sklade pod-
jetja, pa določa pravilnik o de-
litvi čistega dohodka. O obeh
pravilnikih — o delitvi čistega
dohodka in delitvi osebnih do-
hodkov — so delavci že raz-
pravljali in jih bo v kratkem
potrdil delavski svet.

Vodstvo podjetja sedaj sicer
še nekoliko okleva, kadar daje
pristojnosti navzdol. Mnenja so,
da je boljše nekoliko počakati,
da bodo pač videli, kakšni pro-
blemi bodo nastali in kako jih
bodo ekonomske enote uspele
reševati. Prav gotovo je ta bo-
jazen odveč. Sicer pa — najvaž-
nejše so napravili — postavili
so temelje novim odnosom in
sedaj je vrsta na proizvajalcih,
da sami zahtevajo tisto, kar jim
gre, oziroma za kar čutijo, da
bodo znali samostojno upra-
vljati.

T. M.

ALI SE BO OBNESEL SMELI
POSKUS V KRAGUJEVŠKEM
»RADIOELEKTRO«

DIREKTOR — ŠEF EKONOMSKE ENOTE

V podjetju »Radioelektr«
Kragujevac so nedavno s taj-
nim glasovanjem volili vodite-
lje ekonomskih enot. Za vod-
stvo ekonomske enote uprave
sta se potegovala dva kandida-
ta, kolektiv ekonomske enote
je izrazil zaupanje enemu iz-
med njih — direktorju pod-
jetja.

Nastane vprašanje: Ali je
direktorja podjetja mogoče iz-
voliti za voditelja ekonomske
enote?

V tem primeru je kolektiv
zaradi prav nič lahkega polo-
žaja v podjetju hotel imeti za
šefa ekonomskih enot ljudi,
katerih kvalifikacije in sposo-
bnosti bodo pripomogle k nagli
ureditvi stanja v podjetju. Ti-
sti trenutek niso razmišljali,
kaj je kdo v podjetju in ali so
ovire za uresničenje takšnega
namena kolektiva. Tako sta se
v osebnosti direktorja pod-
jetja znašli dve funkciji:
vodstvo vsega podjetja in še
ekonomske enote v upravi.

Razumljiva je želja kolek-
tiva, najti kar najboljšo, čim
perspektivnejšo ureditev vseh
vprašanj, ki jih doslej ni bilo
mogoče zadovoljivo rešiti, tež-
ko pa je reči, da je kolektiv

ravnal najbolje, ko je izvolil
direktorja podjetja za šefa
ekonomske enote. Direktor
podjetja že po svoji funkciji
prispeva k reševanju vseh pro-
blemov v podjetju. Obseg in
karakter položaja mu nalagata,
da se posveča problemom vse-
ga podjetja, zato je že zaradi
tega škodljivo postavljati di-
rektorja v položaj, ko se bo
ukvarjal s problemi samo ene
organizacijske enote v podjet-
ju, ki ga vodi.

»Hierarhična« povezanost
vodilnih funkcij ne dovoljuje,
da bi se v eni osebi združevali
dve ali še več funkcij različ-
nega ranga in iste smeri
upravljanja. V »Radioelektru«
pa so ravnali povsem nasprot-
no, ker se je generalni direk-
tor podjetja znašel v položaju,
ko neposredno vodi vse pod-
jetje, hkrati pa tudi ene iz-
med ekonomskih enot. Razum-
ljivo je, da bi kolektivu več
koristilo, če bi si bil izvolil
za šefa ekonomske enote koga
dr drugega, ker bi imel potem
direktor podjetja več časa in
možnosti za izpolnjevanje že
tako obširnih in zapletenih na-
log podjetja kot celote.

M. R.

DELAVSKA ENOTNOST

Ustanovljena 20. novembra 1942.
Lista izdaja Republiški svet
ZST za Slovenijo. Glavni in
odgovorni urednik:

VINKO TRINKAUS
Urejuje uredniški odbor: Peter
Dornik, Sonja Gasperšič, Mi-
lan Maver, Janez Volč, Teh-
nični urednik Janez Suster
Naslov uredništva in uprave:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 2.
poštni predal 313-VI, telefon
uredništva: 33-722 in 30-672 —
Račun pri Narodni banki v
Ljubljani št. NB 600-11/1-363
— Posamezna številka stane
20 din — Naročnina je: četir-
letna 250, polletna 500 in letna
1000 din — List izkida
»Ljudska pravica« — Poština
plačana v gotovini

NA KRITIČNI PRELOMNICI

(Nadaljevanje s 1. strani)
vem gospodarskem sistemu, ki spodbuja temeljne lesne industrije, nakazuje, čeprav še ne razkriva v celoti, obračun lesne industrije za prvo tromesečje letošnjega leta. V tem času je namreč skoraj vsa proizvodnja lesne industrije slonela še na starih zaključkih in so seveda bile v veljavi še stare obračunske vrednosti. Toda preidimo na primerjavo: skupni dohodek v prvem tromesečju minulega leta označimo s 100 %. V istem obdobju letošnjega leta pa je skupni dohodek narasel za 26 %, torej označuje razmerje med obema obdobjema indeks 126. Zato je tudi skupni dohodek, v primerjavi s skupnim dohodkom istega obdobja v minulem letu izražen z indeksom 126. Potrjujejo pa pravilnost analiz, kako vplivajo novi gospodarski in devizni instrumenti na lesno industrijo, nekateri drugi elementi: dohodek (indeks 115) ni narasel skladno s skupnim dohodkom, močno so se povečali materialni stroški (indeks 129), prav tako obstoji na poslovnih sklad in obresti od kreditov in posojil (indeks 173), povečal se je prometni davek (indeks 135), narasli so stroški poslovanja (indeks 132).

Podobno sliko razkriva tudi notranja delitev dohodka v lesni industriji za obdobje prvih treh mesecev: prispevki iz dohodka so se v primerjavi z istim obdobjem minulega leta občutno zmanjšali (indeks 82). Lahko bi sicer ob tem kdo pomislil, da se je ostanek čistega dohodka zmanjšal zaradi porasta osebnih dohodkov ali pa manjše dinamike proizvodnje, vendar tako misel jasno zavračata naslednja podatka: dinamika proizvodnje je porasla v prvem tromesečju za 12 %, osebni dohodki pa le za 11 %. Torej kljub temu, da je lesna industrija v celoti preseгла lanskega letnega proizvodni program, so se njena sredstva, namenjena za njen nadaljnji razvoj, zmanjšala.

Zal pa zaključni računi prvega polletja še niso v celoti izdelani, tako da kakšna podrobnejša analiza za prvo polovico leta ni možna. Dejstvo pa je, da se v drugem četrtletju že veliko bolj razkrivajo premiki v strukturi skupnega dohodka in strukturi razdelitve dohodka, kajti stari zaključki so se že v znatno večji meri mešali z novimi. Zaradi tega pa si raje oglejmo nekatere pojave na trgišču z lesom in lesnimi izdelki, ki so jih povzročili nekateri novi instrumenti in ki jih ne gre drugače označevati kot anomalije.

NA TRŽIŠČU SE ŽE ČUTI VPLIV NOVIH INSTRUMENTOV

Glavni povzročitelji nekaterih anomalij na domačem trgu z lesom in lesnimi proizvodi so predvsem: povečanje materialnih stroškov, povečana obrestna mera na poslovnih sklad, povečana stopnja medfaznega prometnega davka, medtem ko so prodajne cene ostale v glavnem nespremenjene in še naprej blokirane. Tako lahko opazimo, da so gospodarske organizacije

skoraj v celoti ustavile proizvodnjo nekaterih artiklov, čeprav so bili to še v minulem letu iskani proizvodi.

Za trenutek se pomudimo pri naslednjem primeru:

● Brest v Cerknici je že pred tremi meseci v celoti ustavil proizvodnjo Jaffa zabojev in sadnih zabojev, čeprav je prej le-ta dajal 3000 kubič. metrov zabojev na leto. Ta ukrep pa v podjetju pojasnjujejo z naslednjimi podatki: prodajna cena 100 komadov Jaffa zabojev je določena s 54.500 dinarji, proizvodna cena pa znaša 59.859 dinarjev in je torej izgube pri omenjeni količini 5359 dinarjev. Podobno je tudi s sadnimi zaboji: prodajna cena je 53.530 dinarjev, proizvodna cena 59.246 dinarjev in je torej izgube 5716 dinarjev.

● Podoben primer je z ladijskim podom: LIP Bled, ki je še v minulem letu izdelal 84.570 kv. metrov ladijskega poda, je v letošnjem letu proizvodnjo tega artikla tako rekoč v celoti ustavil. To pojasnjujejo z naslednjimi podatki: cena surovine za kubični meter ladijskega poda prve kvalitete znaša 50.160 dinarjev, prodajna cena ladijskega poda pa samo 50.131 dinarjev. Razlike je samo v ceni surovine in ceni izdelka za 29 dinarjev, pri čemer pa sploh ni upoštevano delo in drugi stroški, kar bi to negativno razliko samo še povečalo.

● Podobni so tudi primeri v finalni proizvodnji: v Brestu so opustili naročilo 12.000 komadov kavčev, ker jim novi instrumenti povzročajo izgubo pri enem kosu za 2200 dinarjev ali za 15 odstotkov od prodajne cene.

Kriza, v katero so potisnili lesno industrijo nekateri novi instrumenti, je očitna. Primeri pričajo o tem dovolj zgovorno. In vsak komentar bi bil odveč.

RENTABILNO JE IZVAŽATI REZAN LES

Največja anomalija pa, ki so jo povzročili nekateri novi instrumenti, predvsem pa spremeni devizni instrumenti, je v tem, da je za podjetje edino rentabilno izvažati rezan les, to je proizvode primarne industrije. Če namreč podjetje izvozi žagan in neobdelan les je oproščeno prometnega davka, medfaznega prometnega davka pa ni. Če pa izvozi finalne proizvode, je sicer oproščeno prometnega davka, moralo pa je takoj, ko je dalo rezan les v predelavo, odvesti medfazni prometni davek na vsak kubični meter po uradni določeni ceni rezanega lesa (pri hrastovini na primer 16 % od uradno določene cene za kubični meter rezanega lesa itd. ...).

To je prvi element, ki postavlja primarno proizvodnjo pred finalno. Drugi element pa je v tem, da je obračunska vrednost dolarja v primarni proizvodnji porasla v primerjavi z minulim letom (od 650 dinarjev za dolar na 750 dinarjev, medtem ko se je obratno v finalni proizvodnji ta vrednost občutno zmanjšala (na primer pri nekaterih artiklih finalne

proizvodnje od 1232 dinarjev za dolar na 990 dinarjev itd).

Toda tudi ta pojav utemeljimo s primeri:

● Javor v Pivki proizvaja kubični meter vezanih plošč po 107.673 dinarjev, izvozna cena pa je 123.750 dinarjev in ima tako pri kubičnem metru vezanih plošč 16.120 dinarjev dobička.

● Javor v Pivki pa nam lahko služi tudi kot obraten primer: pri čajni mizici ima podjetje lastno ceno 6948 dinarjev, izvozna cena pa je določena z 6848 dinarji, tako da je pri enem komadu 108 dinarjev deficita.

● KLI Logatec proizvaja otroški WC stolček po lastni ceni za 100 komadov v znesku 117.587 dinarjev, izvozna cena pa ima določeno s 108.912 dinarji, tako da ima podjetje pri 100 komadih izvoznih stolov 8875 dinarjev izgube.

Vendar misliti, da so to osamljeni primeri, je več kot zmotno. Nasprotno, večina gospodarskih organizacij se v novih zaključkih za svoje finalne proizvode znajde pod lastno ceno. Tako se vsiljuje vprašanje, kako finalne proizvode v prihodnje sploh izvažati. Na to vprašanje pa za zdaj lesna industrija Slovenije sploh še ne more odgovoriti. Vendar, nekaj je gotovo: na dražjive, vsaj na bistvene podražjive, zunanji trg ne bo pristal. Podprejmo to z drobnim primerom LPI Podpeč, ki pa ni osamljen:

● LPI Podpeč je poskusila dvigniti cene pri ležalnih stolih za 2 dinarja, kar je pri izvozni ceni 685 dinarjev za komad več kot minimalna podražjiva. Toda angleški uvoznik se je temu upiral.

PRVI PRIMERI IZGUBLJANJA TRŽIŠČA

V takšnih razmerah lesna industrija Slovenije izgublja svoja zunanja tržišča. To je moč razbrati že iz dejstva, da je bilo v prvih mesecih letošnjega leta,

torej v času, ko je sezona novih zaključkov na višku, realiziranih samo 40 % izvoznih zaključkov v primerjavi z minulim letom. Res, do konca letošnjega leta se bo stanje še popravilo, vendar so znaki izgubljanja tržišča več kot očitni.

● Izraziti primer je galanterijsko podjetje Tisa na Rakeku, ki letos ni sklenilo še nobenih novih zaključkov, ker pride z vsemi svojimi artikli v prodajni ceni pod lastno ceno. Doslej pa je to podjetje prodalo vso svojo proizvodnjo v države težke valute v letni vrednosti 170.000 do 180.000 dolarjev.

To izgubljanje zunanjskega tržišča pa je še posebno zaskrbiljujoče, če upoštevamo, da dobrišen del slovenske lesne industrije ustvarja svoj dohodek v izvozu. To pa je celo nužno, saj slovenska finalna lesna industrija prekoračuje potrebe nacionalne potrošnje po ocenah pohištva za približno 30 %, pri stališ za 40 % in v galanteriji celo za 80 %.

REŠITEV NE MORE BITI SAMO NA LESNI INDUSTRIJI

Z zadnjimi predpisi o znižanju medfaznega prometnega davka v predelavi iglavcev in znižanju cen za surovino ter z odlokom o natančni klasifikaciji surovin je lesna industrija dobila nekaj olajšav. Toda te so v primeri z delovanjem nekaterih drugih instrumentov še vedno veliko premajhne, da bi bistveno popravile položaj, v katerem se bo le-ta znašal v prihodnje. Nekaj k izboljšanju tega stanja bo nedvomno lahko prispevala tudi lesna industrija sama, s sprostitvijo notranjih rezerv, s specializacijo v proizvodnji, z boljše prodajno mrežo, z vzorčno službo, predvsem pa s tem, da se bo približala zahtevam kupcev. Toda kljub temu bo potrebno nekatere instrumente vendarle spremeniti. Spremeniti, še preden bo prepozno.

BOJAN SAMARIN

CENENA STANOVANJA PO IZBIRI

Do konca letošnjega leta bodo v Osijeku dogradili 775 stanovanj, kar je skoraj 200 več kot leta 1960. Tak obseg gradenj, ki ga bodo v prihodnje še povečali, ne zadovoljuje le potreb prirodnega prirastka prebivalstva, marveč omogoča tudi ureditev nekaterih obstoječih stanovanjskih problemov.

Iz sredstev sklada za stanovanjsko gradnjo komune so porabili minulo leto v ta namen več kot 670 milijonov dinarjev, podjetja in ustanove pa so vložile še približno 470 milijonov dinarjev. Z množično gradnjo tipiziranih objektov, ki jo je organiziral sklad, so dosegli, da so bile zgradbe mnogo hitreje dograjene, cene pa so bile nekoliko nižje kot pri drugih zgradbah. Tako politiko je sklad nadaljeval tudi letos, pri čemer je stremel za tem, da bi v čim večji meri angažiral sredstva državljanov in drugih investitorjev za stanovanjsko gradnjo.

Sklad za stanovanjsko gradnjo je prav tako začel akcijo za zbiranje predplačil za stanovanja, in sicer v višini 5 % vrednosti stanovanja. Pričakovati je, da bo ta ukrep znatno bolj zainteresiral delavce za finansiranje stanovanjske izgradnje ter omogočil ekonomsko bolj upravičeno razdelitev novih stanovanj.

Z gradnjo stanovanj, ki bodo zelo različna po izbiri — to namreč izvajajo letos — to državljano omogočeno, da bodo prišli do stanovanja, ki ustreza njihovim finančnim možnostim. Hkrati je na periferiji mesta dovoljena gradnja posameznih priličnih stanovanjskih zgradb, kar je ugodna rešitev za del sta-

novanjsko ogroženih državljanov.

Taka stanovanjska gradnja z objekti, ki jih lahko posameznik brez težav finansira, predstavlja ugodno rešitev, ki bi jo bilo verjetno moč vpeljati po vsej deželi. Pokazalo se je namreč, da ni najbolje graditi hipermodernih stanovanj, ki veliko stanejo in za katera je najemnina previsoka v primerjavi z zasluži dobrišnega dela državljanov.

Po gradnji cenjenih stanovanj je neprenehoma čutili veliko potrebo. Ker je do pred letom, dvema finansirala gradnjo v glavnem skupnost, je moč reči, da je prišlo pri ljudeh v navado, da je standard stanovanj tak, da ne ustreza sedanjim možnostim Jugoslavije.

Znano je, da je gradnja stanovanj z boljimi in podobnimi napravami znatno dražja kot gradnja skromnejših stanovanj. Ravno teh skromnejših stanovanj pa skoraj ni pri nas.

Zato je pobuda osiješkega sklada za stanovanjsko gradnjo, da bi povečal izbiro stanovanj, izraz pozitivne težnje, po kateri bi stanovanje prav tako kot vsako drugo blago proizvajali za potrošnika. Le-temu bi tako nudili možnost, da bi si izbral ceneno stanovanje prav tako kot lahko kupi cenen sesalec za prah ali ceneno motorno kolo.

OSEMNAJST EKONOMSKIH ENOT V MEHANOTEHNIKI

SAMOSTOJNOST, KI SPODBUJA

V Mehanotehniko v Izoli so trdno odločeni: naše ekonomske enote bodo postale popolnoma samostojne, neke vrste tovarne v tovarni. Razpolagale bodo z osnovnimi in obratnimi sredstvi, samostojno bodo oblikovale sklade na osnovi proizvodnega plana, zahtev in potreb celotnega podjetja; urejevale bodo vso notranjo politiko posamezne ekonomske enote. Vsi načrti in predpriprave za ta nedvomno velik in odločilen korak so v osnutku že gotovi in ne bo dolgo, ko bodo to izvedli tudi v praksi.

Tako načrti. Vendar lahko rečemo, da so že v Mehanotehniko precej storili za decentralizacijo proizvodnje in samoupravljanja. Letošnji maj je bil

prekretnica, da so v podjetju začeli samostojno gospodariti. Razdelili so podjetje na 18 ekonomskih enot in začeli postopoma prenašati odgovornost za

delo in uspehe tako rekoč na vsakega posameznika. Toda — ne prehitro, je bila njihova parola. Ljudi je treba najprej navaditi in potem graditi dalje. Dosedanje izkušnje kažejo, da so bili na pravi poti.

Kakšna je torej danes struktura ekonomskih enot? Samoupravni organ predstavljajo zbori celotnega članstva posamezne enote, razen v največji, ki ima svoj obratni delavski svet. Enote popolnoma samostojno odločajo o disciplini, odpuščanju in nameščanju delavcev, na podlagi mesečnega plana proizvodnje pa vsaki enoti dodeli podjetje material, s katerim morajo potem sami gospodariti. Pri delitvi dohodkov so se odločili za sistem točkovanja posameznih delovnih mest. Plafon je 190 točk. Na osnovi tega pa so posamezne enote točkovale vsakega delavca posebej.

— Glede tega je bilo doslej največ razprav, je pojasnjeval vodja največje ekonomske enote, ki zajema vijakarno. Ima okrog 130 članov. Kriteriji za točkovanje so bili: delovna doba, sposobnost in prizadevnost. Če je bilo na začetku malce negotovanja zaradi različnih ocen pa smo s temeljitimi in večkratnimi medsebojnimi pogovori uspeli prepričati delavce, da je taka razvrstitev upravičena in pravilna. Seveda pa se lahko število točk zaradi spremenjenih delovnih uspehov tudi še korigira. Vrednost točke, ki je za vse enaka, se izračuna na osnovi vrednosti izgotovljenih izdelkov celotne enote in je običajno vsak mesec drugačna (n. pr. zadnji mesec je bila vrednost točke 59 par, medtem ko je normalna vrednost 50 par). Če pa posameznik znatno preseže normo — vzemimo, da je ta 30 vijakov na minuto — se mu s tem poveča število minut in ur in te ure se potem pomnožijo z vrednostjo točke, s čimer se mu zviša zaslužek.

S tem načinom nagrajevanja so v Mehanotehniko dosegli, da so se delavci, člani posameznih enot začeli resno zavzemati za

gospodarjenje, saj je njihov zaslužek zdaj v celoti odvisen od tega, kako bodo delali. Začeli so vplivati drug na drugega, da ne bi kdo z malomarnostjo in lenobo oviral proizvodnjo in s tem zmanjševal njihovih dohodkov.

— V tem času smo že odpuščali dva delavca, ki se nista hotela ozirati na naše pripombe glede zamujanja in nerednosti pri delu. Vse take in podobne primere prouči najprej posebna 7-članska komisija, ki zbira vse pritožbe in predloge, nato pa o zadevi razpravlja 33-članski obratni delavski svet in to popolnoma samostojno. In čeprav ima svet pravico do končne odločitve, se o vsem pomenimo še s celotnim kolektivom, tako da lahko govorimo o dejanskem samoupravljanju prav vseh članov. Disciplina in delovna storilnost sta se že v tem kratkem času, odkar velja nov sistem, bistveno popravila in to je najboljše priprava za prihodnje obdobje, ko bomo dejansko upravljali z vsemi sredstvi. Tudi pri prihranku na materialu smo napredovali, saj zdaj nobenemu ni vseeno kako bomo dodeljeni material najboljše izkoristili. Prej smo n. pr. izrabljeno nafto pri strojih zavrgli, zdaj pa že premišljujemo, kako bi jo lahko ponovno uporabili.

Ker so tudi po drugih ekonomskih enotah v podjetju razmere podobne, lahko rečemo, da so v Mehanotehniko temeljito začeli z decentralizacijo samoupravljanja. S pravilniki o razdeljevanju osebnega in čistega dohodka, ki jih bo vsaka enota naredila za sebe v skladu s centralnim pravilnikom, pa bo storjen še korak naprej. Že zdaj pa so se pokazale pozitivne vrednote novega načina samoupravljanja. V podjetju se stalno kaj dogaja, razpravlja, pri čemer sodeluje vedno širši krog delavcev, proizvodnost se zboljšuje. In to je tudi najboljši obet za prihodnost in ni nevarnosti, da bi se delavci ustrašili ali ne bili sposobni prevzeti še večjih obveznosti in dolžnosti.

S. V.

TEŽAVE NEKATERIH GOSPODARSKIH ORGANIZACIJ NA GORIŠKEM

ZALOGE IN POMANJKANJE OBRATNIH SREDSTEV PREDVSEM POSLEDICA SLABEGA POSLOVANJA

Najprej nekaj podatkov: v goriškem okraju se je v prvi polovici leta povečala investicijska potrošnja v primerjavi z istim obdobjem lani za 50 odstotkov, osebni dohodki zaposlenih pa so narasli povprečno za 33 odstotkov, ob istočasnem 20-odstotnem povečanju proizvodnje ter 10-odstotnem povečanju delovne storilnosti. Ta nesorazmerja so seveda nujno rodila posledice. Tako so številni kolektivi že v precejšnjih težavah. Oblastni organi v komunah, sindikalne in druge politične organizacije jim skušajo sicer pomagati, toda ta pomoč bo pač le začasna. Slej ko prej bodo morali v kolektivih računati predvsem sami s seboj in se oprijeti perspektivnejše politike.

Zaskrbljenost vzbujajo predvsem: naraščanje zalog in pomanjkanje obratnih sredstev. Za naraščanje zalog so deloma objektivni vzroki v zadnjih gospodarskih ukrepih. Največkrat pa so te težave posledica nekonkurenčnosti na tržišču. Po večini imajo podjetja tudi slabo urejeno komercialno službo, tako da še tistega, kar bi lahko prodala, ne posredujejo tržišču. Omenim naj samo primer »Plamenike« iz Tolmina. To podjetje

ima trenutno za več kot 100 milijonov dinarjev zalog raznih izdelkov, med drugim tudi 2840 kilogramov masla. Istočasno pa potrošniki na Goriškem in celo v samem Tolminu v trgovinah ne dobijo masla. »Solkanska industrija apna« je morala na primer zaradi naraščanja zalog, zmanjšati proizvodnjo kar za 30 odstotkov. Dokler ni imela konkurence, je dobavljala apno tovarni dušika v Rušah po 10,5 dinarjev za kilogram, sedaj pa so

Ruše dobile drugega cenejšega dobavitelja, ki mu plačajo za kilogram apna 2 dinarja manj. Ko so delali analize v solkanskem podjetju, so ugotovili, da bi tudi oni lahko prodajali apno po 8,5 dinarjev za kilogram. Toda njihov glavni odjemalec se je oprijel že drugega dobavitelja. Končno so se le sporazumeli, da bo tovarna dušika iz Ruš pri njih še kupovala apno, vendar pod pogoji, ki jih nudijo tudi druge apnenice.

Se slabše je v Goriških opekarnah, kjer imajo nič manj kot petkrat večje zaloge kot lani v tem času. Izhoda pa za sedaj še ne vidi. Tudi v majhnem kolektivnem opekarni v Kobaridu imajo za 10 milijonov dinarjev zalogo in prav tako ne vedo, kam bodo z njimi.

Drug problem so obratna sredstva. Goriška podjetja so vložila pri komunalni banki za nič manj kot 1.278.000 dinarjev zahtevkov po obratnih sredstvih. Nimajo pa zanje potrebnih po-

gojev. Ob tem, ko so vložila zahtevke za obratna sredstva pri banki, pa imajo 5 milijard dinarjev pri dolžnikih, medtem ko sama dolgujejo za okoli 3 milijarde dinarjev. Razlika je torej celi 2 milijardi dinarjev. Medtem ko si ponekod prizadevajo, da bi urejali probleme z zniževanjem proizvodnih stroškov ter odkrivanjem notranjih rezerv in izboljšanjem komercialne službe, se drugod pojavljajo težnje po zmanjševanju proizvodnje in odpuščanju delavcev. Politične organizacije so odločno proti taki politiki. Zadnja posvetovanja, ki so bila po komunah in v samih kolektivih, so namreč pokazala predvsem subjektivne vzroke sedanjih težav. Vodilni uslužbenci v gospodarskih organizacijah so namreč, da bi razvijali delavsko samoupravljanje, ponekod celo ovirali delo delavskih svetov, ki bi ob začetnih težavah lahko prav gotovo hitreje in uspešneje ukrepali.

L. KANTE

ZALEGLO JE

Pravijo, da je pri njih, odkar so uvedli ekonomske enote, vse postavljeno na glavo.

— Kar je veljalo včasih, zdaj ne velja več, — pripovedujejo delavci v tovarni...

In ko sem jih vprašal, kaj mislijo s tem, so povedali, da se je pravzaprav vse spremenilo.

— Ze, že, samo povejte mi primer, sem drezal vanje, konkreten primer!

In povedali so mi ga:

Na seji sveta ekonomske enote montaža so člani spet pretresali montažne linije za dostavo materiala. Toda njihove ugotovitve niso prinesle prav nič novega kot ugotovitve na vseh prejšnjih sejah:

»Delo nam zaostaja.«

»Lahko bi napravili veliko več, samo če bi že bile nove linije!«

»Pa kaj mislijo naši tehnologi?«

Pa so šli poklicat tehnologe, naj jim pridejo povedat, kaj je z novimi montažnimi linijami.

Res, tehnologi so prišli na njihovo sejo. Oni pa kar naravnost:

»Tovariši, kako je z novimi montažnimi linijami?«

Tehnologi so se izgovarjali, da imajo veliko dela in da zaradi tega še niso vsi načrti pripravljeni. Govorili so, da imajo takšne in drugačne težave, da je temu krivo to pa ono in drugo in tretje in četrto. Še dopuste so omenili.

Oni pa, trmasti kot so, nazaj:

»Nam je vse to prav malo mar. Naše delo zaradi tega ne gre tako naprej, kot bi morali iti. Če se ne boste potrudili najti rešitev za nove montažne linije, bomo pa dali delat nove načrte drugam.«

In pravijo, da je ta pogovor zalegel. Tehnologi so vedeli, da z onimi iz montaže ni dobrih česnih zobati in da kar rečejo, tudi mislijo narediti. To so že dokazali električarjem.

— Zdaj bodo imeli v montaži kmalu nove linije, so še povedali na koncu svoje pripovedi.

NEENAKE DOLŽNOSTI

V »Ameriki«, krčmi na Mariborski cesti, sta mi dva delavca tožila svojo brigo. Pripovedovala sta:

»Pri nas je tako, da delavcu, ki ga kaj polomi, kar precej odtrga kakšen procent. Naposled je to prav! Zakaj bi vsi trpeli, če je med nami nekdo, ki je pri delu površen. Tako stoji v pravilniku o razdeljevanju dohodka, tako je nam vsem skupaj všeč.«

Toda, ko je oni dan skupina iz našega oddelka polagala plošče na zgradbo v neki tovarni in se je pozneje izkazalo, da so bile plošče slabo položene in nam tovarna ni hotela poravnati računa, takrat so vsi naši pravilniki odpovedali.

Vsi smo vedeli, da je bil kriv za storjeno napako — mojster. Slabo je preračunal nagib, površno je povedal delavcem, kako naj pritrjujejo plošče. Delavci, več ali manj vajeni tega dela, so pač polagali, kot so vedeli in znali. No, ko je prišla napaka na dan, niso pri nas, tam v računovodstvu, prav nič brskali za vzrokom, ampak so kratko in malo vsem nam, ki delamo v oddelku, začeli odtrgovati od dohodka. Odplačati smo morali poldrugi milijon dinarjev, kolikor je znašal račun tovarni, ki nam za slabo opravljeno delo ni hotela nakazati denarja. Odplačevali smo mi, mojstru pa, ki je takrat malomarno odmeril, ni nihče odtegnil prebite pare za njegovo napako.

Nikomur ni bilo vseeno! Pomislite, kaj pomeni delavcu zaslužen učinek, ki ga nekaj časa ni bilo od nikoder in naj smo že tako hiteli z opravi! Obenem pa: ali sestavljamo pravila samo za delavce in ne tudi za mojstre, ali pa mojstri niso delavci in bi jih morali tako drugače imenovati!?

Nisem jima odgovoril, čeprav je odgovor na dlani in pravzaprav ne potrebuje nikakršnega komentarja!

H KRONIKI TEGA TEDNA SO PRISPEVALI:

1. Primat, Maribor — B. SAMARIN
2. »Ingrad«, Celje — D. KRALJ

KRIVI POTOK
PRIČAKUJE
ČUDEŽ

Osemindvajset jugoslovanskih podjetij že dolgo dolguje, železarni Zenica enajst milijard dinarjev.

Zenica je poslala tem svojim dolžnikom polno košaro terjatev z grožnjami, dolžniki pa so kot dobro vzgojeni ljudje ta sporočila spet spravili v — koš. Po tem ukrepu je Zenica nehala pošiljati jeklo nesolidnim firmam. Dolžniki so priredili sestance svojih kolektivov:

»Strahota! Ne moremo razdeliti štiriindvajsete plače!«

Tako so vsi govorili na sestankih, povsod se je našel po en tolažnik, ki je takole razglabljal:

»Zenica se bo še premislila. Če izgubi nas, bo izgubila trg!«

Zenica pa se ni premislila, temveč je — tako pravijo — poslala svojega delegata v centralo Narodne banke FLRJ. Brž ko je delegat prišel k bančnemu funkcionarju, se je začel razgovor:

»Damo vam enajst milijard, če nam jih daste deset!«

Mile, bančni funkcionar in prokurist, je debelo gledal ob tolikšnem kavalirstvu:

»Kako ste rekli?«

Ne da bi prokurist Mile počakal na odgovor, se je obrnil k svojemu kolegu, ki ima zvečeno funkcijo — parafer:

»Ali ga ti razumeš, Joco?«

»Milijardo bi podaril!« se je čudil Joco. »Glej si ga no, odkar sem parafer, še nisem slišal česa podobnega.«

Zeniški delegat je potem odprl torbo in — kakor da bi v njej nosil kokošja jajca — ponudil:

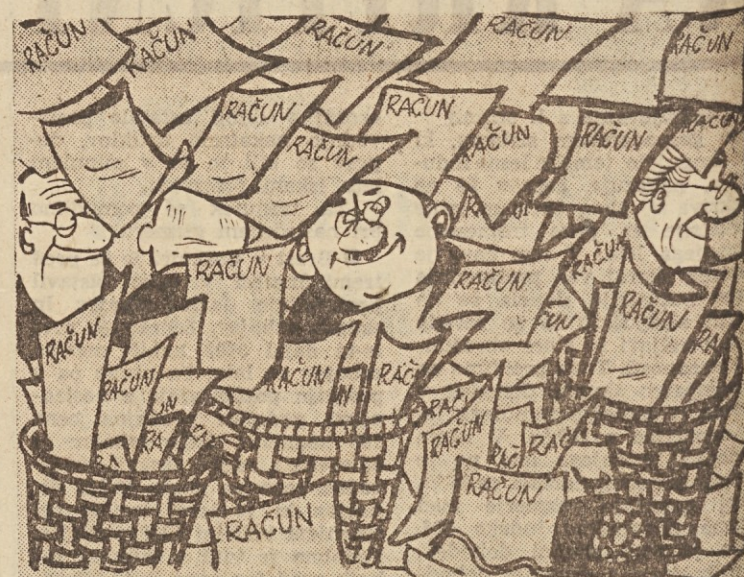
»Ali kupite naše dolžnike?«

Kaj je bilo potem — to je gospodarska tajnost. Znano je le to, da so bančniki takoj izračunali: če kupiš enajst milijard za deset milijard, zaslužiš milijardo. Če razen tega nabiješ obresti ali nekaj takega, recimo za deset odstotkov, dobiš še milijardo...

Ker ne vem ničesar več, mi preostane le še ugibanje. Če torej drži, da je železarna Zenica prodala svoje dolžnike, mislim, da je spodaj na terenu nekako takole:

Podjetje »Metal« — na primer iz Krivega potoka, ki dolguje Zenici za jeklene polizdelke nekako pet sto milijonov — je sklicalo sestanek kolektiva. Direktorja boli glava, zato dobi besedo knjigovodja Žika. Ta Žika pa, kakor da se mu je zmešalo: začel se je krohotati. Ko si je nazadnje le opomogel, je povedal skozi solze smeha:

»Saj so nori! Od nas zahtevajo pol milijarde, naša osnovna in obratna sredstva pa so vredna komaj deset milijonov.«

Moral si je obrisati solze smeha, šele potem je lahko rekel:

»Zlasti še, ker smo dolžni Investicijski banki približno četrtil milijarde!«

Nato je dodala snažilka Mara — kakor po navadi se je naslanjala na metlo — kot udeleženka razprave:

»Tudi jaz sem dolžna banki.«

V dvorani so začeli govoriti vseprek: vsak se je spomnil svoje menice. No, če so že prodani, so menda prodani s svojimi dolgovi vred.

Pravni referent je hotel nekaj pojasniti, pa so navzoči metali čepice v zrak in vzklicali:

»Živela Narodna banka!«

Dalje bo vsa reč po mojem mnenju potekala takole:

Narodna banka bo poklicala svojega paraferja Joca.

»Povej no, zakaj pa tistih 58 ne pošilja svojih obrokov?«

»Ne vem,« je rekel Joca.

»Brž poglej v knjige, kako je z njimi!«

Takoj potem bo parafer Joco povedal ves vznemirjen, ker mu bo uspelo naglo opraviti delo:

»Vrednost njihovih sredstev je približno dvajsetkrat manjša, kot znaša njihov dolg pri nas.«

»Oje! Komu gre najslabše?«

»Na repu je »Metal« iz Krivega potoka.«

»Brž v Krivi potok! Poslej si ti direktor tega »Metala«.«

Ko bo parafer Joca sedel v direktorski naslanjač »Metala«, se bo zgodil čudež:

Vsak mesec bo podjetje »Metal« poslalo Narodni banki FLRJ svoj obrok, pa tudi štiriindvajseto plačo bo razdelilo. Direktor Joca bo prav kot prejšnji direktor pozabil svoj klubuk na banketih dvesto kilometrov daleč od Krivega potoka in se bo z avtom vozikal nazaj po klubuk.

Ko bo »Metal« poslal Na-

rodni banki zadnji obrok na račun svojega dolga, bo Joca spet postal parafer v svoji centrali, le s to razliko, da ga bodo nagradili za uspešno opravljeno poslanstvo, sindikalna podružnica pa ga bo predlagala za ustrezno odlikovanje.

Takrat se bodo — to je samo po sebi umevno — zbrali novinarji:

»Tovariš Joca, čeprav ste finančnik z izvrstnimi živci, nam vendar dovolite vprašanje: Kako vam je uspelo gospodarski čudež v Krivem potoku?«

Hm, Joca je skromen, zato ne bo ničesar odgovoril, čeprav vedo vsi v Krivem potoku, da je jemal jeklo na upanje v železniški železarni.

D. RANKOVIČ

RAZPRAVLJALI
SO O PLAČAH

Ko je direktor stopil v pisarno, je na svoje začudenje v njej opazil tajnika, računovodjo in komercialnega, ki so bili sredi razgretga razgovora. Skočili so pokonci in nekaj hipov nepremično strmeli v direktorja, ki je takoj našel pravi ton:

»Mora biti pa že nekaj važnega,« je rekel, »ko ste takole zbrani za diskusijo.«

Tajnik, ki se mu je zdelo, da mora nekako začeti razgovor, se je ozrl k ostalima dvema in ko sta mu pokroviteljsko pokimala je začel:

»Veste, tovariš direktor — je važno in nujno... Včeraj smo v gostilni »Pri črnem biku« razpravljali o plačah v našem podjetju. In jaz sem vedel nekaj, kolega sta pridodala... beseda je dala besedo. Skratka, ugotovili smo, da imate zelo siromašno plačo.«

V primeri z drugimi, ciganjsko,« je vpadel komercialni.

»Mojja plača je že v redu,« jih je miril direktor. »Ne, krivic pa ne trpimo,« je rekel računovodja. »Vsakega po njegovem delu. Podjetje v Blatnem dolu je enkrat manjše kot naše in ima direktor deset tisoč več plače kot vi.«

V izvoznem podjetju Interkombinacija, kjer direktor samo na slepo podpisuje račune, ima dvajset tisoč več kot vi.«

To so posamezni primeri,« se je branil direktor. »So! Obstojijo!« so v zboru zapeli vsi trije.

Ne, ne. Res ne moremo tu ničesar storiti. Položaj na trgu, naš dohodek nam tega ne dovoljuje. Nismo med najslabšimi v panogi.«

»Razumem vašo skromnost,« je vpadel tajnik. »Toda gre za nekaj več kot — opustite — samo za vas. Gre za ugled celotnega kolektiva. Njegova cena — taka je pač navada — se meri z ugledom direktorja. Do pred kratkim je zadoščal avtomobil. Zdaj se že vsak čevljar drlaja z njim. Po mojem — kolega se s tem strinjata, po mojem vam moramo plačo zvišati. Uporabil bom hudo besedo in nikar me krivo ne razumite: Mi vas moramo v interesu podjetja prisiliti. Slabo plačan direktor, slabo podjetje, to sta le dve besedi za isti pojem. Vsakdo povpraša in — lažje je, če lahko poveš, da je srce podjetja spodobno plačano.«

»Morda je res nekaj na tem, vendar zaenkrat ni mogoče. Finančni položaj nam tega ne dovoljuje,« je rekel direktor. »Upam, da smo se pogovorili.«

»Nismo,« je rekel tajnik. »Vedeli smo, da se boste branili, zato smo prišli vsi trije. Ker pač ne razumete, ali v svoji skromnosti ne morete razumeti, vas bomo prisilili. Tovariško nasilje, to je menda dovoljeno. Vam smo povedali

razloge, seznanjeni ste z našimi argumenti in mi bomo naprej delovali preko organov samoupravljanja...«

»Tega vam pa ne morem braniti,« je rekel direktor.

Ko je bila vsa trojica zbrana v tajnikovi sobi, je tajnik rekel:

»Se vama ni zdelo, da se je ob zadnji besedi rahlo nasmešnil. Ali ne bi mogli tega tolmačiti kot rahel namig?«

»Tega nisem opazil in niti ni važno,« je povzel računovodja. »Mi vemo, kaj nam je storiti in storili bomo.«

Proti koncu tedna je bila seja upravnega odbora. Na njej je nekdo povedal, da ima točne podatke, kako je njihov direktor v primeri z dvema

drugima slabo plačan. Ko je predlagal, da bi mu plačo zvišali za dvajset tisoč in našli primerno formulacijo v pravilniku, so se vsi trije strinjali.

Teden dni kasneje je bila seja delavskega sveta. Pod točko razno so razpravljali o predlogu, da se poviša plača direktorju. Predlog je bil sprejet. Nekdo se je spomnil, menda je bil z uprave, da so tudi ostale plače zelo nizke. Razpravljali so o tem in določili, da se računovodji povišajo prejemki za petnajst, komercialnemu za dvanajst, tajniku deset... Ko so predebitali plače iz uprave in hoteli preiti na plače v proizvodnji, je računovodja, ki je bil na seji kot gost, dvignil roko:

»Dragi tovariši! Dolžan sem vas opozoriti, da nam finančno stanje podjetja ne dovoljuje, da bi običajno povišali plačni fond. Predlagam, da o nadaljnjem povišanju plač razpravljamo na eni izmed prihodnjih sej delavskega sveta.«

Predsednik je dal predlog na glasovanje. Večina članov delavskega sveta je samo za spoznanje dvignila roko, vendar, predlog je bil sprejet.

DORDE MIKULIČ

SLIKE Z MORJA

Sedeti sredi avgusta v piarni, ni ravno posebno prijetno. Proti poldnevju se začne ponujati skozi okna pripeka... Eh, saj ni da bi govoril. Misli se kar same od sebe selijo iz pisarne. Ven, nekam na kopališče ob Ljubljani, Savi, Sori, še kam dlje. In če se ti v tistem trenutku zazdi vročina vendarle tolikšna, da bi bilo za tja predaleč, se sprijazniš z mislijo, da bi bila pravzaprav dobra tudi Ilirija ali Kolezija. Vseeno kaj, samo da bi bila voda. Dosti vode, za malo morje.

Najhujše pa, kar se ti lahko zgodi v tistem trenutku, je, da se odpro vrata in v pisarno stopi eden od tistih srečnejšev, ki so za nekaj časa rešeni vseh težav in nadlog avgustovskega dneva. Ves porjavel, kot da bi ga okopali v črni kavi. In nasmejan, kot je nasmejan avgustovsko nebo.

Ce kdaj nisi bil nevoščljiv, v tem primeru moraš postati!

— Lahko je njemu! Prišel je z morja!

In na že sicer pisani paleti fantazije postanejo barve naravnost kričeče. Najprej kosček morja, jadrnička v zalivu...

Prav to se je včeraj primerilo tudi meni. Dobil me je prav v tistem trenutku, ko sem se hotel vreči v bazen. Seveda v mislih.

Potlej je začel pripovedovati. Česa vsega ni vedel povedati. Da je bilo vreme odlično, da so se vozili z jadrnico, da so šli ob večerih na liter črnine in osliča...

Da pa bi bila mera polna, se ni zadovoljil samo z besedami. Od nekoč je potegnil slike z morja in govoril:

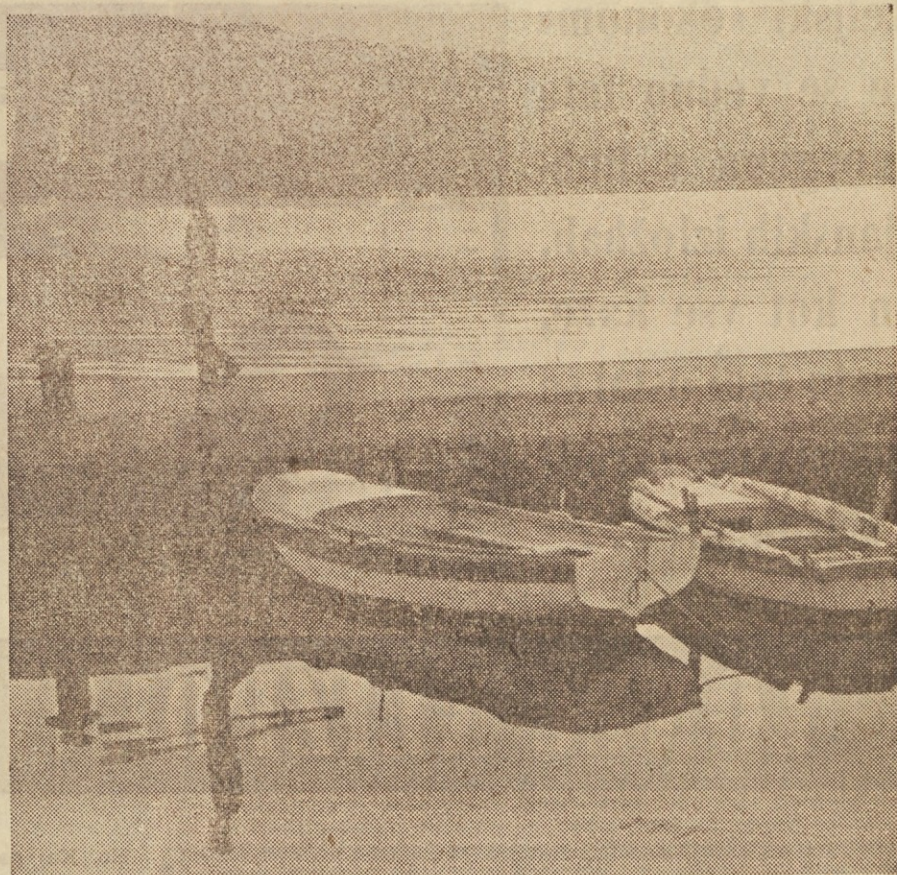
— Na trgu pa ni bilo nobene sprejembe. Tako kot lani. Najbolj založene so tržnice s spominčki, veliko slabše pa tiste s solato, breskvami, hruškami. Tako ti ne preostane drugega kot da kupiš spominček

— Poštarju pa kljub nekoliko slabši sezoni, vsaj tako so rekli gostinci, ni v nobenem primeru prizaneseno

Reporterjev dopust na celuloidnem traku

SLIKE: MILAN ŠPAROVEC
TEKST: BOJAN SAMARIN

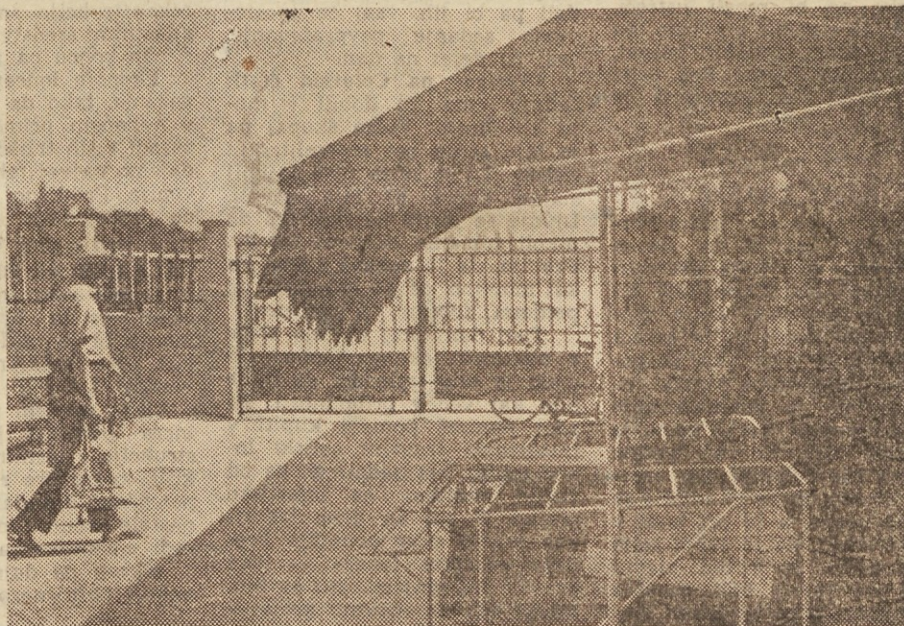
— Tega sem srečal na pohodu. Rekel je: Schön, lepo je na Jadranu! Lahko njemu, za idilo je plačal turistično takso, čoln je imel v avtomobilu, postelje v avtomobilu, hrano pa v konzervah. Zanj je letos na Jadranu res schön. Za druge pa malo manj. Spet so gostinci navili cene. Se sadje je dražje kot lani.

— Za njiju pa ni bilo nobenega problema. Vedno zadovoljni. Samo da sta lahko čofotali z nogami po vodi, vse drugo jima je bilo malo mar. (Levo.)

— To pa je tista tržnica, o kateri sem ti prej pravil, da po drugi uri popoldne nisi mogel kupiti sadja, pa čeprav bi se ti na kopališču še tako prileglo. (Spodaj.)

— Z ribami je pa tako. V ribarnici nobenih, v oštarijah pa od 400 dinarjev naprej za porcijo. Če preneseš, v redu. Če ne, si moraš pomagati kot tadva.

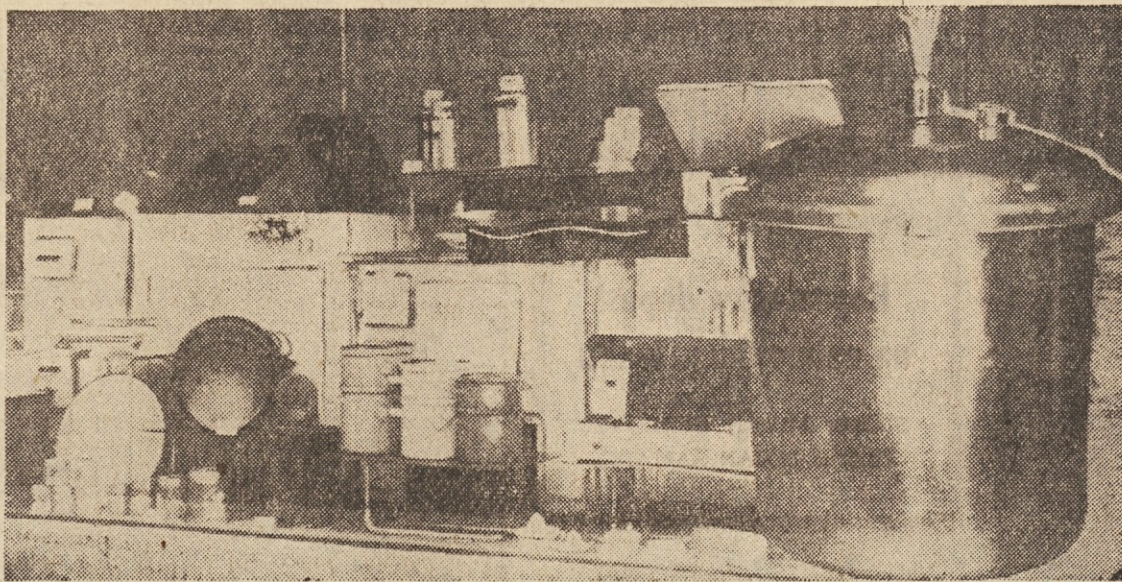
— Vidiš, ta si je pa znal pomagati. Kaj mu mar, če si nikjer na obali ne more spodobiti čolna. Saj ima svojo jadrnico! (Levo.)

— Mislili smo, da se bomo letos vozili na izlete z hidrogliserjem Delfinom, pa smo se zadovoljili kar z navadno barakačo. (Spodaj.)

— Spelcin prvi crawl. Kar uspešen, ali ne?

Celjski »ekonom«
je še vedno fala
morgana v ljub-
ljanskih izložbah.
In kot vse kaže,
bo to tudi ostal še
nekaj časa. Zaradi
»višjih sil« ...

POSREDUJEMO ODGOVOR

Uredništvu Delavske enotnosti!

Ze dlje časa nameravam kupiti žensko kolo s pre-
stavami, izdelek tovarne koles Rog. In čeprav že več
kot dva meseca vsaj enkrat na teden obiščem vse ljub-
ljanske trgovine, so kljub temu vsi moji dosedanja
poizkusi ostali brezuspešni. Iz tedna v teden me proda-
jalci v trgovinah odpravijo takole: »Kolesa imamo na-
ročena, toda doslej nam jih tovarna še ni poslala. Mi-
slimo, da jih bomo dobili v nekaj dneh. Oglasite se
prihodnji teden.« Tako se ta »prihodnji teden« vleče že
dva meseca. Ne morem pa razumeti, zakaj teh koles ni
na tržišču, ko pa je vendar po njih takšno povpraševanje.
Zato se tudi obračam na Vaše uredništvo, da mi, seveda,
če je le mogoče, pojasni, zakaj teh koles ni moč kupiti,
kdo je temu kriv in, ali je sploh kaj izgledov, da bom
v bližnji prihodnosti lahko kupila tako kolo. V trgovinah
mi namreč ponujajo športna kolesa drugih znamk in
tako ne vem, ali naj sploh še čakam na Rogovo kolo ali
pa se naj odločim za kaj drugega, toda če jih ni, ali pa
če bi morala v nedogled čakati nanje, potem se skorajda
raje odločim za kakšno drugo znamko. Za vaš odgovor pa
se vam že vnaprej zahvaljujem.

Vesna J. — Ljubljana

Posredovali smo pismo
naše bralke upravi Tovar-
ne koles Rog v Ljubljani
in zaprosili za odgovor na
vprašanja. Tako so odgovo-
rili naši naročniki Vesni J.
iz Ljubljane — in morda
tudi drugim, ki sprašujejo
po tovrstnih kolesih:

Spoštovana tovarišica!

Na Vaša vprašanja bi
vam radi posredovali na-
slednja pojasnila:

Ker se je v zadnjem
obdobju močno povečalo
povpraševanje po kolesih
znamke »ROG«, smo v le-
tošnjem letu povečali tem-
po proizvodnje na letno
količino 65.000 koles, med-
tem ko smo še v lanskem
letu izdelali samo 56.000
koles. Letos smo tudi prvič
v večjih serijah izdelovali
kolesa s prestavami, ki pa
so bila takoj razprodana.
Glavna ovira pri proizvod-
nji teh koles pa so presta-
ve, ki so patent avstrijske
tovarne in jih zaradi tega

uvažamo v skladu z našimi
deviznimi možnostmi. Pred-
videvamo pa, da bomo v
drugi polovici meseca av-
gusta letošnjega leta izde-
lali spet manjšo količino
koles s prestavami in jih
dobavili trgovski mreži Slo-
venije. Upamo, da si boste
takrat lahko kupili naše
kolo in uresničili željo.

Povemo pa naj še to,
da smo zaradi izrednega
povpraševanja po naših ko-
lesih, na katerega je ne-
dovomno vplivalo deset-
odstotno znižanje cene, spet
povečali proizvodnjo koles.
Ker pa je bil s posebno
odločbo Zveznega izvršnega
sveta znižan prometni da-
vek, bodo v naslednjih dneh
naša kolesa naprodaj po
novih znižanih cenah, ki
bodo za 2000 do 2500 dinar-
jev nižje od sedanjih. Tako
upamo, da bomo vam in
vsem drugim koristnikom
naših koles samo ustregli.

Tovarna koles ROG —
Ljubljana

OBVESTILO BRALCEM

V zadnjem času je naše uredništvo prejelo več
pisem, v katerih nas bralci prosijo, naj jim od-
govorimo, kako je s proizvodnjo posameznih arti-
klov blaga široke potrošnje, zakaj nekateri pojavi
v trgovini, gostinstvu. Zato smo se odločili, da
bomo uvedli v našem listu stalno rubriko z naslo-
vom Posredujemo odgovor, v kateri bomo ob-
javljali vprašanja bralcev in posredovali odgo-
vore prizadetih proizvajalcev, trgovske in go-
stinske mreže. Upamo, da smo tako obojim ustregli,
saj bomo potrošnikom posredovali odgovore ne-
posrednih proizvajalcev, proizvajalcem pa omo-
gočili, da se bodo lahko seznanili z mnenji in žel-
jami svojih potrošnikov. Naše bralce pa prosimo,
da nam pošiljajo tudi v prihodnje svoja vprašanja
na naslov Uredništvo Delavske enotnosti — rubrika
Posredujemo odgovor — Ljubljana, Kopitarjeva 2,
pp. 313/VI.

Uredništvo

LONEC NEIZPOLNJENIH ŽELJA

Oba sta v službi. On in ona. Pa že nekaj let.
Edino pa, kar jima greni življenje, je prehrana.
Kuhati pri njej nima kdo. Kvečjemu po službi.
Toda čakati na kosilo do četrte popoldne, je ven-
darle malce predolgo. Tako že ves čas hodita v
menzo. Pravzaprav v več. Vsaj vsak drugi mesec
poskusita z novo. Zato, ker je v menzah ponedelj-
kov meni vselej enak meniju v sredo in petek, ker
je torkov meni enak četrtekovemu in sobotnemu.
Castna izjema je nedelja. Ker pač kuhata sama. Pa
so jima nasvetovali: »Pomagajta si, kupita si eko-
nom lonec. In celjskega, da bosta lahko več jedi
hkrati kuhala.« Verjela sta besedam in odšla iskati
ekonom lonec ...

PRVI POIZKUS SE PONESREČI

Pravzaprav smo odšli name-
sto njiju mi iskati celjski eko-
nom lonec, prepričani, da bo v
šestih ljubljanskih trgovinah,
kjer pač prodajajo posodo, do-
volj izbire. Pa je spodletel že
prvi poizkus! V specializirani
trgovini s posodo, pri »Ideal« v
Wolfovi ulici:

— Imate celjski ekonom lo-
nec? Sedemlitrskega.

— Ne sedem ne pet, je od-
vrnila prodajalka.

Kdaj pa jih boste dobili?

— Kdo bi vedel. Zadnje po-
šiljko smo dobili pred štirinaj-
stimi dnevi, kdaj pa bodo zdaj
spet prišli, ne bi mogla pove-
dati.

In povedala je še, da so po-
šiljko razprodali v enem samem
dnevu. Pa saj jih tako ni bilo
veliko. 10 sedemlitrskih loncev,
pet po dva in pol litra in enega
samega petlitrskega.

— Zakaj pa jih več ne naro-
čite? Mar ni povpraševanja?

— Saj bi jih, samo če bi jih
dobili. Vsaj dve sto loncev bi
naenkrat naročili, je pripovedo-
vala prodajalka. Če jih nima-
mo, nismo mi prav nič krivi.
Toliko jih dobimo in toliko jih
tudi prodamo. Vsake tri tedne
ali pa celo na mesec dni jih
imamo. Če pa je že predolgo
minilo, odkar smo jih zadnjič
imeli, gremo kar sami ponje v
Celje.

— Bi lahko rezervirali ene-
ga?

— Ne, rezervacij ne spreje-
mamo. Kajti vsem tistim, ki bi
si lonec hoteli rezervirati, tako
ali tako ne bi mogli ustreči.
Tako je še najbolj pravično, da
ga vsak poskuša dobiti takrat,
kadar jih pač imamo. Res, to je
malce težko. A poskusiti je
vredno.

TUDI DRUGO RAZOČARANJE

Čeprav je cena celjskim eko-
nom loncem razmeroma visoko
nastavljena, saj velja sedemli-
trski nekaj manj kot 9500 di-
narjev in petlitrski samo tiso-
čaka in pol manj in je zaradi
tega ekonom lonec za gospo-
dinjstvo razmeroma velika in-
vesticija, pa je povpraševanje
po njih izredno. Vzrok za to je
predvsem dve do tri petine
skrajšan čas kuhanja, kar omo-
goča tistemu, ki se je odločil za
domačo hrano, a je pri kuhi v
časovni stiski, da to svojo željo
tudi uresniči. To je tudi glavni
motiv, da vedno bolj narašča
povpraševanje po tovrstnih lon-
cih, da je povpraševanje večje
kot pa zaloge na tržišču. Sicer
pa o zalogah sploh ni moč go-
voriti, kajti:

— »Oprema« na Gospodarski
cesti: »Zadnjič smo jih dobili
pred kakimi tremi tedni. Nekaj
malega, dvajset loncev sedem-
litrskih. Pa je že zdavnaj vse

šlo. Kaj pa je taka količina v
primeri s številom kupcev!
»Železo« v Stritarjevi ulici:
»Saj ni vredno govoriti. Zadnje
smo dobili tam okoli prvega
maja. Nič več kot 15 sedemli-
trskih loncev. O povpraševa-
nju pa je boljše sploh molčati.
Tako bi naročili še sto komo-
dov, samo če bi jih dobili.

Veleblagovnica Nama: »Pred
tremi dnevi smo dobili 10 sedem-
litrskih loncev. Pa smo jih dali
samo na prodajno mizo in so
bili razprodani. Če bi jih dobili
vsak mesec vsaj po 100 komo-
dov, pa bi za največjo silo po-
krili povpraševanje po njih. A
najbrž v začetku niti to ne bi
zadostovalo. Tako pa pridejo, ka-
dar pridejo. Od štirinajst dni
do meseca. Nikoli ne vemo
kdaj.«

— »Kladivar« na Zaloški cesti:
»Levi delež pobere Ideal. Mi
dobimo po dva ali tri komade
od pošiljke, ali pa še to ne. Pro-
dali pa bi jih, vsaj če upošte-
vamo sedanje povpraševanje,
vsaj po deset na dan.«

— »Veriga« na Celovški cesti:
»Zadnjič smo jih dobili v ma-
ju ali juniju. Vsega skupaj pa
je bilo samo pet sedemlitrskih
loncev. To pa še za tiste najbolj
stalne kupce ni bilo dovolj.
Ljudje se jezijo na nas, češ da
nikoli nimamo ekonom loncev.
Pravijo, da je nabava slaba. Pa
kaj moremo, če jih naročimo po
petdeset, dobimo jih pa pet.«

Tisti dan torej ni bilo sreče
z nakupom ekonom lonca. In
malo je bilo izgledov, da bi je
bilo kaj več v prihodnosti. Za
zdaj namreč pomeni kupiti v
ljubljanjski trgovini celjski lo-
nec toliko, kot zadeti enega od
večjih dobitkov na loterijsko
srečko. V eni ali dveh trgo-
vinah kupcu sicer ponudijo Pre-
tisov »ekspres lonec« — toda
prav v poslednjem času so tudi
zaloge teh že občutno pošle —
vendar se večina med njimi ra-
je odloči, da bo še naprej iskala
celjski ekonom, pa čeprav je
razlika v ceni med obema celo
2000 dinarjev. To pa zaradi te-
ga, vsaj tako zatrjujejo proda-
jalci, ker je ekonom nekoliko
bolj praktičen, ker je v njem
moč kuhati hkrati dve ali tri

jedi, medtem ko ekspres lonec
nima prekatov, ki to omogočajo,
in ker je treba pri odpiranju in
zapiranju slednjega pomočiti
pokrov v jed.

MORDA ČEZ VEČ... MORDA ČEZ DVE LETI,

Cemu je tržišče tako slabo
založeno z ekonom lonci, smo
poskušali zvedeti pri proizvajal-
cu — Tovarni emajlirane poso-
de v Celju. Lakonsko kratek
odgovor komercialnega direk-
torja pa pove vse o tej temi:
— Ves lonec je izdelan iz
domačih surovin, tako da le-
te niso krive pomanjkanju tega
proizvoda na tržišču. Pravi kri-
vec je majhna proizvodnja. In
če jo bomo hoteli povečati,
bomo morali kupiti nove stroje,
kar predvideva tudi rekonstruk-
cijski program naše tovarne.
Kdaj pa bo to, ni moč ničesar
natančneje povedati. Morda
čez dve leti, morda čez štiri. V
rekonstrukcijo smo namreč šli
z lastnimi sredstvi.

Ob koncu pa je še zatrdil:
Ekonom loncev sploh ne iz-
važamo, tako da domači trg ni
v nobenem primeru oškodovan
zaradi tujih tržišč. Pa tudi sicer
dajemo največ teh loncev v Slo-
venijo. Približno 40% od celot-
ne proizvodnje.

DRUGAČE UREDITI

ALI RES NE BI BIL MOČ
Potemtakem je naša akcija v
celoti ostala brezuspešna. In
morali bi jo zaključiti tako re-
ko brez vsakršne poante. Pa
vendar...

Ali je povsem upravičeno, da
mora podjetje izvesti rekon-
strukcijo z lastnimi sredstvi ta-
krat, kadar gre za blago široke
potrošnje in kadar so na tržišču
nastale občutne motnje prav za-
radi pomanjkanja teh artiklov?

Hkrati pa dajemo devize za
nakup potrošnega blaga...

NOVOSTI NA TRŽIŠČU • NOVOSTI NA TRŽIŠČU

Obešalniki za čevlje

Pred časom je prišel na slo-
venski trg blaga široke potroš-
nje nov proizvod, ki pa je žal
potrošnikom doslej kaj malo
znan, saj si ga je moč ogledati
samo v eni izložbi na vsem Slo-
venskem, to je v izložbi trgo-
vine Centralnega zavoda za na-
predek gospodinjstva v Ljub-
ljani v Gradišču št. 4. Gre namreč
za obešalnik za čevlje, kot
bi najbolj pravilno imenovali ta
novi proizvod, ki ga je po natri-
tih Centralnega zavoda za na-
predek gospodinjstva izdelala
Tovarna »Zica« v Ljutomeru.
Obešalnik je pravzaprav stojal-
ce, izdelano iz trde žice, dolgo
kakih 60 ali 70 centimetrov, ši-
roko morda 20 cm in prav to-
liko tudi visoko, tako da ga je
moč postaviti skoraj na vsako
polico garderobne omare v sta-
novanju. Na stojalu so nekaj
centimetrov vsakebi, prav
tako iz trde žice, izoblikovana
nekakšna kopita, na katere na-
takneš čevlje. Ker zrak prosto
kroži okoli vsega čevlja, se obu-
tev zelo hitro in enakomerno
suši, medtem ko kopito prepre-
čuje prekomerno krčenje usnja
in s tem tudi deformacijo
čevljev.

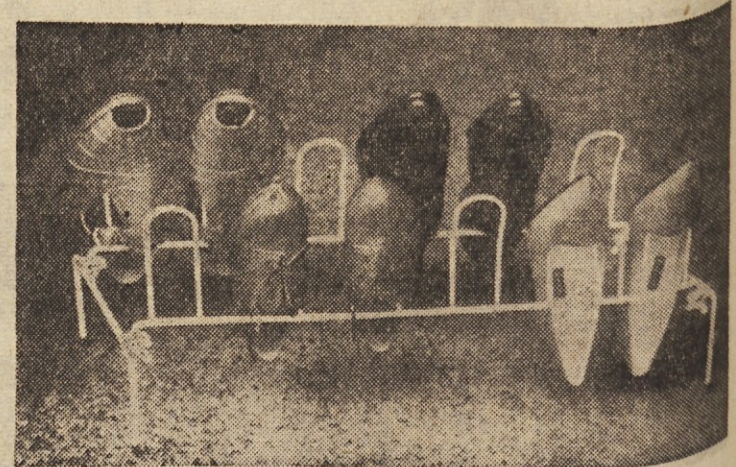
Razen praktične vrednosti
pa moramo omeniti pri tem
novem proizvodu tudi ličnost.
Tovarna Zica v Ljutomeru je
namreč izdelala te obešalnike
v treh izvedbah: kromirane, pre-
oblečene s plastično maso v

različnih barvah in še emajli-
rane, prav tako v različnih
barvah. A tudi cene so zmernе.
Kar oglejmo si jih: plastificirana
in kromirana izvedba po
1849 dinarjev za komad in
emajlirana izvedba 910 dinarjev
za komad.

Ti obešalniki za čevlje pa
niso primerni samo za dom,
temveč bi jih s pridom lahko
namestili v vsaki tovarniški,
šolski garderobi, povsod tam,
kjer se ljudje med delom pre-
obujejo. Tako jim po delu ali
šoli ne bi bilo treba odhajati
domov z napol posušenimi čev-
lji, kot se danes dogaja v ve-
liki večini primerov. Na Cen-
tralnem zavodu za napredek
gospodinjstva tudi zatrjujejo,

da bi proizvajalec izdeloval te
obešalnike še v drugačnih di-
menzijah kot te, ki jih je na-
menil gospodinjstvu. Seveda je
v primeru, da bi bilo zanje
dovolj naročnikov, kajti že pri
teh obešalnikih, kolikor jih je
doslej izdelal, ima s trgovsko
mrežo slabe izkušnje.

Res, ob tem novem proizvo-
du je treba izreči tudi kritično
besedo na rovaš trgovske mre-
že. Doslej se namreč ni hotelo
nobeno trgovsko podjetje zalo-
žiti — kaj založiti, niti posku-
siti ni hotelo — s prodajo obe-
šalnikov. Zaradi tega jih ni moč
kupiti nikjer drugje kot v ljub-
ljanski trgovini Centralnega za-
voda za napredek gospodinjstva.
Taka nabavna politika trgovske
mreže pa je več kot nerazum-
ljiva.

KAKO SEM KUPOVAL

Bolj po naključju kot hote
sem se ustavil pred izložbo tr-
govine Orient. Nekaj steklenic
barv, lakov, čopičih vseh di-
menzij, čistilna sredstva. Nič
posebnega se mi ni zdela iz-
ložba v tistem trenutku. In
bržčas bi odšel brez posebnega
mnenja in vtisov, če ne
bi...

— Novo sredstvo zoper
molje, sem sproti prevajal iz
nemščine.

V tistem trenutku sem se
spomnil, da sem se še pred
dnevi jezil na molje, ki so ne-
kam sumljivo začeli obeljavati
mojo omaro z oblekami. Ta-
krat sem že hotel kupiti nekaj
naftalina in tako rešiti, kar se
je še pač rešiti dalo. Edini po-
misleki pa, ki sem jih imel o
naftalinu, so bili, da mi bodo
vse obleke smrdle in da bodo
zaradi tega ljudje v trolejbu-

su vihali nosove. Tako sem
opustil do nadaljnjega misel o
nakupu naftalina.

Zdaj pa...

Kar zaneslo me je k proda-
jalni mizi.

— Se imate tisto sredstvo
zoper molje, sem vprašal. Ti-
sto, uvoženo?

Segel je na polico in po-
stavil predme steklenico z na-
pisom v velikih črkah, čisto
takšno, kakršna je v izložbi.

— Pa je dobro, sem hotel
vedeti.

— Odlično, je na kratko
odgovoril prodajalec.

— In zelo smrdi?

— Ne, bodite brez skrbi.
Oblek sploh ne bo treba zra-
čiti.

— No, pa mi dajte eno,
sem zahteval.

On pa:

— Oprostite, prodati je pa
še ne morem. Še nismo dobili
cene. Oglasite se prosim poju-
trišnjem.

Prišel sem spet v trgovino
čez dva dni. Prodajalec se me
je še spominjal, tako da mi ga
sploh ni bilo treba vprašati,
ko mi je že rekel:

— Žal, še zdaj nismo do-
bili cene. Oglasite se v četr-
tek.

In ko sem spet prišel v če-
trtek, je bil odgovor prodajal-

ca tak kot zadnjič. Samo pri-
pomnil je:

— V soboto bomo prav go-
tovo že dobili ceno.

Postajal sem že nestrpen.
Ne toliko zaradi moljev, ki so
vedno bolj obeljavali mojo
omaro, pač pa zaradi tega, ker
sem se hotel prepričati o
uspešnosti tega nemškega
sredstva zoper molje. Toda
kaj sem hotel, moral sem še
počakati.

V soboto sem bil že na vse
zgodaj pri Orientu. In še ni-
sem prav stopil v trgovino, ko
mi je prodajalec že od daleč
rekel:

— Oprostite, še vedno ni-
smo dobili cene. Oglasite se
prosim, spet v ponedeljek.

Kaj sem takrat rekel, ne
vem več natanko. Mislim pa,
da kaj posebno lepega in pri-
jaznega prav gotovo ne. Vem
pa to, da sem zavil naravnost
v Copovo ulico in v drogeriji
zahteval četrt kilograma na-
ftalina.

Bilo mi je že čisto vseeno,
ali bodo pri Orientu v pone-
deljek dobili ceno za tisto
uvoženo sredstvo zoper molje
ali ne. Bilo mi je tudi prav
malo mar, ali bodo ljudje v
trolejbusu vihali nosove ali
ne. Zame je bilo važno samo
to, da bodo molji vendarle ne-
hali obeljavati mojo omaro.

Nenavadna Amerika

Združene države Amerike poznamo vsi. Iz uradnih in privatnih virov, iz knjig in filmov. Tudi razumemo jo vsak po svoje. Če nam kdo pove kaj novega o tej deželi, nam je to po navadi všeč, da lahko tako svoje poznavanje izpopolnimo. In francoski režiser Francois Reichenbach si je zadal nalogo, da nam pokaže s svojim filmom *Nenavadna Amerika* nekaj novih, še ne toliko poznanih drobcev iz življenja Američanov. Morda je bolje, da rečemo ne novih, ampak res nenavadnih, ki si jih samo ob poslušanju ali pripovedovanju ne znamo čisto točno predstavljati. Na barvni in cinemaskopski trak je posnel nekaj svojih vtisov z 18-mesečnega popotovanja po Združenih državah in nam s primernim, ponekod tudi duhovitim besedilom posreduje dolgotrajni dokumentarni film. V njem je nanizal vrsto prizorov, ki govorijo o sentimentalni navezanosti Američanov do svoje preteklosti, o vsemogočnosti reklame, o vedno prisotni strasti mladih in starih do parad in slavi, o rodu kaznjencev, brezskrbnem življenju mladine, o kongresu dvojčkov, o črnem karnevalu, o mehanizaciji človeka pa še o marsičem. Težko bi rekli, da je to neka zaključena slika življenja ameriškega človeka in to tudi ni bil namen avtorja filma. To so res samo nametani drobci, zajeti v celoto z večjo ali manjšo medsebojno povezanostjo. Lahko jih sprejmemo kot zanimiv film — žel zlasti zato, ker je tehnično dovolj popoln — o vsakdanjih pa tudi nevsakdanjih navadah in običajih povprečnih Američanov, s katerimi se na eni strani podrejo na drugi pa skušajo uiti svojemu tehniziranemu življenju. Lahko smo režiserju hvaležni za to pestro panoramo slik, morda nam bo pomagal tudi pri boljšem razumevanju ene plati ameriškega življenja, vsestransko prepričljivega vtisa pa zaradi omejene razdrobljene tematike film ne more nuditi.

Človek in ocean

Ceprav pokriva dve tretjini zemeljske površine morje, nam je kljub svoji pomembnosti v marsikaterem pogledu še velika neznanica. Vendar pa je danes morje vedno pogostejši predmet znanstvenih raziskav tako s stališča oceanografije kot s stališča gospodarstva, saj že postaja in bo vedno bolj tudi morje vir gospodarske eksploatacije tako glede živil (razen rib so tu še školjke i. p.) kot glede pridobivanja rudnin iz morja, nafte iz sedimentov ter izrabe mehanske energije morja za pogon električnih central.

Slovenci smo že pred leti dobili poljudno pisano knjigo univerzitetnega profesorja dr. Miroslava Zeila *Človek in ocean*, ki pa je že davno ni več na zalogi. Zato se je Državna založba Slovenije odločila, da zaradi zanimanja in aktualnosti knjigo v predelani izdaji ponovno izda kot prvo knjigo svoje nove poljudno znanstvene zbirke *Svet in življenje*. Avtor je v novi izdaji marsikaj spremenil in dopolnil glede na nove oceanografske raziskave. Tako smo dobili zajetno knjigo zanimivega in poljudno in živahno pisane branjca, ki bo nedvomno pripomoglo k boljšemu spoznavanju oceana in njegovega pomena v današnjem času. Knjiga je razdeljena na tri večja poglavja: *Človek je odkril ocean*, kjer na kratko spoznamo vso zgodovino odkritij morskih poti in razvoj plovbe od prvih čolnov do modernih ladij. V poglavju *Človek proučuje ocean* nas avtor seznani z življenjem v morju in z oceanografskimi raziskavami, tretje poglavje, *Človek gospodari na oceanu*, pa govori o razvoju morskega ribolova in uporabi morskih plodov, predvsem alg. Tako urejena in bogato ilustrirana knjiga bo prav gotovo pritegnila veliko število bralcev in ljubiteljev tovrstne literature.

V sindikalni knjižnici sem našel uslužbenko.

Koliko knjig imate?

— 931.

In koliko obiskovalcev je bilo v preteklem letu?

— 63.

Je bilo kaj delavcev med njimi.

— Tega ne vem. Malo, vsekakor.

Zares, malo. Od dva tisoč delavcev jih deset obiskuje knjižnico. Mnogi niti ne vedo, da sploh

40 let zagorskih pevcev

V okviru letošnjega praznovanja občinskega praznika v Zagorju ob Savi je moški pevski zbor delavsko prosvetnega društva »Svoboda« Zagorje s celovečernim koncertom, ki je bil na sporedu v torek, 8. avgusta, v veliki dvorani Delavskega doma, počastil 40-letnico obstoja pevskega zbora in zagorski občinski praznik.

Moški pevski zbor delavsko prosvetnega društva Svoboda Zagorje je naslednik v 1921. letu ustanovljenega pevskega zbora v okviru delavskega kulturnega izobraževalnega društva »Vesna«. Potem, ko je bila 1934. leta Vesna razpuščena, se je po kratkem premoru pevski zbor priključil Svobodi in pod njenim okriljem deloval vse do celjskega zleta Svobod 1935. leta. Po razpustu Svobode pa je pevski zbor deloval v okviru Vzajemnosti.

Med okupacijo so pevci prenehali s petjem, mnogi med njimi pa so vstopili v partizane. Po osvoboditvi je zbor deloval v okviru sindikalnega kulturno umetniškega društva Vesna. Ob ponovnem ustanavljanju delavskega prosvetnega društva Svobod 1952. leta se je zbor vključil v Svobodo Toplice, po združitvi obeh zagorskih Svobod pa zdaj deluje v okviru Svobode Zagorje. (K)

Ček za uboj Morilec ubija ob petkih Kje je truplo?

Zapustil sem dvorano. Dvora- no boksarjev, košarkarjev, nogo- metašev, strgarskih mojstrov.

obstoji. In da je v njej veliko dobrih knjig.

Zato, za sedaj, X-100 suvereno prevladuje v veliki dvorani kru- ševske tovarne »14. oktober«.

DUŠAN SAVKOVIČ

USPEH SLOVENSKEGA FILMA

Osmi festival jugoslovanskega filma je za nami. V areni je spet zavladala tišina in vseh burnih razprav, ki so spremljale to doslej največjo manifestacijo jugoslovanskega filma, je konec. Ostala so samo priznanja in še morda nekatera neizgovorjena kritična mnenja o bodoči vlogi in pomenu filmskih festivalov v pulski areni.

Slovenci se lahko pohvalimo, da smo na letošnjem festivalu doživeli doslej največji uspeh, čeprav bolj v očeh kritike kot pri občinstvu. Žirija pa je priznanja razdelila takole:

»Veliko zlato areno« in diplomu »Film leta« si delita filma »Balada o trobenti in oblaku« režiserja Franceta Stiglica in »Vzkipelo mesto« Veljka Bulajića.

»Veliko srebrno areno« je dobil film »Veselica« v režiji Jožeta Babića.

»Srebrno areno« je dobil film »Pesem« režiserja Radčsa Novakovića.

Za režijo žirija ni podelila nagrade, ker meni, da nobeno delo ne zasluži tega priznanja. Podelila pa je posebno diplomu in nagrado 400.000 dinarjev Boštjanu Hladniku za režijo filma »Ples v dežju«.

Priznanje in nagrado za scenarij so prejeli Dragoslav Ilić, Radenka Ostojić in Veljko Bulajić za scenarij filma »Vzkipelo mesto«.

Za najboljšo žensko vlogo je dobila priznanje in nagrado Duša Pčrkajeva za vlogo Maruše v filmu »Ples v dežju«, za najboljšo moško vlogo pa Miha Baloh za vlogo Aleša v »Veselici«.

Rudi Vavpotič je dobil nagrado za najboljšo fotografijo v filmu »Balada o trobenti in oblaku«.

Nagrado za najboljšo glasbo je žirija dodelila Alojzu Srebotnjaku za glasbeno opremo v filmu »Balada o trobenti in oblaku«. Za najboljšo epizodno vlogo sta dobila nagrade Stanislav Pešić za vlogo Saše v »Pesmi« in Viktor Starčič za vlogo očeta v filmu »Štirinajsti dan«.

Razen tega je žirija izrekla posebna priznanja in podelila diplome še nekaterim drugim igralcem in režiserjem za uspešna prizadevanja v posameznih filmih.

Žirija kritike je podelila najvišje priznanje »Zlato pero« Boštjanu Hladniku za režijo filma »Ples v dežju«, priznanje Duši Pčrkajevi za najboljšo igralsko kreacijo na festivalu, priznanje avtorju originalne ideje za film »Ne drezaj v srečo« in priznanje Triglavu filmu za najboljši izbor.

Publika pa je na podlagi posebne ankete izbrala za najboljši film na festivalu »Solunske atentatorje«, ki ga je posnel Vardar film iz Skopja v režiji Zike Mitrovića (na sliki: prizor iz tega filma).

X-100 V TOVARNI

Kloski so polni. Rumene, rdeče, zelene, modre platnice. Vabljivi naslovi, kjer sta besedi smrt in uboj skoraj nepogrešljivi. X-100, Plavi dodatek, Zelni dodatek itd. Kriminalne štorije najslabše vrste v srbohrvaščini. In ljudje trumoma kupujejo, berejo. Med njimi je največ mladine. Pojav, ki vzbuja skrb. Nič nimamo proti dobrim zabavnim in kriminalnim romanom, toda to je po večini »šund«, ki razen napete ali quasinapete zgodbe ne nudi ničesar. Založbe pravijo, da to ljudje radi bere, razen tega pa ti zvezki rešujejo njihov finančni položaj. Prav in lepo. Toda kje je tu skrb za negovanje okusa bralcev, saj po petdesetih ali pa sto prebranih takih »romanih« postane bralec lahko popolnoma imun za vrednosti dobre knjige. Ali se ne bi dalo med to poplavo kriminala tu pa tam vriniti tudi kvalitetnejšo knjigo, da ne bi popolnoma pozabili, kako literatura le ni in ne sme biti samo gola zabava? Ali bodo vsi predlogi za izboljšanje takega stanja pri nas vedno ostali samo krik vpjočega v puščavi?

Za ilustracijo, kako naši ljudje sprejemajo tovrstno literaturo, približujemo nekoliko skrajšan sestavek Dušana Savkovića, ki ga je objavil v Politiki. Podobne razmere bi verjetno našli tudi v marsikaterem slovenskem podjetju, samo da bi se vsem tem X-100 in podobnim proizvodom pridružili še Črno-beli zvezki slovenske proizvodnje.

Ena od najimpozantnejših dvoran v kruševski tovarni strojev je nedvomno dvorana, kjer delajo strugarji. Ogromna, svetla, najmoderneje urejena. Delavci v njej so v glavnem mladi ljudje, v modrih delovnih oblekah. Pesem tovarne. Kovinski zven strojev. Slap bele milnice, ki drsi po kovini. In spretno roko mladih delavcev.

»Druga smrt doktorja Langa.«
»Fatalna žena«
»Atomsko princesa«
»Skrivnost hiše lutk«
»Morilec gre mimo«

Od dva tisoč delavcev okrog sedem sto športnikov. Nogometaši, košarkarji, lahkootletičarji. Kaže, da ni delavca, ki ne bi svojega prostega časa preživel na nekem športnem terenu.

Toda tokrat ne bomo govorili o športu.

Tokrat bo na vrsti pogovor o knjigah.

Izbral sem si nekaj delavcev. In eno samo vprašanje.

Kaj berete?

In koliko.

Prvi je na vrsti Božidar Dolic, rojen pred devetnajstimi leti.

— Berem X-100. Kriminalne romane. Prvič: poceni so. Za petdeset ali sto dinarjev dobim kom-

pletan roman. Drugič: zanimivi so.

— Ste brali kdaj še kako drugo knjigo, književno delo?

Božidar Dolic dolgo premišljuje.

— Pred leti sem prebral Človek — zver.

— Kdo je napisal to knjigo?

— Zola, mislim.

— Poznate kakega jugoslovanskega pisatelja?

— Dobrico Čosića.

— Še katerega?

— Ne, ne spomnim se.

— Ste slišali za Iva Andrića?

— Ne...

— Poznate kakega jugoslovanskega pesnika?

— Desanku Maksimović.

— Ste brali kako njeno pesem?

— Na neki prireditvi sem slišal tisto o streljanju mladih dijakov.

Dragomir Ignjatović ne pozna niti enega jugoslovanskega pisatelja. Od pesnikov je slišal za Njegoša, a bral ni nobene njegove pesmi.

— Ste prebrali kdaj kakšno knjigo?

— Ne.

— In časopis?

— Včasih berem naš lokalni list.

Malina Ivanović dela pri kontroli kvalitete materiala in je že štiri leta v tovarni.

— Berem kriminalne romane X-100.

— In še kaj?

— Da. Smrt v močvirju. In Daleč je sonce.

Dragomir Savić, osemnajstletnik, si briše umazane roke v haljo. Rokujeva se.

— Dragomir, katera je zadnja knjiga, ki ste jo prebrali?

— Winetou. Karl May.

— Ste prebrali še kaj?

— Sem. Najmanj deset. A se ne morem spomniti, katere.

— Kako pridete do knjig?

— Sposodim si jih od tovarišev.

— Ali jih kdaj kupujete?

— Ne.

— Hodite v knjižnico?

— Ne. Imam le malo prostega časa. Aktivno se ukvarjam s košarko.

Tu, v dvorani, se vsak ukvarja z nekim športom. Zdi se mi, da je največ boksarjev, čeprav je ena ekipa prav te dni v Nemčiji.

Ratko Miletic bere več kot drugi. Prebral je Vojno in mir, Ivanhoe.

Kako vam ugaja Vojna in mir?

Zelo. Prebral sem jo od strani do strani. Do knjig pa zelo težko pridem. Predrage so.

— Kaj pa knjižnica?

— Ne uporabljam je.

— Zakaj?

— Niti sam ne vem, zmigne z rameni. Največ berem kriminalke. Te najlaže dobim.

Misterij obešenih Črna gusarka.

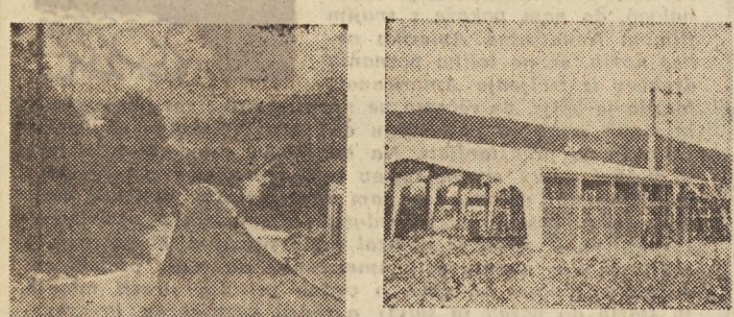
Umor na jahti.

Mladi Radivoje Marković se spomni samo ene knjige, ki jo je prebral.

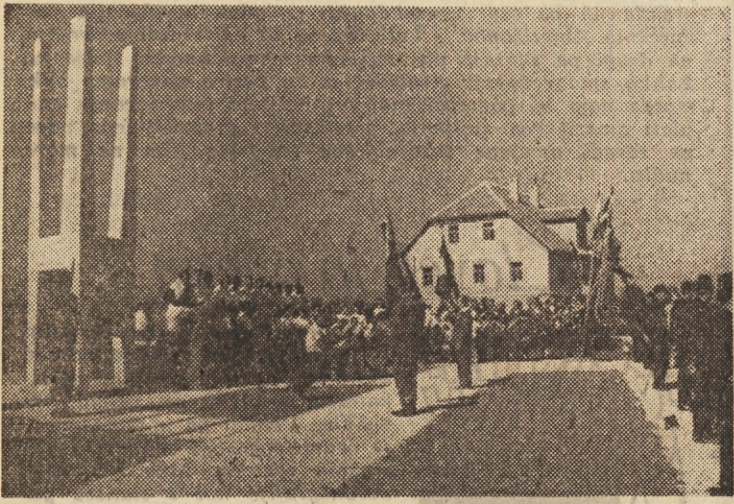
— To je roman Daleč je sonce. Veste, študiram prvi letnik tehniške šole. Izpiti, kemija, fizika...

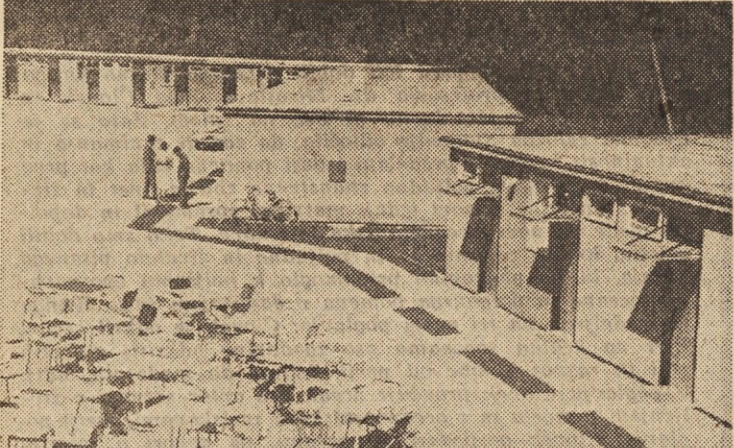
Vsakdanji prizor iz tovarne Tomos v Kopru. Pred dnevi so 200 novih kolibrijev postali tudi rudarjem v Boru

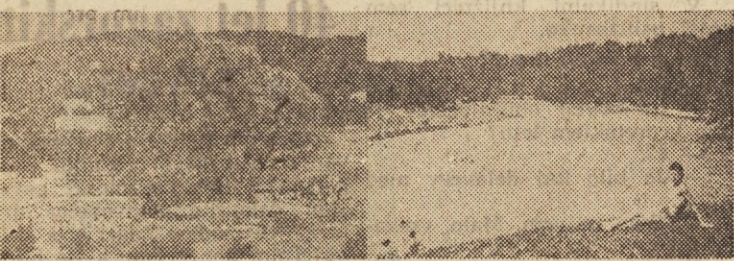
Z novo kemično tovarno v Kočevju — dela potekajo brez zastoj — bo Kočevsko pridobilo precej novih delovnih mest, go-
Pred dnevi so izročili namenu spodarstvo okraja pa nove per-
novo cesto v Zagorju ob Savi spektive

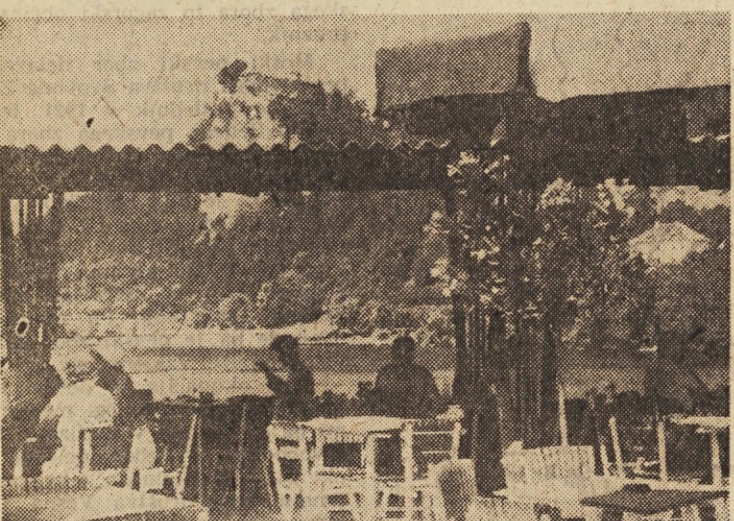
V nedeljo so odkrili spomenik padlim borcem v Hrenovicah pri Postojni. Ob odkritju je govoril sekretar občinskega komiteja ZKS Postojna tovariš Jože Baša

Pred dnevi so se v motelu v Mednem ustavili prvi gostje. Restavracije in garaže sicer še niso nared, vendar so kljub temu cene samo za prenočevanje pretirano visoke. Tako pride na osebo okoli 900 oziroma 1160 za domačega oziroma inozemskega gosta. Toda v »slabo tolažbo« pravijo, da bodo cene še višje, ko bodo imeli v motelu toplo vodo in dograjene garaže. Sedaj imajo 72 ležišč, dograjujejo pa še 15 garaž in restavracijo

Dve vedno bolj privlačni turistični in izletniški točki: Podpeško jezero in jezero Šobec pri Lescah

Kljub lepemu vremenu je na terasi blejske Kazine sredi sezone le malo gostov. Kako tudi ne, marsikdo mora temeljito premisliti, če njegova denarnica prenese vsaj osvežilno pijačo. Kljub visokim cenam in postrežnini pa kaže, da blejski gostinci kaj malo skrbijo za zunanji videz, kajti niti miz ne »morejo« pregrniti s prti

● KAMNIK: Sodelovanje vsega kolektiva

Obiskal sem predsednika občinskega sindikalnega sveta v Kamniku tovariša Boža Kramarja in ga povprašal, kako ocenjuje dejavnost samoupravnih organov v podjetjih in še posebej sindikalnih podružnic pri sestavljanju pravilnikov o delitvi čistega dohodka.

»Dosedanji rezultati pri izdelavi teh pravilnikov v naši občini kažejo, da so v večini kolektivov vzeli to delo zelo resno, saj so k sodelovanju pritegnili svoje najboljše strokovnjake. Ti so marsikje tudi že pripravili osnutke pravilnikov. V Rudniku kaolina je na primer delavski svet pravilnik o delitvi čistega dohodka že sprejel. Vendar pa ima kljub temu, pravi tovariš Kramar, občutek, da v nekaterih delovnih kolektivih še ni pravega vzdušja, se pravi, da so samoupravni organi in sindikalne podružnice še malo razgibali neposredne proizvajalce za sodelovanje v razpravah o teh pravilnikih.

Prav zato lahko še bolj pozdravimo pobudo sindikata v Titanu, ki je sklical širše posvetovanje članov kolektiva, delavskega sveta in upravnega odbora ter družbeno-političnih delavcev v podjetju z namenom, da bi razčistili nekatera nejasna stališča in hkrati pregledali dosedanje rezultate pri izdelavi pravilnika o delitvi čistega dohodka. Želimo samo, da bi take oblike razprav sprejeli tudi v drugih kolektivih.

O polletnih sindikalnih občinskih zborih pa pravi tovariš Kramar takole: »Menim, da občinski zbori sedaj v času dopustov ne bi imeli pravega učinka. Zato razmišljamo o tem, da bi v septembru organizirali v sindikalnih podružnicah posebne preglede dosedanje polletne dejavnosti in hkrati obravnavali vlogo sindikatov pri uveljavljanju novega gospodarskega sistema v podjetjih. Sindikalne podružnice bodo morale posvetiti več pozornosti tudi organizacijski ureditvi, zlasti pa hitreje razvijati decentralizirane oblike upravljanja. Posebno v trgovini, gostinstvu in še nekaterih manjših podjetjih bodo morali sindikati krepkeje poseči v dogajanje. Vse kaže, da je proces decentralizacije v velikih podjetjih hitrejši in tudi kakovostnejši. V podjetju Kamnik so na primer prav te dni izvolili osem obratnih delavskih svetov, kjer bo sodelovalo 124 proizvajalcev. Tudi v Titanu gredo priprave za decentralizacijo poslovanja in upravljanja h kraju.

S. F.

● BLED: 1. septembra nova velika koncertna dvorana

Perspektivni plan razvoja turizma na Bledu predvideva tudi izgradnjo večje dvorane, ki bi služila za večje prireditve — festivale, kongrese, zasedanja in podobno. S tem, če bi uspešno sistematično usmerjati na Bled domače in mednarodne foruma za razne oblike kolektivnega dela, bi lahko izkoristili tudi izven sezone gostinske zmogljivosti. Pobuda za gradnjo velike dvorane je prišla iz republiških organov. K temu pa je prispeval tudi svoj delež letošnji turnir šahovskih velemejstrov. Za sedaj kaže, da bo 50 % stroškov za gradnjo kril republiški investicijski sklad, po četrtino pa bosta prispevala okraj in občina. Po projektu bo dvorana zgrajena v obliki montažnega paviliona — na betonske temelje bodo mantirali jekleno konstrukcijo s steklom ter lesenimi oblogami v notranjosti. Dvorana bo merila 1340 m² in bo imela 700 sedežev, stroški gradnje pa bodo znašali 180 milijonov dinarjev. Gradbene elemente so že naročili pri raznih podjetjih, največji delež pa bo prispevala mariborska Metalna, ki je že izdelala jekleno konstrukcijo, katero bodo kmalu začeli montirati. Računajo, da bo dvorana gotova do 1. septembra letos.

N. Bulut

● POSTOJNA: Večjo gmotno podporo stanovanjskim skupnostim

Med vprašanji, o katerih volivci postojnske občine pogosto in čedalje bolj kritično razpravljajo, sodi tudi delo stanovanjskih skupnosti v Postojni in Pivki.

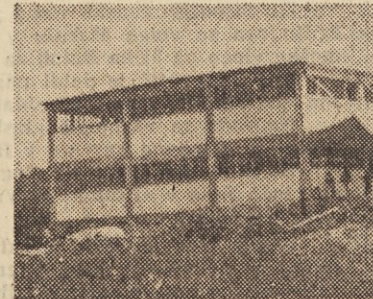
Obe skupnosti sta bili ustanovljeni v začetku preteklega leta, vendar se vse do danes nista spoprijeli z najosnovnejšimi problemi, kot so ustanovitve potrebnih gospodinskih uslužnostnih servisov, ureditev družbene prehrane, varstva otrok zaposlenih staršev itd. V Postojni in Pivki pojasnjujejo pasivnost obeh stanovanjskih skupnosti s tem, da jima pristojni činitelji ne nudijo zadostne gnotne podpore, kar nedvomno drži, gotovo pa je tudi, da njuni rasti doslej niso posvetile zadostne pozornosti niti družbeno politične organizacije v Postojni in niti v Pivki.

O vsem tem so razpravljali prejšnji teden tudi udeleženci plenuma Obč. sindikalnega sveta Postojna in priporočili sindikalnim podružnicam, da v bodoče neposredno in konkretno je pomagajo obema skupnostima pri uresničevanju njunih družbenih nalog v komun. Plenum je hkrati izrazil potrebo, da o teh vprašanjih razpravlja na enem prihodnjih zasedanj tudi Zbor proizvajalcev ObLO Postojna.

M. A.

● RADOVLJICA: Garancija za kmetijska posestva

Na eni izmed sej je občinski ljudski odbor v Radovljici razpravljal tudi o položaju kmetijstva ozioroma kmetijskih posestvih Bled in Poljce. Medtem ko kmetijsko posestvo Bled dela z izgubo, ki jo utemeljuje s tem, da posestvo še ni urejeno, da primanjkuje mehanizacije, stanovanj, da so osebni dohodki nizki, pa se je poslovanje kmetijskega posestva Poljce v zadnjem času precej izboljšalo. Največje težave imajo s stanovanji za delavce, ker so v njihovi stanovanjski indus-

Trgovsko podjetje Nanos Prestranek gradi v Postojni nove skladiščne prostore, ki bodo merili več kot 5000 kv. metrov

strijski delavci. Obe posestvi sta zaprosili za garancijske izjave, da bi lahko s tem izboljšali svoje delo. Na predlog odbornika so na seji izvolili petčlansko komisijo, ki naj bi stalno proučevala probleme kmetijstva v občini ter predlagala občinskemu ljudskemu odboru ustrezne ukrepe.

N. B.

● NOVA GORICA: V SGP Gorica izvolili obratne delavske svete

Kolektiv Splošnega gradbenega podjetja »Gorica« v Novi Gorici je splovil te dni deseto obletnico obstoja in samoupravljanja. Ta jubilej so proslavili med drugim tudi z izvolitvijo obratnih delavskih svetov. Izvolili so jih 9, z 11 do 21 člani. Sveti po obratih bodo odločali o sprejemanju in odpustanju delavcev ter delitvi čistega dohodka; razen tega bodo obravnavali vse druge zadeve v okviru ekonomskih enot ter dajali predloge centralnemu svetu.

Ob desetletnici podjetja so izdali tudi posebno publikacijo, ki nadrobno prikazuje razvoj podjetja od njegove ustanovitve pa do danes. Kot zanimivost naj omenimo, da če bi bile vse zgradbe, ki so jih v desetih letih dogradili po vsej Primorski ter na Jesenicah, v Novi Gorici, bi bilo to mlado mesto za dva in polkrat večje, kot je sedaj.

● KOPRSKO: Ekonomske enote po kmetijskih dejavnostih

Medtem ko kmetijska kombinata Koper in Postojna ter velika kurja farma v Neverkah pri Pivki še vedno niso uredili s pravilniki pristojnosti ekonomskih enot in imajo glede delitve osebnih dohodkov še razne pomisleke — tako na primer menijo v postojnskem kombinatu, da zaradi neurejene politike cen ne bo mogoče postaviti razdeljevanja osebnih dohodkov na čvrstejšo osnovo in podobno — lahko z zadovoljstvom ugotavljajo na tem področju lepe dosežke kmetijskih zadrug na Koprskem. Vse kmetijske zadrug — KZ Postojna, Lucija, Koper, Iliska Bistrica in Sežana — so že uvedle ekonomske enote in prenesle nanje upravljanje. Velja tudi omeniti, da so organi samoupravljanja na zadrugah gospodarstvih našli skupen jezik z zadrugami sveti, medtem ko so pravilniki, ki so jih povečini že sprejeli, zelo razumljivi in brez zapletenih formulacij.

● PREDILNICA LITJA: Delovne skupnosti naj začno delati

Delavski svet litjske predilnice je sklenil ustanoviti štiri delovne skupnosti, kot nove oblike neposrednega samoupravljanja. Sestavljajo jih delavci enega ali več oddelkov. Prizadevali so si, da bi bile delovne skupnosti čim bolj zaokrožene, tako glede tehnološkega procesa kot tudi organizacijske strukture podjetja, vendar tega v celoti, kot pravijo, ni bilo mogoče uresničiti, ker so nekateri oddelki tako majhni, da ne bi mogli biti samostojna delovna skupnost.

Tako so doslej ustanovili štiri delovne skupnosti, in sicer: PREDILNICO (ki združuje čistilnico, mikalnico, predpredilnico in regeneracijo, kjer je skupno zaposlenih 151 delavec in delavk, svet delovne skupnosti pa šteje 16 zaposlenih), PREDILNICO IN VLAGALNICO (kjer je 288 zaposlenih, v svetu delovne skupnosti pa je 29 zaposlenih), SLUŽBO VZDRŽEVANJA, (ki združuje delavnice, remontno službo s čistilno službo, kodarno in valjarkarno, kjer je 79 zaposlenih, 9 članov kolektiva pa je v svetu delovne skupnosti) in STRANSKO DEJAVNOST Z UPRAVO, ki združuje stročnarno, sukalnico in upravo. Zaradi različne dejavnosti teh oddelkov bodo posamezni oddelki znotraj delovne skupnosti samostojni in bodo vsi proizvajalci oddelka sestavljali zbor proizvajalcev, ki ga vodi član delavskega sveta tega oddelka. Zaradi povezave pa imajo skupni svet delovne skupnosti, ki šteje 19 članov.

Delovna skupnost in svet delovne skupnosti bosta zdaj najprej razpravljala o delitvi dohodka, ki pripada oddelkom in s katerim v celoti razpolagajo posamezni oddelki potem, ko izpolnijo skupne obveznosti. Pravilnik o delitvi osebnih dohodkov je že sprejel delavski svet. Sicer pa bo zdaj lahko skupnost dajala predloge za delitev dohodka in ustrezne spremembe. V pristojnost svetov delovnih skupnosti bo prišla tudi kadrovska politika.

Za delo delovnih skupnosti in svetov delovnih skupnosti v litjski Predilnici še nimajo izdelanih pravil. Pravijo, da je zdaj najvažnejše, da skupnosti začnejo delati in da medsebojno sodelujejo.

(k)

Najbolj dosledno so uresničili nov sistem upravljanja v postojnski kmetijski zadrugi, kjer so se odločili za obliko ekonomskih enot po kmetijskih dejavnostih. Vsako ekonomsko enoto dejansko upravlja zbor proizvajalcev in zato je tudi sklep, ki so ga sprejele ekonomske enote, da bodo osebni dohodki v celoti odvisni od storilnosti dela, že prenesen v prakso.

B. C.

Kanalu v velik kmetijski kombinat z okoli 1500 ha obdelovalne zemlje. Predlog utemeljujejo s tem, da bodo potem lažje vodili smotno proizvodno politiko ter tudi lažje nabavljali in izkoriščali mehanizacijo. Sedanja kmetijske organizacije bi bile v novem kombinatu samostojne ekonomske enote.

L. K.

● STROJNE TOVARNE TRBOVLJE: Sprejeta pravilnika o delitvi čistega in osebnega dohodka

Delavski svet Strojne tovarne Trbovlje je sprejel pravilnika o delitvi čistega dohodka in osebnega dohodka. O obeh pravilnikih so večkrat razpravljali na delavskem svetu in upravnem odboru in ju dopolnjevali. Pravilnik o delitvi čistega dohodka v Strojni tovarni Trbovlje je zasnovan na razmerjih lanskega leta in omogoča povečanje osebnih dohodkov in sklada skupne porabe v primeru, če se poveča rentabilnost in proizvodnost dela. Ekonomske enote, ki jih je po zadnjem sklepu delavskega sveta v Strojni tovarni 16, pa bodo sprejele svoje pravilnike o delitvi osebnih dohodkov, ki bodo sestavni del skupnega pravilnika.

● NOVA GORICA: Predlog: Velik kmetijski kombinat

V Novi Gorici proučujejo predlog, da bi združili sedanje Kmetijsko gospodarstvo ter kmetijske zadrug v Sempetru, Novi Gorici, Levpi in deloma

PO KATEREM ČLENU

Zapor in osebni dohodek

P. J. Kranj. S pravno močno sodbo rednega sodišča sem bil obsojen na kazen 4 mesece zapora. Ali bi bo z nastopom izvrševanja kazni prenehalo delovno razmerje z gospodarsko organizacijo ali bom imel za čas prestajanja kazni pravico do osebnega dohodka?

Odgovor: Po določili 318. čl. zakona o delovnih razmerjih preneha delovno razmerje po samem zakonu, neodvisno od volje delavca in gospodarske organizacije, če je delavec s pravno močno sodbo obsojen za zapor ali strogi zapor, daljši kot eno leto. Delovno razmerje preneha z dnem, ko nastopi kazen. V Vašem primeru niso izpolnjeni navedeni pogoji in zato Vam delovno razmerje ne bo prenehalo po samem zakonu.

Za čas prestajanja kazni zapora delavec nima pravice do osebnega dohodka niti do nadomestila, kot je to določeno v 286. členu ZDR, ne glede na to, da mu delovno razmerje ni prenehalo.

Vojaški rok za delovno dobo

K. V., Kočevje: Ali se šteje čas služenja vojaškega roka v delovno dobo?

Odgovor: Čas služenja vojaškega roka se ne šteje v delovno dobo, ker delavec tedaj ni v delovnem razmerju. Po določbi 318. člena zakona o delovnih razmerjih preneha namreč delovno razmerje po samem zakonu, če odide delavec k vojakom, da odsluži vojaški rok ali dosluži vojaški rok, ki je daljši kot tri mesece.

Letni dopust

K. Z., Hrastnik: Po uspešno opravljenem pomočniškem izpitu sem od 1. decembra 1960 v rednem delovnem razmerju. Ali sem že pridobil pravico do letnega dopusta?

Odgovor: Po določbi 27. člena prečiščenega besedila zakona o delovnih razmerjih pridobi delavec pravico do letnega dopusta po nepretrgani delovni dobi enajstih mesecev. Ker se vajska doba ne šteje v delovno dobo, še niste izpolnili pogoja za pridobitev pravice do letnega dopusta. Pravico do letnega dopusta boste pridobili šele 1. novembra 1961, ko izpolnite nepretrgano delovno dobo enajstih mesecev. Letni dopust lahko izkoristite do konca tega koledarskega leta.

V gradbenem podjetju »Sava« na Jesenicah so dobili nov stroj za izdelavo gradbenih elementov. Izdelali so ga z majhnimi sredstvi kar doma. Toda prednosti stroja so velike: v njem lahko kot osnovno surovino uporabljajo »odpadke«, ki jih dobijo v jesenjski železarni, razen tega je stroj lahko prenosljiv. S to novo opremo bodo za polovico pocenili gradnjo

Če ni zaledja

Pravijo: če hiša dobro stoji, ji lahko tudi en opornik manjka. Toda le eden. Včasih pa, recimo v našem primeru, je ta usoden in stavba se podre.

Tako je bilo s kegljaškim klubom Rakek. Njegov najuspešnejši član je bil nedvomno Leo Grom, državni prvak in stalni državni reprezentant. Dolga leta je bil v kolektivu rakeških kegljačev in njegov delež pri uspehih kluba ni bil majhen. Sedaj pa smo zvedeli, da je prestopil k Ljubljani.

Vzrok je enostaven. Grom je prerasel klub, kolektiv pa se ni zavedel, da se je s tem opornikom tudi stavba zamajala. Rakek, ki se je še pred mesecem boril, da bi prišel v finale republiškega tekmovanja za jugoslovanski pokal in je v tem tudi uspel, se na zaključnem tekmovanju niti ni pojavil. Zavladalo je mrtvilo, ki je za vsak klub začetek konca. Ker ni več gonilne sile.

V klubu niso in niso mogli razumeti, da je Grom, če hoče dosegati rezultate prek 900 kegljev, potreben trening na raznih kegljiščih, proti raznim nasprotnikom. Grom je to vedel. Hodil je na svoje stroške na trening v Ljubljano, Zagreb, Kranj. Navadil se je teh kegljišč in letos smo zapisali:

Leo Grom (RAKEK) je osvojil naslov državnega prvaka.

Toda treningi niso bili zastoj. Zato je Grom predložil klubu obračun (v višini 120.000 dinarjev), nalletel pa je na gluha ušesa.

Zato so kegljači Rakeka ostali brez svojega najboljšega moža.

Opornik se je zrušil. Na Rakeku vlada mrtvilo. Zakaj, ta opornik je držal več kot en vogal stavbe. Vsaj tri. Samo do tedaj tega nihče ni vedel ali pa ni hotel vedeti...

Drži pa, če klub sloni na enem človeku in nima zaledja, kot je to marsikje, se bodo takšne ali podobne zgodbe še čisto ponavljale.

Razglašena piščalka

V športih, kjer ni točnega merila, časa, metrov, predvsem pri igrah, je nemajhna vloga mož, ki tekmo gledajo z neprizadetimi očmi, ki bi morali videti vse napake in jih tudi kaznovati. To so možje v črnem, belem in sivem dresu sredi igrišča ali ob robu bazenov. Res je tudi sodnik človek in se lahko zmoti. Enkrat mu to že vsakdo oprostí, ni pa opravičila za namerno sojenje proti enemu izmed moštvev.

Prav to pa se je dogajalo na letošnjem neuradnem svetovnem prvenstvu v vaterpolu v Moskvi. Prav videti je bilo, kako sodniki, predvsem vzhodni, kar tekmujejo, kje bodo lahko spodnesli jugoslovane. In taki ljudje potem potisnejo v senco odlično organizacijo, gigantski boj najboljših, ki ne da stvarnega pregleda sil iz enostavnega razloga, ker se mora sedmorica v vodi boriti ne le proti istemu številu nasprotnih igralcev, ampak imajo ti še premoč — osmega moža ob robu bazena.

Nobeno športno uho namreč ne more slišati razglašene piščalka, iz katere se zlivajo zvoki neobjektivnosti. Posebno pa še ne na takšni elitni prireditvi.

SILO

RAZMIŠLJANJA O USODI PLAVALNEGA ŠPORTA

POGOJI SO USPEHOV NI

CLOVEK SI RES NE ZNA POJASNITI, KAKO JE MOGOČE, DA HKRATI, KO NA TISOCE OTROK NAVDUŠENO SKAČE V VODO — PLAVALNA ZVEZA NIMA ZA TO DISCIPLINO NITI MINIMALNEGA ŠTEVILA TEKMOVALCEV? KDAJ BOMO ZNALI PRITEGNITI VSO TO MNOŽICO NEZNANIH TALENTOV, KI SE NAM SAMI PONUJAJO. V VRSTE ORGANIZIRANIH ŠPORTNIKOV

Trenutno imamo v Sloveniji več plavalnih bazenov kot plavalnih klubov! Lepo število teh bazenov je zanemarljenih ali celo neuporabnih. Kaj je z disciplino skokov v vodo v Sloveniji?

Ni se dolgo tega, ko so plavalni strokovnjaki zagotavljali, da ni pravih pogojev za razvoj plavalnega športa, ker pač ni dovolj objektov. Podatki, številke, odstotki, vse to pa nam da popolnoma drugačno sliko.

Najbolj zanimivo je morda to, da lahko ugotovimo, da je plavanje eden izmed tistih športov, ki so najbolj priljubljeni. Ni treba, da bi iskali posebnih dokazov, dovolj je že, če gremo v teh vročih poletnih dneh na Soro, Savo, na najrazličnejša kopališča in videli bomo, da nam ne bo lahko najti prostora. Torej — ljubiteljev plavanja je dovolj. Morda bi celo lahko dejali, da je plavanje poleti tisto, kar je pozimi smučanje. To ni nekaj takega, kot je n. pr. športna igra, ki ima samo omejeno število prijateljev — to je v pravem pomenu besede ljudski šport. Kako pa smo to — res pravo množičnost — izkoristili???

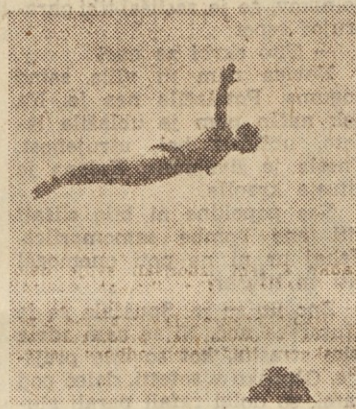
Plavalna zveza Slovenije ima danes v svoji kartoteki zabeleženih recí piši 21 plavalnih klubov. Lahko povemo, da je med najslabšimi. Za primerjavo — v Sloveniji je 139 nogometnih klubov, 106 kegljaških, 76 smučarskih, 80 odbojarskih, 75 košarkarskih, 115 rokometnih itd. Celo Plesna zveza Slovenije ima 32 klubov. Tudi število članov plavalne zveze je dokaj skromno — v letu 1960 jih je bilo 1258. In še tu majhna primerjava. V Sloveniji je registriranih 2400 odbojkarjev, 5987 nogometašev, 5700 kegljačev, 2300 košarkarjev itd.

Številke nas torej ne morejo zadovoljiti, še celo ne, če upoštevamo, da je trenutno v Sloveniji celo več bazenov kot plavalnih klubov! Ta ugotovitev je naravnost porazna, še posebej, če k temu dodamo, da so zaradi malomarnosti nekateri bazeni v Sloveniji v slabem, neurejenem stanju. Sedaj je v Sloveniji 33 (!) bazenov, medtem ko jih je bilo leta 1945 komaj pet. V teh letih smo torej zabeležili izreden napredek v gradnji objektov, za vzgojo plavalcev pa nismo mnogo storili.

Vzgoja kvalitetnih plavalcev v Sloveniji je vse prej kot načrtna. Mnogokrat smo se že veselili uspehov naših plavalcev, vendar je bilo veselje vedno precej skromno, kajti redno smo lahko tudi spoznali, da imamo pri nas le nekaj plavalcev, ki lahko posežejo v jugoslovanski vrh — največkrat samo enega. Veselili smo se uspehov Brinovca, bili smo presenečeni nad hitrim vzponom Kocmurja — in že smo pri kraju. Sedaj z veseljem spremljamo razvoj mlade, a vendar že najboljše slovenske playalke Juške Podlesnikove iz Trbovelj. Skoraj teden za tednom postavlja nove slovenske rekorde v svojih disciplinah 100 m hrbtno, 200 in 400 m prosto. Toda — to še ni napredek slovenskega plavanja, to je le

napredek ene same tekmovalke. Res je, da je nekaj plavalcev in plavalk v zadnjem času zapustilo plavalne bazene, vendar menjava generacij ne more biti opravičilo za poslabšanje rezultatov v zadnjih dveh letih. Prav bi bilo, če bi mladi tekmovalci s svojimi rezultati in znanjem izpodrinili svoje starejše tekmece, pri nas pa se je zgodilo ravno obratno. Zaradi odhoda starejših je nastala vrzel, ki jo krpamo z mladimi — za sedaj slabšimi tekmovalci.

Resnica je najbrž v tem, da naši plavalni klubi nimajo pravih plavalnih trenerjev in drugih strokovnjakov, ki bi bili oboroženi z modernimi tehničnimi in pedagoškimi izsledki, kar bi brez dvoma pripeljalo sloven-

ELEGANTNO IN SPROSCENO...

POSNEMALCEV NE MANJKA...

ske plavanje na boljše pot. Res je, da imamo mladih plavalnih talentov po vsej Sloveniji — od Kranja do Ljubljane, od Celja do Krškega, vendar je vse to premalo. Tem mladim plavalcem in plavalkam je treba še marsikaj pokazati, jih marsičesa naučiti...

Torej — naš plavalni »kapital« ni majhen. 33 bazenov, tisoče in tisoče mladih ljudi, ki iščejo poti v reke, jezera in bazene. Treba poiskati pot do vseh teh — ali ne?

MAR SKOKI RES NE »VLEČEJO«?

Naše razmišljanje o vodnih športih bi seveda ne bilo popolno, če bi se ne dotaknili tudi skokov v vodo, športne discipline, ki ima v Sloveniji izred-

no tradicijo. Imeli smo cele generacije odličnih skakalcev v vodo. Še danes se spominjamo imen Porenta, Dobrin, Pribošek, Keber in drugih, ki so ponesli dobro ime našega skakalnega športa po vsej Jugoslaviji in tudi izven meja naše države. Tudi pri dekletih smo imeli vrsto nardarjenih tekmovalk, ime Biba Tutta je bilo dobro znano skakalkam — od blizu in daleč.

In kako je danes? Pred dnevi je bilo v Ljubljani slovensko prvenstvo v skokih v vodo. Nastopilo je osem (!) tekmovalcev iz dveh (!) ljubljanskih klubov. Torej kvačjemu skromno prvenstvo Ljubljane in še daleč ne tekmovalce, ki bi zaslužilo naslov »prvenstvo Slovenije«. Med temi tekmovalci ni bilo niti ene (!) ženske.

Ugotovitev je jasna — porazna! Brez sramu lahko napišemo, da skoki v vodo v Sloveniji propadajo. Če bo šlo po tej poti naprej, že čez leto ali dve ne bomo imeli več tekmovalcev v tej športni disciplini, ki je bila v Sloveniji tako močno zakoreninjena. Odkrito povedano, tudi letošnje prvenstvo je bilo zgolj formalnost, saj se za borih osem tekmovalcev res ne izplača prirediti tekmovalcev v slovenskem merilu. Tudi naslov slovenskega prvaka v tej »hudi« konkurenci res ni kaj posebno zvenec.

Nekateri trdijo, da skoki v vodo niso več privlačna disciplina, da enostavno ne »vlečejo« več. V odgovor vsem tem lahko rečemo, naj si ogledajo kopalce na Savi, Sori, Krki, na mnogih kopališčih v Sloveniji. Mladi kopalci skačejo s skakalnic, kjer pa teh ni, kar s primitivno postavljenih desk, mnogokrat celo z dreves. In tek skakalcev je mnogo, na tisoče jih je. Seveda pa bi se morali v klubih pozanimati za vse te skakalce, talente brez dvoma dovolj, saj včasih kar občudujemo kakšnega neznanca, ki se poganja z visokih krošenj dreves v vodo. Treba bi jih bilo naučiti pravih gibov, pokazati jim osnove, jih izpopolnjevati — in prepričani smo, da bi bilo takrat slovensko prvenstvo popolnoma drugačno.

Morda je naše razglabljanje o vodnih športih v teh vročih poletnih dneh nekoliko ostro, morda bo vzbudilo celo tu in tam kaj hude krvi, toda brez dvoma drži, da smo na tem pod-

Piranska mladina gradi športni park

V Piranu je telesnovzgojna dejavnost v zadnjih letih močno popustila. Vzroki tiče predvsem v pomanjkanju športnih objektov, saj mladina praktično ni imela možnosti za redne treninge.

Zato je toliko bolj razveseljiva pobuda piranske mladine, ki se je pod pokroviteljstvom TVD »Partizan« smelo lotila večje delovne akcije, čeprav

Te dni sta odpotovala v Luksemburg jugoslovanska telovadca Miro Cerar in Petrovič, da bi se udeležila evropskega prvenstva v telovadbi. Konkurenca bo — kaj bi posebej dokazovali — odlična. Največ možnosti imajo vsekakor Rust, ki so pripeljali v Luksemburg dva iz svoje elite — Saklina in Titova. To bosta najhujša konkurenta našemu Cerarju, zraven pa lahko prištejemo še Nemca Fürsta, ki je pred dobrim letom tekmoval v Ljubljani in presenetil z zmago nad Cerarjem.

Mnogi trdijo, da ima sedaj Cerar izredno priložnost, da pokaže vse svoje znanje — pripravljen je namreč tako, kot še nikdar. Njegove vaje so izredno težke, posebno na bradlji in konju. Splošno mnenje strokovnjakov je, da bi s preciznimi vajami na teh dveh orodjih lahko osvojil zlati medalji.

Nestrpni smo — toda počakati bomo morali nekaj dni in izvedeli bomo, kako se je končala največja predstava evropske telovadbe.

ročju premalo storili. Pogoji so dobri, če izvzamemo pomanjkanje zimskih bazenov, in morda ni nič čudnega, če slišimo tu in tam pripombe — ali bi hoteli plavalci še umetno vodo? Vedeti moramo, da je plavanje pri nas še vedno zelo priljubljeno, da bi bile na kvalitetnih srečanjih še vedno polne tribune gledalcev. Za te športne užitke smo v zadnjih letih prikrajšali marsikatero ljubitelja športa, ki v teh mesecih nima druge izbire kot plavalne prireditve. In zdi se nam, da je poleg vsega drugega tudi to ena izmed odgovornih nalog plavalnih klubov, funkcionarjev in strokovnjakov.

V. Z.

SPORT NA TUJI

TELESNA KULTURA V SKANDINAVSKIH DRŽAVAH

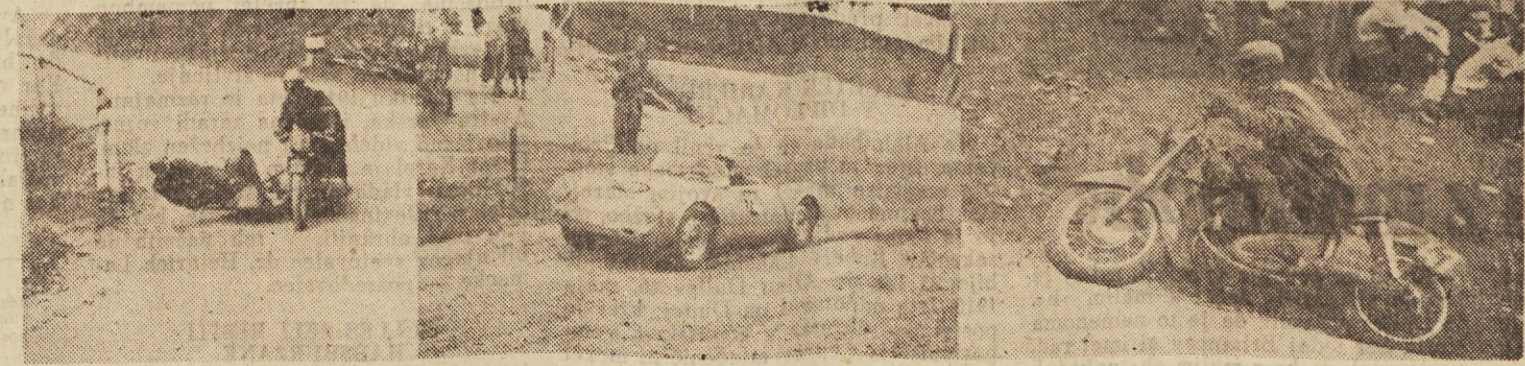
Skandinavske države, Danska, Norveška, Švedska in Finska so na področju telesne vzgoje daleč pred svojimi evropskimi sosedi, tako po množičnosti, kot po kvaliteti.

Ze v osnovnih in srednjih šolah predstavlja telesna vzgoja popolnoma enakovreden predmet vsem ostalim predmetom. Sole razpolagajo s povprečno velikim številom objektov za telesno vzgojo, vendar pa telovadnice še primanjkuje. Povprečna šolska telovadnica je velika 18 x 8 m, in je popolnoma opremljena. Značilno za skandinavske države je, da so v času, ko ni v njih šolskega pouka, na razpolago vsem državljanom.

Športna aktivnost je v skandinavskih državah organizirana v okviru športnih klubov, društev in zvez. Razen na Finskem, obstojajo v vseh državah centralne športne organizacije: zveze športov. Norveška zveza športov vključuje 28 raznih športnih zvez s 350.000 člani. Danska zveza športov ima 30 športnih zvez s 500.000 člani, švedska zveza športov pa 34 športnih zvez s 1.000.000 člani. Finska ima vse športe vključene v 4 centralne športne organizacije s 850.000 člani.

PREPOVED TOČENJA ALKOHOLNIH PIJAČ

Po vsem svetu se športni strokovnjaki in zdravniki vse bolj in bolj zavzemajo za boj proti nikotinu in alkoholu. V nekaterih državah so že toliko uspešni, da so mladi tekmovalci popolni abstinenti. Iz Francije poročajo, da so uvedli prepoved alkoholnih pijač na vseh športnih prireditvah in povsod, kjer se zbira mladina.

JUTRI, V NEDELJO, BODO PO LJUBLJSKIH VZPETINAH IN ZAVOJIH SPET ZABRNELI HITRI TEKMOVALNI STROJI. DRŽNI MOŽJE V USNJE NIH JOPICIH PA BODO LJUBITELJEM AVTO-MOTO ŠPORTA PRIPRAVILI SVOJO KONNO VOZNIJO OBILO UŽITKA. ZELIMO VAM PRIJETEN NEDELJSKI IZLET POD OBRONKI KARAVANK!

Hrana nad prepovedanimi ognji

Kako mučno je bilo gledati zdrave borca. Srce mi je pokalo. Pogled mi je žalostno počival na puškomitraljezih, na puškah in bombah. Nisem tvegala dolgo gledati v obraze zdravih partizanov. Zdelo se mi je, da se ne bom mogel premagati, da bom šel mednje, da bom pokleknil pred komandanta in ga prosil, naj me sprejme. Vendar za me niso stali palmiti, ki so me potrebovali. Razen tega, opozoril sem vas že, sem vedel, da sem orožje smrti, da sem okužen.

5 Lovro Reič: Ešalon smrti

Vendar tudi borcem V. črno-gorske brigade ni bilo lahko. Niso se bali nalog, ne bojev, bali se niso lastne smrti. Zdravi so se čutili odgovorne za nas nemočne.

— Oj, tovariš, je poklical tifusar borca, ki ga je že od prej poznal. Nihče se ni odzval. Resnost, molk in skrb ter moška odgovornost niso dopuščali nežnosti snidenj. Brigada v koloni je odhajala na veliki pohod, v strogi disciplini — proti Sutjeski.

Na tem območju se je prvi zakon za uspešno vojskovanje glasil: Ne izdati se! Najstrože je prepovedano uporabljanje ognja! Vsakdo je bil kaznovan za najmanjši plamen. Vsakdo, razen nas, tifusarjev.

Mi brez ognja nismo mogli. Tresla nas je mrzlica, drhteli smo, posebno ob zori, ko se je rosa na drevju in po travah spreminjala v smrznjeni kristal ivja. Brez ognja niti eden med nami ne bi vzdržal. Zato se borci tudi niso jezili, čeprav so med nami zagorevali plameni, kjer smo počivali. Kradi smo jim varnost. Niso bili jezni.

Nad prepovedanimi ognji smo si pripravljali hrano. Hrana v jeziku tifusarjev pomeni: kosti, kože, opanki, čevlji, čreva, kosi konjskega mesa, včasih mi-mogrede odtrgani celo od živega konja.

Ko smo se odpočili, smo spet šli na pot. Območje, po katerem smo hodili, je bilo pred nekaj urami krvavo bojišče. Spotikali smo se ob truplih. Bil sem na čelu kolone in s tremi tovariši, ki so imeli nekoliko moči, odstranjevali s poti mrtva telesa, da bi lahko ešalon stopal.

Vso noč smo odstranjevali trupla. Tedaj nihče ni kopal grobov. Tedaj je bila smrt tako blizu, bila je tako navadna, nekaj neprekinjeno ponavljajočega se, da ni ne presenečala, ne strašila.

Zora je že zbledela. Še vedno smo stopali po stezi trupel. Bili smo na koncu življenja. Vsak trenutek se je kdo pridružil mrtvim. Dovolj je bilo, da je tifusar sedel. Ni mogel več. Ni imel moči. Njegovi sopotniki pa mu niso mogli pomagati: saj so komaj stali.

Pri vzponu na kalvarijo tifusarjev, na Vučevu, brez pušk,

brez bajonetov, brez bomb, nas je ostalo komaj polovica od prvotnega ešalona, ki je krenil s Pive. Mislim sem si, vroče sem upal: Če bom prehodil ta strašni hrib, bom ušel smrti.

Moje upanje, moje željo, da prehodimo Vučevu, je spodjedal nevarni sum, za katerega ni bilo potrebno razlogov in ne dokazov. Pogledati je bilo treba samo okoli sebe. Zdrav razum je hipoma ugotovil: zelo majhno, brezpomembno število bo uspešno.

Povsod okoli mene so padali mrtvi. Kot da bi nas tolkli težki mitraljezi, kot da bi neprekinjeno padale granate, kot da bi nad nami ves čas krožile »štuke« in odmetavale bombe.

Ta spomin je zame že zdaj boleč. Mogoče to pravzaprav ni več spomin. Uvrstil se je v življenje, v njegov najvišji smisel. Nihče od mojih ni umrl sam. V takšnih okoliščinah človek ne umre sam. Smrt nam je bila skupna, celo fizično so vsi umirali na enak način: kot da umira en človek ali kot da v enem človeku vsi umirajo.

Spominjam se: bolj prikazni kot ljudska bitja se opotekajo, vzpenjajo, padajo, ko da bi hoteli iz zemlje izvleči moč, ki je v njih usihala. Moč je umrla. Edino težnostna sila je prikovala ljudi na pot ob debela. Kolona je hodila. Vzpenjala se je. Poskušala se je ustaviti. Sedla je.

Kolona poskuša vstati. Malo, neznatno, komaj je moč to opaziti, kolika vera v sebe. Nemočna telesa. Presenetiti hoče oslabljene mišice. To se je nekajkrat ponovilo. Vse dotlej, da ne postane volja tako brez moči, da je vse zaman.

Drug za drugim padajo. In tako obležijo. Mi, ki odhajamo, ki smo ostali, vemo: popadali so tifusarji, ki nimajo več moči, hiti za poslednji krč, ki bi jih dvignil. Okostnjak je obmiroval — umrl je.

BOMBE V KOLONI

Tiste, ki še ni pokosila smrt, jih je ubilo lastno malodušje. Gledali so, kako padajo tovariši, gledali, kako umirajo tifusarji, v katerih je izhlapela poslednja moč. Niti smrti niso mogli videti okrog sebe. Tudi niso mogli slutiti, kako blizu so ji, v kakšni totalni nemoči so, kajti to, ta totalna nemoč, se je naglo bližala. Sovražnik je bil

povsod okoli nas. Lahko si ga videl. Lahko občutil. Čestokrat si ga spoznal po glasovih. Čestokrat si slišal njegove korake.

Vsak hip lahko pride sovražna četa, vsak hip lahko začne mitraljez sipati smrt v koloni.

— Ubij me, tovariš! so prosili nemočni borci. V vrsti, v ešalonu polživih, so neprekinjeno ponavljale proseče oči tifusarjev: — Tovariš, ubij me!

Vendar nihče ni nikogar ubil. Ponavljali so se prizori iz soteske Tare, ko sem bil tudi sam hud bolnik. Smrtni kriki so se od časa do časa zgubljali v eksplozijah bomb in strelav iz revolverjev: borci, ki so že zdavnaj odšli iz borbenih čet, nemočni tifusarji, so poslednjikrat prijeli za orožje in se sami ubijali.

Po vsakem samomoru so se bolničarke vznemirile, potem pa s strogim glasom opominjale na zbranost in vzdržljivost. Smrti pa nihče ni mogel preprečiti.

TITOVA SKRB

Na Vučevu smo naleteli na zapuščene kolibe. Nismo se dol-

go zadrževali. Samo toliko, da smo zakurili ognje, in si pripravili običajne obroke: kožo, trave in kosti. Nismo se smeli zadrževati. Sovražnik je lahko prišel vsak trenutek: z boka, od zadaj, od koderkoli. Nismo vedeli, kako blizu je sovražnik. Vendar, nekdo od naših je skrbel za to. V kratkem času nas je doseglo sporočilo:

— Naprej!
Za nas ni bilo odmora.
Krenili smo proti Magliču. Pohiteli smo. Čim hitreje! Previdno!

Po koloni se je šepetalo, da je položaj izredno nevaren. Tifusarji so panično hiteli. Če sploh lahko tako rečemo za ta pohod polživega ešalona. Vso noč smo hodili.

Noč pa je bila tako temna, da nismo videli drug drugega. Samo mrak, mrak in smrt. Na vzhodu so se na obzorju za delček sekunde prikazale svetleče iskre, ki so rahlo osvetlile našo pot. Potem pa so izginile. Objel nas je še bolj črn mrak in hoja je bila še težavnejša.

Deževalo je. Voda je povsod curljala. Hladen veter nas je bil v obraz. V dolinah in soteskah je odmeval grom.

Na vsakem metru se je nekdo zgrudil. Preprosto, neopazno. Znašel v sferah mednarodne politike, čeprav je bil skoraj še otrok. Rodil se je 7. aprila 1893. leta v Wortawenu, v državi New York, kjer je bil oče Allen Dulles, prezbiterijski duhovnik. Mati Editt, rojena Foster, je bila hči generala Johna Fosterja, ki je 1892. leta postal državni sekretar v republikanski vladi Benjamina Harrisona.

Kasneje je zet Allanove matere Robert Lensing postal državni sekretar v vladi Woodrowa Wilsona.

Te družinske vezi so močno vplivale na kariero in na Allena Dullesa ter na njegovega pet let starejšega brata Johna Fosterja.

Allen je diplomiral v Princetonu s »fi — beta — kapaa« častmi leta 1914 in začel predavati angleški jezik v misijonarski šoli v Alahabadu v Indiji.

ZACETEK KARIERE — V DIPLOMACIJI

Iz Alahabada se je vrnil na Princeton, kjer je prejel akademsko stopnjo magistra in šel za svojim starejšim bratom v diplomatsko službo, ki jo je tedaj vodil njegov stric, državni sekretar Robert Lansing. Ko mu je bilo 23 let, je Allen Dulles 16. maja 1916. leta odpoval na Dunaj, kjer je postal podsekretar v ameriškem veleposlaništvu. Čeprav mladenič ni mogel še niti slutiti, so se prav tu, na Dunaju, začele plesti prve niti v karieri bodočega šefa Centralne obveščevalne službe.

no je izginil.

Ob zori je vihar ponehal. Mokri smo drgetali v svežem jutru.

Dopoldne, ko smo hodili pod nekim holmom, nas je v pospešenem pohodu, dohitela četa I. dalmatinske brigade. Ko so nas z začudenimi pogledi ogledovali, sem stopil h komandantu.

— Tovariš, kakšen je položaj? — sem siknil skozi zobe. Komandant me je pogledal s sočustvovanjem. Odsotno. Ko je spregovoril, se mi je zdelo, da ne govori meni, temveč nekam v prazno, nekemu nevidnemu, za menoj:

— Ne bojte se, ščitimo vas! Neki borec se je nekoliko dlje zadržal ob meni. Prijel me je pod roko in govoril kot starem znanцу:

— Naši so prebili obroč. Ni nevarnosti...

Borci so hiteli proti Sutjeski. Šli so na sovražnika, vendar niso z najmanjšo kretnjo ali z glasom kazali kakšen strah. Nisil jih je polet. Ko sem jih gledal, sem še sam občutil, da je v meni zaplamljena prikrita živahnost, strast za bojem. Vendar, kaj sem jaz, nemočni tifusar mogel storiti? Kaj naj bi naredil? Kako naj bi pomagal? Globok, tih, skoraj jokajoč vzdih, mi je prišel iz srca.

Ko so Dalmatinci odšli, je prišla druga, manjša skupina. Z njimi, na konju, je prišel neki višji partizanski vodja. Glavo je imel obezvano. Brčkone je bil ranjen. Skočil je s konja in se nam pridružil. Najprej je molče korakal ob koloni. Opazovale so ga oči tifusarjev, potem pa je začel tiho govoriti, kot da bi nam hotel viliti novih moči:

— Tito skrbi za vas! Ukazal je Savini diviziji, da vas brani. Pohitite! Bodite mirni! Vse bo dobro...

V koloni utrujenih, neživih bolnikov, se je zaslislal tihi ohrabrujoč šepet:

— Tito skrbi za nas!
Novica nam ni vtila samo poguma. Potolažila nas je. Na nek način nam je ublažila lakoto, ublažila bol, utrujenost. Vnesla je živahnost. Kolona je hitreje krenila.

Vse popoldne ni bilo slišati niti ene bombe samomorilca. Nekaj ur ni na poti onemogel niti en tifusar.

Znočilo se je. Spuščala se je tifusarska noč. Ni se nam zdela tako strašna, kot so bile prejšnje. Globoko v soteski, daleč pod nami, so dolgi rafali parali gluho noč. Eksplozije granat in bomb so svetile v temi. Ves ta ropot, ta odmev iz soteske, ta ognjena zaseda, nas ni motila. To je bila noč upanja.

Takoj po polnoči smo naleteli na Dragoš-vas. Srečali smo kuhinjo. Pred nas je prišel borec:

— Tovariši, ne bo za vse!
Takoj zatem je šla od tifusarja do tifusarja novica:

— Ne bo za vse!

Jeza lačnih je tokrat izostala. Izostal je pohlep ljudi, ki že dneve in dneve niso poduhali jedi. Izostale so žaljivke in zahteve.

Zdravi so se prostovoljno odrekli male porcije riža.

DEVET MINUS EDEN

5 »Zdaj je konec...«

»ZA VAS NI REŠITVE!«

Schultz je začel s čudnim nasmehom na obrazu govoriti:

»Gospodje, prepričan sem, da vam je zdaj popolnoma jasno, kaj vas čaka! No, mi smo pripravljeni, da se vas usmilimo. Ni vam treba umreti, če nečete. Poskušali smo vas prepričati, da odgovorite na naša vprašanja. Niste hoteli! Kanite tudi zdaj, takole razvrščeni molčati? Izbire za vas ni več! Predlagam vam izhod iz tega položaja. Verjemite mi na mojo oficirsko čast. Vsakemu bom podaril življenje, ki bo pripravljen povedati tisto, kar hočemo zvedeti. Ta bo svoboden v dvanajstih urah. Kaj mislite, gospodje, o tej ponudbi? Vsi lahko ostanete živi, če hočete, nam bo pa bog oprostil, ker smo se lotili takšnih sredstev.«

POSLEDNJI TRIK

Neki črni ptič je zakrilil nad njimi in izginil v gozdu. Vse je bilo tiho. Devet ljudi je molčalo. Nihče ni sprejel Schultzovega predloga. Poročnik jih je gledal, čakal in stiskal pesti. Streljal je z očmi in naposled jeznost kriknil:

»V redu! To je bila moja poslednja beseda!«
Stopil je nekaj korakov vstran in zapovedal vodu vojakov:

»Achtung! Legt an!«
Duval-Romans je zaprl oči. Slišal je povelje: »Feuer!...«
Plotun. V trenutku je bilo devet ljudi na tleh. Nekdo se je histerično smejal. To je bil Schultz.
»Ha, ha, ha! Takoj vstanite! Saj niste mrtvi!...«
V resnici, devetorica ni bila mrtva. Schultz je poskusil poslednji trik. Ukazal je vojakom, da so streljali s praznimi naboji. Vseh devet Francozov je padlo. Onesvestili so se...

»ZDAJ JE KONEC...«

Duval-Romans se je brž osvestil. Nekdo ga je udaril v trebuh.

»Vstanite, banda strahopetna!« se je dri Schultz, medtem ko so se ujetniki opotekaje se pobirali. »Dam vam še eno priložnost, da se rešite. Ko bom spet ukazal, naj streljajo, bodo naboji s krogli. Povejte naposled, kdo vas je poslal in zakaj ste prišli semkaj, in koga ste morali tu najti?«

Nihče ni odgovoril. Ujetniki so bili bleedi, brezkrvni, drhteli so od strahnega šoka, vendar so se še vedno zavedali odgovornosti in odločne volje.

»No, zdaj pa mi je tega dovolj!« je zakričal Schultz svojim ljudem.

Duval-Romans je bil na koncu vrste devetorice. Poleg njega je stal François. Zasepetal mu je:

»Zdaj je konec! Zbogom!«
»Zbogom,« je tiho rekel Duval-Romans.
Poročnik Schultz je spet ukazal vojakom: »Feuer!«
Devet ljudi se je zgrudilo. Njihova trupla so bila izrešena z nemškimi krogli.

POČASTITEV MRTVIH

Mrtveci so ostali tam, kamo so padli...

Prebivalci Saint Servena so se že navadili na ta streljanja v njihovi okolici. Ni minilo še deset minut in že je prišla skupina, da pokopje mrtve. Ljudje so čutili, da morajo to storiti na najbolj spoštljiv način. Za krste jim ni bilo skrbeti, saj so jih našli na jasi.

Najprej so prinesli krste in jih položili zraven mrtvecev, potem pa so jih drugega za drugim, polagali vanje. Vsakomur so izkazali poslednje spoštovanje, brez velike ceremonije, kratko in molče. Potem so jeli pribijati z žebelji pokrove na krste.

Ko je neki vaščan popravljal pokrov na krsti, je vzkliknil:

»Njegova noga se premika!«

SRCE BIJE

Ljudem je zastal dih. Med njimi je bil tudi nekdo, ki je videl že na sto in sto mrtvecev, pa je vedel, da se dogaja, da se po smrti kakšna mišica krči in kaže vtis, da je človek živ. Vendar, ko je pogledal človeka v krsti, je opazil, da se mu tudi v obrazu nekaj premika. Del nosa mu je odbila krogla. Izvlekel je robec iz žepa, in mu obrisal obraz. Kajpak ni vedel, ali je človek še živ, ali je mrtev. Odpeli so mu suknjič in poslušali srce. Bilo je! Slabo, vendar bilo je. Tisti, ki je tipal srce, je imel roko vso krvavo. Ena med krogli, je gotovo prebila prsi pod samim srcem.

Kaj storiti?

Sklenili so, da pustijo človeka v krsti. Odnegli ga bodo do prve hiše. Pohiteti morajo, ker je vsaka minuta dragocena.

Nekaj ljudi je nosilo krsto z živim mrtvecem proti hišam Saint Servana, ostali pa so izkopali grobove in pokopali osem krst. Vsi ostali so bili mrtvi.

DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA • DULLESOVA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Vodja CIA — Allen Dulles

1 Britanci z malim »b«

Ko je bilo Allenu Dullesu osem let, je napisal na enaintridesetih straneh esej o burski vojni. Burska vojna je bila dogodek, ki je tedaj pretresala vse človeštva. Poslednji stavek se je takole glasil:

»Upam, da bodo Buri vojno dobili, ker so na pravični strani, britanci niso.«

Ko so ga pozneje vprašali, zakaj je besedo »Britanci« začel z malim »b«, je Dulles pojasnil, da je to namenoma storil, ker tedaj Britancev ni imel rad, pa je upal, da bo z malim »b« pokazal, kako misli o njih.

Bodoči gospodar Centralne obveščevalne agencije ZDA se je kaj kmalu

znašel v sferah mednarodne politike, čeprav je bil skoraj še otrok.

Rodil se je 7. aprila 1893. leta v Wortawenu, v državi New York, kjer je bil oče Allen Dulles, prezbiterijski duhovnik. Mati Editt, rojena Foster, je bila hči generala Johna Fosterja, ki je 1892. leta postal državni sekretar v republikanski vladi Benjamina Harrisona.

Kasneje je zet Allanove matere Robert Lensing postal državni sekretar v vladi Woodrowa Wilsona.

Te družinske vezi so močno vplivale na kariero in na Allena Dullesa ter na njegovega pet let starejšega brata Johna Fosterja.

Allen je diplomiral v Princetonu s »fi — beta — kapaa« častmi leta 1914 in začel predavati angleški jezik v misijonarski šoli v Alahabadu v Indiji.

ZACETEK KARIERE — V DIPLOMACIJI

Iz Alahabada se je vrnil na Princeton, kjer je prejel akademsko stopnjo magistra in šel za svojim starejšim bratom v diplomatsko službo, ki jo je tedaj vodil njegov stric, državni sekretar Robert Lansing. Ko mu je bilo 23 let, je Allen Dulles 16. maja 1916. leta odpoval na Dunaj, kjer je postal podsekretar v ameriškem veleposlaništvu. Čeprav mladenič ni mogel še niti slutiti, so se prav tu, na Dunaju, začele plesti prve niti v karieri bodočega šefa Centralne obveščevalne službe.

V progastih hlačah in temnosivem žaketu so v najvišjih dunajskih krogih mladega Dullesa, sorodnika državnega sekretarja, zelo hitro opazili.

Ko se je Amerika priključila zaveznikom, je Dulles, skupaj z ostalimi člani ameriškega veleposlaništva, odpoval v Švico in se nastanil v Bernu. Tamkaj je Dulles prikratil občutil okus velikega tajnega intriganja, ki je tako pogostokrat odločevalo o usodi držav in narodov. Kasneje je o tem govoril:

»V Bernu sem ugotovil, da je Švica zelo hvaležen kraj za zbiranje obvestil in tedaj sem se začel zanimati za obveščevalno službo.«

Dullesovo zanimanje za obveščevalno službo je nedvomno podkrepila tudi okoliščina, da je sprejel pomembno vlogo v posebno zaupljivih zakulisnih manevrih, ki so kasneje močno vplivali na njegovo delo in življenje.

Na začetku 1918. leta je razmajana Avstro-Ogrska, izčrpana zaradi vojne, zelo jasno videla svoj neizbežen zlom. Cesar Karel je s tistim primernim instinktom vladarja za samoohranitev želel v ruševinah ohraniti vse, kar je bilo moč ohraniti. V teh načrtih je bil njegov svetovalec dr. Heinrich Lamacke — posredovalec.

DULLES ZELI RESITI HABSBUŽANE

Dr. Heinrich Lamacke je spoznal visokega in šarmantnega Allena Dullesa še na Dunaju. Zelo je upošteval, da je ta mladenič sorodnik ameriškega

državnega sekretarja. Dr. Lamacke se je zategadelj v želji, da naveže stike na najvišji ravni, približal Dullesu in z njegovo pomočjo začel razgovore o rešitvi Avstrije.

Tako so se razgovori, ki jih je v glavnem organiziral Allen Dulles, začeli 31. januarja 1918. leta v neki villi v Grimlingenu, v okolici Berna. Vila je bila last enega od Kruppovih direktorjev.

Ameriško delegacijo je vodil profesor George D. Herron, ki je večkrat opravljal zaupna dela za predsednika Wilsona. Na pogajanjih sta nasprotno stranko vodila profesor Lamacke in bankir Julius Meinel.

Avstrijska delegacija je bila pripravljena obljubiti, kar bi bilo, samo da bi rešila habsburško monarhijo. Ker očitno niso opazili, koliko je potemnel sijaj habsburškega prestola, so Amerikanci nasledili v prepričanju, da se jim ponuja dobra cena in da bi veljalo avstrijskega cesarja ohraniti kot neko »koristno silo«.

¹ Včasih je bila v ZDA funkcija državnega sekretarja pomembnejša kot zdaj. Postopoma se je usmerjala na področje odnosov ZDA z drugimi deželami.

² Na ameriških koledžih so študentska bratstva in združenja, ki običajno nosijo kombinacije grških črk. »Fi — beta — kapaa« je najstarejše združenje med njimi, osnovano 1776. Po pravilu gre za tajna društva, ki so na nekaterih koledžih prav zaradi tega prepovedana.

TAINI POHOD

mitar mилошевић

V globelih so goreli ognji. V kotlih se je kuhala hrana, ki jo je bilo treba razdeliti še pred svitom, tako da bi borci imeli zajtrk, kosilo in večerjo za naslednji dan.

Po cesti proti Kolašinu so vozili tovornjaki, ki so prehiteli vprežne voze z ranjenci brigadne bolnišnice. Prišlo je povelje, da je treba brigadno bolnišnico razbremeniti zaradi naglih premikov, ki so se napovedovali.

Iz Kolašina so sporočili, da pripravljajo ustanovitev nove brigade. V njej bo mladina, ki se pripravlja na kongres, so rekli.

Po vaseh so krožile govorice, da Nemci prodirajo od Podgorice. Nihče ni mogel ugotoviti, kako da ljudje po vaseh vse prej vedo kot vojska.

Bila je noč, v kateri je vrvelo življenje. Povsod je bilo čuti, da živijo črna bitja življenje vojne časa. Nihče ni mirno spal, nihče ni vedel, kaj ga čaka prihodno noč.

Grmičevje se je razredčilo šele pri velikem brestovem panju, ki je ostal kot otipljiva, v noči svetlikajoča se sled nekdanjega velikana.

Ker je mesec pogledal izza oblakov, je bilo ob brestovem panju svetleje, tako da je Stanka lahko videla v obraz pet borcev, ki so se zbrali okoli nje. V pomenku se jih je dotikala s prsti, kakor da se hoče dokončno prepričati, da ima opraviti z živimi ljudmi in ne s prikaznimi v sanjah. Najpogostejše so se njeni prsti oprijemali Mašanovega komolca.

»Ko bi vedel, koliko sem pretrpela po tistem... Strašno je bilo,« je rekla bratu.

»Lahko si mislim... Sicer pa brž povej tovarišem, kaj veš o njihovih družinah. Mar ne vidiš, da komaj čakajo?« jo je vprašal Mašan, ki se je hkrati pripravil, da bi užival ob poslušanju njenega glasu. V njem se je vse tajalo v navzočnosti edine sestre, edinega živega člana svoje družine.

»Ne vem, kje naj začnem,« je rekla Stanka.

»Najprej povej Mijatu, kako je z njegovimi. Otroke ima,« je odgovoril Mašan.

Stanka je videla, kako si je Mijat praskal zapestja zdaj na eni, zdaj na drugi roki. Nedolžna, vendar nadležna kožna bolezen mu je vnela živce vselej, kadar sta se ga lotevali živčnost in nemir. Ob brestovem štoru je bil tako vznemirjen, da se je komaj zadrževal. Mikalo ga je, da bi planil čez Taro, zavil ob potoku do pokopališča in se po strmini spustil do rodovitne planjave med murvami, kjer je v domači hiši živel žena s sedmimi otroki.

»Joka še kar nekako živi,« je rekla Stanka. »Otroci rastejo, dobre deklice in dečki so. Pred dobrim tednom sem bila pri njih. Joka ima dve kravi in kakih deset ovac. Smiljana in Jovan jih paseta... Najmlajšemu je Vido ime, ali ne?«

»Da, Vidak, kličemo pa ga za Vida,« je nestrno povedal Mijat.

»Pravi korenjak je. Shodil je, pa tudi govori že. Vprašuje, ali on nima očeta, Joka pa mu pripoveduje o tebi. Seveda imaš očeta, mu pravi, boljšega očeta kot marsikdo drug. Na vojsko je šel, da bi pomagal pregnati fašiste in osvoboditi domovino, mu pravi.«

Mijat si je šel z dlanjo čez usta in si s prstom popravil brke, potem pa se je začel spet živčno praskati po zapestju.

»Tako je, vsi so zdravi. Želijo si, da bi prišel. Komaj te že čakajo.«

»Eh, ta moj drobiž!« se je Mijatu tresel glas.

Drgetal je od želje, da bi še kaj vprašal, pa je umolknil, ker je vedel, da bi tudi drugi radi kaj izvedeli o svojcih.

»Ali veš kaj o moji materi?« jo je vprašal Rade.

»Oprost, zaradi te kape, ki si jo potiskaš na oči, te ne morem videti v obraz. Ne vem, po kom vprašuje,« je rekla Stanka.

»Rade je! Mar ga ne poznaš po glasu?« ji je Mašan segel v besedo.

»Oh, ti si, Radan,« se je opravičila Stanka.

Primaknila se je k njemu in ga objela. Med vsemi Mašanovimi tovariši ji je bil najljubši. Ta prijazen sanjak, ki mu je iz oči sijala dobrota, je zbujal v njej prijetne občutke. Vedel se je tako, da te je s svojimi mehkiimi kretinjami naravnost silil, da si mu moral biti prijatelj in tovariš.

Rade se je skušal izviti iz njenega objema. Trudil se je, da mu ne bi drgetala ramena pod pritiskom njenih rok. Vrstnika sta bila, vendar je dve leti pred vojsko pustil šolo, ker mu je umrl oče in ni bilo nikogar, ki bi ga vzdrževal.

»Tvoja mama je živa. Četniki ji ne dovolijo, da bi šla iz vasi, ker je Mirko v gozdu pri odredu... Ranjen je bil, pa si je opomogel. Pravi, da se je z odredom odpravil tja k brigadam,« je začela pripovedovati Stanka.

»Ali si videla mater?« jo je vprašal Rade.

»Videla sem jo, ni še teden dni tega. V mlino sva se srečali. Mirko ji je sporočil, da je nekaj slišal o tebi. Srečna je bila, to jo je pomladilo, čeprav ima kot konoplja sive lase. Veš, potožili sva druga drugi in se skupaj jokali... Zaradi Mašana... Nihče ni vedel ničesar o njem...«

»Daj no, pusti to,« je rekel Mašan.

»Kaj pa Jakševi?«

»Da. Miruša večkrat pride k nam. Ponosna je nanj... Miloš pa, saj veš...«

»Vem, slišal sem,« je rekel Jakša.

»Pri četnikih je,« je hripavo dodal.

»Pa ni tak, kot so drugi. Nikomur ne stori nič hudega, pri njih je pa le... Na hišo je navezan in na dvoje otrok, zato mora iti, kadar ga pokličejo,« je dodala Stanka.

»Dobro, zdaj pa k stvari, zaradi katere smo prišli,« je Mašan prekinil pomenek o svojcih.

»Kaj pa ta tovariš tu?« ga je vprašala Stanka in pogledala petega borca.

»Iz okolice Kolašina je, strica ima tu. Kako da se nisem domislil, da se ne poznata! To je Gavro Vujović. V Kolašinu je videl svoje in povprašal po stricu. Šako je četnik,« ji je razložil Mašan.

Gavro je molčal. Spominjal se je strica Šaka, pri katerem je preživel skoraj vsa otroška leta, zato je tudi poznal ta kraj in vsako ped zemlje okoli Tare kakor vsi drugi iz skupine izvidnikov.

»Ti pa po Ankomer ne vprašuješ,« se je Stanka nasmehnila bratu.

»Hm, zanimalo bi me že, kako je z nekdanjimi vrstniki, pa zdaj ni časa,« se je Mašan rahlo zmedel.

»Za Roso pa niti ne vprašaj.«

»Saj sem jo pravkar videl! Sicer pa, kako se kaj ima?«

»Koliko solz je potočila zaradi tebe, ti neroda,« se je posmehnila Stanka in ga sunila s komolcem.

Tudi drugi so se smejali.

»Tišina, dajte no!« jih je posvaril Mašan, kakor da so šele začeli govoriti.

Počasi so potihnili glasovi okoli strohnelega brestovega štora. Nekaj trenutkov so vsi molčali, potem pa je začel Mašan:

»Smilja, brž ko se bo zdanilo, boš šla k Levi reki. Ugotoviti je treba, ali prihajajo Nemci od Podgorice in koliko jih je. Hodila boš, dokler jih ne opaziš. Če te bo kdo vprašal, kam si namenjena, reci, da greš k teti na Nožico. Ali razumeš, kaj moraš poizvedeti?«

»Razumem. Še nocoj bi lahko prišla do Veruše, tako da bi jutraj videla vse v Levi reki in v Vjetarniku.«

»Najbolje bi bilo tako, če te ni strah hoditi ponoči po gozdu. Sicer pa lahko gremo kos poti skupaj, ker smo tudi mi namenjeni v tisto smer,« je rekel Mašan.

»Le kaj vpletaš sestro v to zmešnjavo?« se je Jakša uprl.

»Zanesljivo moramo vedeti, da bo nekdo izpolnil nalogo. Stanka bo po-

izvedovala samostojno, saj bo lahko prišla v vasi, mi pa se bomo razdelili in poizvedovali na dveh koncih. Tako bo najboljše,« je razložil Mašan, drugi pa so molčali.

»Saj ne bo prvič,« je rekla Stanka. »Tudi z odredom sem imela zvezo, ponoči sem že večkrat šla vse do Komova.«

»Jutri zvečer moraš biti nazaj. Če nas ne bo do devetih, skušaj skozi Kotič ali Nesiren priti do Mateševa. V brigadi sporoči, kar boš izvedela, hkrati pa povej, da sem te jaz poslal,« ji je razložil Mašan.

»Kaj si misliš s tistim, ko si rekel, da se bomo razdelili?« ga je vprašal Mijat.

»Ti in Jakša bosta šla čez Taro in prek Travske gore proti Levi reki. Čez dan se razgleduj po cesti, ponoči se vrni. Sestali se bomo...«

Mašan je stopil k Mijatu in mu nekaj zašepetal na uho. Po preizkušnem pravilu niso vsi vedeli za kraje sestankov. Temu šepetanju se je čudila samo Stanka. Misli je, da šepetajo zaradi nje, zato ji je kri šinila v lica.

»Če nas ob določenem času ne bo tam, se nadalje prebijajte proti brigadi,« je zaključil Mašan.

»Kam pa ti z Gavrom in Radom?« ga je vprašal Mijat.

»Skozi Jasenov dol, mimo Veruše, prek Planinice, nad Levo reko... Potem pa bomo še videli. Vračali se bomo tako, da bomo pravočasno na kraju sestanka...«

»Pst!« ga je posvaril Rade.

Spodaj ob potoku je bilo slišati glasove, potem pa korake po skalnatem bregu. Očitno je bilo, da se ob potoku premika večja skupina ljudi.

»H Kotiču so namenjeni,« je zašepetal Mašan.

»Upam, da nas niso slišali!« je rekel Gavro.

Nihče ni odgovoril, ker bi bilo kaj takega mogoče in ker ni nihče izmed njih vedel, kaj se pravzaprav dogaja. Zato so skočili v zasedo in pripravili orožje. Molčali so kakih deset minut,

roke. Nista se objela, tudi poljuba ni bilo, zato pa so se v temi prepletali prsti ergetajočih rok.

»Nisem mogla prej,« je komaj stisnila iz grla.

»Kaj pa je bilo?« jo je vprašal. »Ali so se oglasili?«

»Prišli so. Bil je Božo Gojkić s četniškim bataljonom. Mislija sem, da me bo konec od strahu.«

»Kam so namenjeni?«

»Ne vem. Šli so ob potoku navzgor,« je rekla Rosa in izpustila njegovo roko.

»Zdaj moramo dalje,« je rekel Mašan. »Rosa, ti pojdi v kolibo! Oglasil se bom jutri proti večeru. Če bo vse mirno, ugasi ogenj, če pa bo nevarno, nalagaj polena, tako da bom videl ogenj skozi razpoke v vratih in bruh.«

»Mar res že greste?« je dihnila Rosa.

Tiho so se poslovili. Zadnji se je odpravil Mašan. Rosi je najprej ponudil roko, potem pa je zbral toliko poguma, da jo je objel. Plaho in hrepeneče so se našle njune ustnice... Tisti trenutki so jima povedali vse, kar sta mislija in čutila. Bili so trenutki, ko spoznaš vso moč ljubezni, ko je človek močan kot hudournik po nalivu. V tistem trenutku si je Mašan za vse življenje zapomnil voljnost Rosinih ustnic, vonj njene polti in drget njenih prsi...

Mašan je stekel za tovariši, Rosa pa se je majala, ko da se je napila močnega vina. Potem je omahnila v travo in tiho zalpilala — od sreče.

Tara se je lesketala v mesečini ter bučala v brzicah in slapovih. Večr se je lovil v vrbovih vejah, med katerimi sta stopala Mijat in Jakša.

»Ali se bova sezula?« je vprašal Jakša.

»Najbolje bi bilo, ker nama bodo noge sicer celo uro cmokale v mokri obutvi, dokler se ne bo voda ocedila,« je rekel izkušeni Mijat.

Oba sta bila v opankah iz nestrojene kože, zato sta hodila po tarskem produ neslišno kot duhova. Sezula sta se in spravila opanke v žepa na plaščih, potem pa sta stopila v ledeno vodo, ki se je lovila okoli njunih plaščev in se zaletavala vanju, ko da ju hoče podreti. Mijat in Jakša pa sta bila vajena bresti čez planinske potoke, zato sta kmalu prilezla na drugi breg. Ko sta sedla pod veliko žalučko in začela natikati opanke, sta slišala govorico za seboj.

Po travniku onstran gaja je stopala dolega vrsta vojakov.

»Obkoljujejo,« je šepnil Mijat.

»Zdrsniti bo treba proti desni,« je tiho odvrnil Jakša.

Zavila sta, pa sta kmalu zaznala pred seboj bližajoče se četnike.

»Tu nekje morata biti. Videli so ju pod Krčevino,« je nekdo rekel tiho, vendar tako, da sta ga slišala tudi Mijat in Jakša.

Stisnila sta se pod vrbo, nasula nase peska in s puško na strel otrpnila. Pazljivo bi mogel gledati, kdor bi ju hotel najti.

Strelci v vrsti so se približali.

Slišala sta ukaz: »Preglejte vsako vrbo in vsak grmičevje!«

Četnika sta se približala vrbi, pod katero sta tičala v pesku Mijat in Jakša. »Poglejva sem,« je rekel eden izmed četnikov.

Ob tem glasu se je Jakša stresel. Bal se je, da bo začel Mijat streljati, vendar se ni ganil. Bil je Milošev glas. Četnik Miloš je stal tik ob vrbi. Ni vedel, da zasleduje lastnega brata. Pokleknil je in z roko razmaknil grmovje pod vrbo.

»Sepo... Sepo...« je zašepetal Jakša.

Miloš je sedel in se zastrmel v glavo, ki je gledala iz peska. »Sepo...« Beseda ga je spreletela kot bič. Tako ga je bil klical samo oče, včasih pa tudi brat Jakša. Toda Jakše ni, le glava gleda iz peska in zraven nje puška, pripravljena na strel.

Spored RTV Ljubljana za teden od 14. do 20. avgusta 1961

PONEDELJEK

14. avgusta
8.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.10-5.30 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Poje komorni zbor DPD Svobode »Tone Cufar« iz Jesenice — 8.30 Početni skoki — 8.45 Kvintet Jožeta Krampla — 9.00 Od arje do arje — 10.15 Zvočna mavrica zabavna glasba — 11.30 Matije in skladbami Lucijana Marjanca — 12.00 Poje ljubljanski oktet — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Od vasi do vasi... — 13.50 Blaž Arnič: Koncert za violino in orkester — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Od Triglava do Triglava — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Iz filma in glasbenih revij — 16.00 Naši popotniki na tujem — 16.20 David Ojstrah in Emil Gilels — violinist in pianist — 16.35 Španski ples — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Sotermine dijeve »Aide« — 18.40 Kulturni glasbo — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ponedeljkova panorama zabavnih melodij — 20.35 Koncert zborov in orkestra Italijanske radio-televizije — 22.15 Za ljubitelje popevke — 22.30 Literarni nočnoturno — 23.05 Plesna glasba

TOREK

15. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.25-5.45 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Jutranji operni spored — 8.30 Oddaja za otroce — 9.00 Zvočni za prijetno razpoloženje — 9.40 Zenska zbor »Svobode« Grosuplje in Celje — 10.15 Josef Suk: Zorenje, simfonična pesnitev — 11.00 Pevec Marko Novosel — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Viola in klarinet — 12.00 Kvintet bratov Avenik — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Nekaj odlomkov iz Poličevega Desetega brata — 14.00 Popevke se vrstijo — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Prvih devet Chopinovih etud — 16.00 Početniška zgodba — 16.20 S sprejemnikom na dopust — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Z jugoslovanskih filmov in glasbenih revij — 17.30 Harmonični odori — Bruno Bjelinski: Divertimento — 18.00 Ciolek in zdravje — 18.10 Od plovca do plesišča — 18.43 Ljudski parlament — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Ob 130-letnici rojstva slovenskega skladatelja Gustava Ivakca — 20.30 Radijska igra — 21.04 Lucijan Marjanca Skerjanec: Koncert za harfo s komornim orkestrom — 21.24 Zvočni kaleidoskop — 22.15 Večer prvih izvedb — 23.05 Posnetki z II. jugoslovanskega jazz festivala na Bledu,

SREDA

16. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.10-5.30 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Početniška zbor — 8.30 Početniška zbor — 8.45 Ritmični intermezzo — 9.00 Vsaka ura ima svoj zven — 10.15 Zabavni potpuri — 11.30 Deset minut iz naše beleznice — 11.40 Iz »Letnih časov« Petra Iliča Čajkoveškega — 12.00 Igrajo in pojo Logarski fantje — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodije za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Trio Avgusta Stanka in Zenski vokalni kvartet — 13.55 Nekaj razpoloženi-ske glasbe — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Klavir v ritmu — 14.40 Svetelove in druge pesmi poje Mariborski komorni zbor — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Emmanuel Chabrier: Pastorala suita — 16.00 Radijska univerza — 16.15 Koncert po željah poslušalcev — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 V sredo popoldne ob radijskem sprejemniku — 18.00 Ljubljanski jazz ansambel — 18.15 Spletni zapisniki — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Majhna prodajalna plošč s popevkami in zabavnimi melodijami — 21.00 Henry Purcell: Dido in Ence, opera v treh dejanjih — 22.15 Zapešle iz namil — 22.50 Literarni nočnoturno — 23.05 Nočni koncerti.

ČETRTEK

17. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.25-5.45 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Violinisti — skladbe Fritza Kreislerja in »Bakana!« Camilla Saint-Saens — 8.30 Oddaja za cibernane — 9.00 Naš zvočni nagaz — 10.15 Mozart — Rossini — 11.00 Dve skladbi Ubaldia Vrabca — 11.15 Branje za vroče dni — 11.35 Od polke do rumbe — 12.00 Kvintet »Dobri znanci« — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pet pevcev — pet popevk — 12.40 Domači napavi izpod zelenega Pohorja — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Richard Strauss: Plesna suita po Couperinu — 14.00 Radijski poslušalci — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Zborovske skladbe — Stevana Mokranjca — 16.00 Hollywoodski simfonični orkester — 16.20 Veliki prizori iz Kneza Igorja in Plovice dame — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Orgle in orglice — 17.30 Turistična oddaja — 18.00 Jazz na koncertnem odru — 18.18 Glasbene miniaturne s poredkov Britanskega radija — 18.45 Polietni kulturni zapisniki — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Četrtekove večer domačih pesmi in napav — 20.45 Glasbena medigra — 20.50 Literarni večer — 21.30 Danilo Svara: Simfonia da camera in modo istrano — 22.15 Plesna glasba — 22.45 Dimitrij Kabalovski: Tretja klavirska sonata

PETER

18. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.10-5.30 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Glasba ob delu — 8.30 Početniško popotovanje od strani do strani — 8.45 Stjepan Sulek: Prvi klasični koncert — 9.00 V svetu opernih melodij — 10.15 Z melodijami ob obalah južnih morij — 11.00 Mirko Polić: Romanca — 11.03 Majhen koncert violončelista Bogomila Cehovina — 11.40 Otroci pozdravljajo — 12.00 Dalmatijske narodne pesmi — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Melodija za opoldne — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Pihalni orkester LM — 13.55 Artilje in manj znanih oper — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Poppevke na tekočem traku — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Delavski pesmi poje zbor »Svobode« Celje — 16.00 Sportni tednik — 16.20 Godalni ansambli in vokalni zabavni ansambli — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Koncert za vas — 18.00 Pianist George Feyer — 18.15 »Pot po vroči Španiji« — 18.45 Iz naših kolektivov — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavni orkester David Rose — 20.15 Tedenski znanje politični pregled — 20.30 Iz del Antonina Dvořaka — 21.15 Oddaja v morju in pomorskih — 22.15 Godala v noči — 22.35 Moderna plesna glasba — 22.50 Literarni nočnoturno — 23.05 Iz jugoslovanske žetve v komorni glasbi — 23.50 Ernst Kronek: Sonata za violino in klavir.

SOBOTA

19. avgusta
5.00-8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored) — 5.25-5.45 Reklame — 6.30-6.40 Reklame — 8.05 Naši glasbeni uspehi v preteklem šolskem letu — 8.30 Pionirski tednik — 8.50 Hammond orgle — 9.00 Skladbe od tu in tam — 10.15 S sprejemnikom na dopust — 12.00 Slovenske narodne poje Marija Gazvoda — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Kmečka godba vama igra — 12.45 Plesni orkester Ray Anthony — 13.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Glasbeni portret Gojmirja Kreka — 14.00 Trideset minut z orkestrom Jackie Gleason — 14.30 Prirreditve dneva — 14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 15.15 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 15.40 Netko Devič: Istrska suita — 16.00 Humoreska tega tedna — 16.20 Majhni ansambli — 16.40 Gorenjski vokalni oktet — 17.00 Lokalni dnevnik — 17.15 Poje Gabi Novak — 17.30 Po kinu se dobimo — 18.00 Revija slavnih pevcev — 18.45 Okno v svet — 19.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Domače melodije za sobotni večer — 20.20 Radijska komedija — 21.05 Melodije za prijeten konec tedna — 22.15 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Plesna glasba.

NEDELJA

20. avgusta
6.00-6.30 Jutranji pozdrav — 6.30 Reklame — 6.40 Vedri napevi — 7.15 Pesmi in plesi raznih narodov — 7.30 Radijski kolektor in prirreditve dneva — 7.35 Vrtno ploščo za ploščo — 8.00 Mladinska radijska igra — 8.50 Iz albuma skladb za otroke — 9.05 Z zabavno glasbo v novi teden — 9.48 Basist Makso Savin — 10.00 Se pomnite, tovariši... — 10.30 Revija domačih polk in valčkov — 10.50 Nedeljska matineja — 11.40 Novak Božar: Početnice na dvorišču — 12.00 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 12.15 Obvestila in zabavna glasba — 13.30 Za našo vas — 13.50 Koncert pri vas doma — 14.15 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — II. — 15.15 Reklame — 15.30 Majhen mozaik priljubljenih melodij — 16.00 Igramo za vas — 17.00 Sportno popoldne — 18.00 Obvestila, reklame in zabavna glasba — 19.30 Radijski dnevnik — 20.00 Zabavni zvočki za vse — 21.00 Sportna poročila — 21.10 Sergej Rahmaninov: Simfonia št. 2 v e-molu — 22.15 Plesna glasba — 23.05 Nočni koncert operne glasbe.

— Ne, mi ne gremo! Moja mož ga tako ne more gledati.

— Žena, h, prisežem, da si je to razstavo vredno ogledati!

— Medtem, če ne bi bilo vsaj enkrat na leto razstave, bi nazadnje še grozde zasovražili...

— Na zdravje — pa srečno pot!

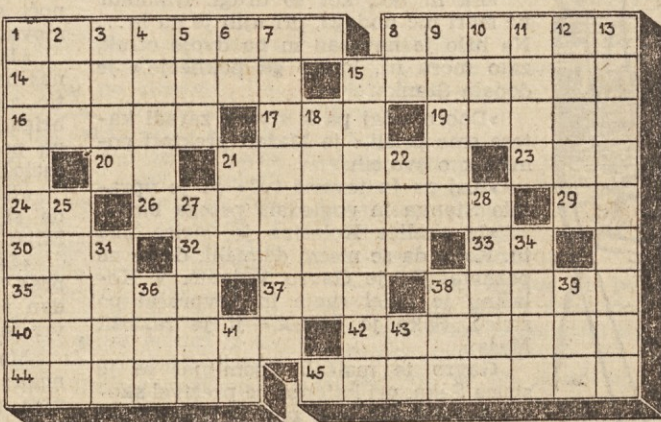

— Temu smo jih dali pa za hrabrost, ker je med letom tako junaško prežlupal toliko brozge...

Križanka

Vodoravno: 1. ljudje zelo razburljivi značaji, 8. obvezen prispevek, 14. soseska, 15. material, 16. kamen za ustavljanje krvi, 17. tonovski način v glasbi, 19. polica za knjige, 20. arabski žrebec, 21. strokovnjaki za zgradbo snovi, 23. oddelek starorimske konjenice, 24. sosedna soglasnika, 26. izboljšanje razmer, 29. najvišja karta, 30. zvišana nota, 32. vrsta igre s kladivom in krogli, 33. kratica za »združene države«, 35. Odi-sejev otok, 37. vladar nekdanje Rusije, 38. muslimansko sveto pismo, 40. vrsta ribe, 42. obdelati njivo s plugom, 44. prebivalec velikega azijskega polotoka, 45. majhen snop.

Navpično: 1. zbirka, 2. reka v Sibiriji, 3. kolnica, 4. izbrana družba, 5. velika divja mačka, 6. začetnici našega največjega umrlega pisatelja, 7. ostriga, 8. pluzenje, 9. težka kovina, 10.

pesmi hvalnice, 11. zveza, 12. kraška dolina, 13. skupni posestnik, 15. trovalentni alkohol, stranski produkt pri kuhanju mila, 18. vrsta jedi, 21. ozihrni zaimek, 22. ribak, 25. votla mera, 27. veliki kamni, 28. otočje v Atlantskem oceanu, 31. nordijska pravljica, 34. mesto in najvažnejše pristanišče v Albaniji, 36. tretja potenca v matematiki, 38. delovišče v rudniku,

39. starogrška boginja zapeljivosti, 41. začetnici sodobnega francoskega akademika, pesnika, dramatika in kritika, 43. soglasnik in samoglasnik.

REŠITEV PREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: 1. lepenska, 7. vazelin, 13. ahat, 14. islam, 16. nada, 17. poraz, 19. kalup, 21. tip, a 22. emisar, 23. lamela, k, 27. iber, 28. neto, a, 29. trener, 31. satira, z, 34. rob, 35. liter, 37. jamar, 39. aker, 41. jarem, 43. note, 44. minaret, 45. kozarec.

očiščeno, preden nam bodo sedli za vrat tisti iz muzeja.

»Prav,« je rekel Vasil.

»Same nevednosti bi imeli, če bi to prišlo na ušesa onim iz muzeja. Primajali bi se profesorji, delo na gradbišču bi zastalo, ti pa se potem opravičuj... Kaj je pravzaprav v zemlji?»

»Vrag si ga vedi! Hiša, grobnica ali kaj takega... Vse bomo lepo odstranili!«

Prišel je delavec in povedal, da so izkopali golo žensko.

»Razbijte jo!« je vzkliknil inženir. »Nesramni pornografi in ciniki, ti Rimljani! Niso imeli drugega dela...«

Ko je bilo dva dni kasneje vse »očiščeno« in so tovarnjaki odpeljali razbitine, sta si inženir in vodja gradbišča zadovoljno oddahnila. Nevarnost je bila dokončno mimo.

Sef gradbišča je začel ponovno urejati liste in račune, skrbno drugega za drugim, kakor je treba in kakor se spodobí, če nočeš, da bi te spravili pod ključ.

(Iz bolgarščine)

HUMORESKA

A. MARTOV:

Alarm

K vodju gradbišča, kjer so kopali že tretji dan, je ves zasopel prišel delavec in rekel: »Tovariš vodja, naleteli smo na opeko!«

Vodja je prav tisti trenutek pregledoval in urejal kakih 20 pobotnic, zato ni niti glave dvignil, ko je vprašal:

»Na kakšno opeko?»

»Opeko pač, čudno, staro!«

»Tako pridem!«

Liste in račune je zmašil v žep in stekel k ljudem, ki so kopali temelje. Delavci so se bili zbrali na najglobljem kraju jarka in si z zanimanjem ogledovali zid, ki je gledal iz zemlje.

»Kaj naj to pomeni? Zakaj ne delate?« jih je vprašal.

»Zdi se, da smo naleteli na starino,« je odgovoril eden izmed delavcev.

»Nekakšna rimska reč,« je dodal drugi.

»TAPETNIŠTVO«

CELJE — MARIBORSKA C. 1

opravlja vsa tapetniška in dekorativna dela serijsko in po naročilu

NIKO TOVARNA KOVINSKIH IN ELEKTROMEHANSKIH IZDELKOV
ŽELEZNIKI-SLOVENIJA

IZDELUJE: mikserje — gospodinske mešalce, sesalce za prah, ločilce za parket, namizne ventilatorje, električne kavne mlinčice itd.
SERVISI: »NIKO« Železniki, Ljubljana, Elektromehanski servis, Rimska 11, Maribor, Vetrinjska 11.

OBVESTILA BRALCEM

DELAVSKA ENOTNOST

Od SKUPNOSTI PTT PODJETIJ LRS v Ljubljani smo dobili pismo, v katerem nam sporočajo, da so verjetno mnogi naši naročniki v teku let menjali svoj naslov, bodisi da so se preselili ali preimenovali, bodisi da so se menjali nazivi naselij, pošt, ulic ali trgov. Številni naslovi so tudi pomanjkljivi, ker jim manjkajo nekateri podatki, na primer ulica, hišna številka, naselje, nadstropje ali podobno.

Že doslej smo dobili zaradi pomanjkljivih naslovov mnogo zavrnitev časopisa in so nastale nepravilnosti v našem naročniškem oddelku. Prav tako pa so tudi mnogi naši naročniki neupravičeno negodovali in odpovedovali list zaradi neredne dostave, češ da ga naša uprava ali pa pošta ne dostavlja, čeprav so bili sami krivi zaradi pomanjkljivega naslova.

Skupnost PTT podjetij LRS sporoča, da bodo pismonoše odslej nagrajevani po učinku in se seveda zavoljo tega ne bodo več toliko ubadali z razvozlanjem pomanjkljivih naslovov.

Ob zaključku pisma piše tole: »Zaradi tega vas prosimo, da v svojem glasilu večkrat objavite kratek poziv naročnikom, naj vse spremembe naslova sproti sporočajo, ker bo sicer nastalo nepotrebno razburjanje pri njih samih, v upravi časopisa pa stroški.«

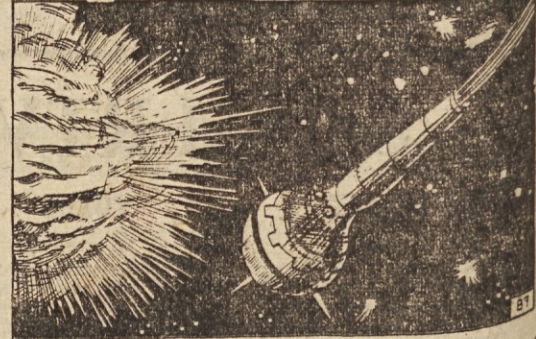
Kakor ste opazili, v zadnjih dve številki ne objavljamo prispevkov za »NAŠ KOLEKTIV OB 20-LETNICI VSTAJE«. Vzrok temu so tehnične težave, ker želimo zbornik reportaž še bolj opremiti in grafično oblikovati. Prispevke bomo spet začeli objavljati v prihodnji številki in jih bomo objavljali vse do novembra, ko jih bomo vezali v knjigo.

85. Še ves vznemirjen sem pripovedoval Ani o dogodkih na opustošenem planetu, ko me je nenadoma pozval zvočnik v Goobarjevo delavnico. Zdrvel sem tja in zagledal tovariše, ki so v trumi stali okoli radijskega teleskopa. Pri aranžirnem pulstu je stal Goobar in počasi premikal obračilnike. Slišal sem enolične zvoke in videl naglo menjavo svetlobe na zaslonu.

86. Nekdo mi je šepetaje pojasnil, da so to radarski signali. Najprej sem mislil, da so to naši signali, ki se od nečesa odbijajo, in nato, da nam je uspelo dobiti zvezo z Zemljo. — Niso naši in niso z Zemlje — mi je pojasnil Goobar in pokazal na piko na zaslonu. — To so signali z drugega planeta Centavra. Zaman smo skušali pobegniti iz njihovega območja.

87. Drveli smo proti planetu, ki smo ga zaradi njegove svetlobe imenovali Beli planet. Poskušali smo vzpostaviti z njim radijsko zvezo, toda edini odgovor je bil nesprenjen radarski ritem, ki je naraščal tem bolj, čim manjša je bila razdalja. Nazadnje se je Gea, tridesetletni dan potem, ko smo prvič ujeli radarske signale, znašla ob belem, z oblaki zakritem planetu.

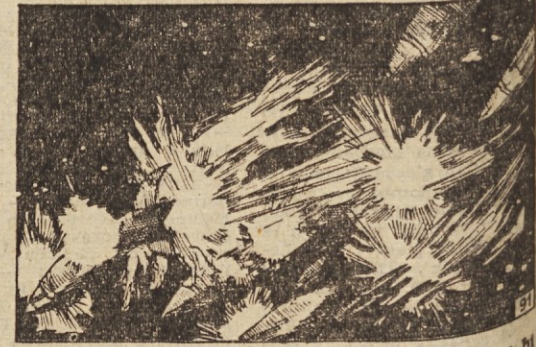
88. Gost ovoj oblakov je branil pogledu dostop, kakor da bi hotel planet skriti pred nami svojo skrivnost. Zopet smo se poizkušali sporazumeti po radiu, a ko to ni imelo uspeha, smo s padali spuстили veliko število tankov z raznimi aparati in stroji. Oblaki so požrli te naše posilance, radar pa je kar naprej tiktakal in nas opozarjal, da nas opazujejo bitja, ki nočejo odgovoriti.

89. Ko smo zadnjič obkrožili planet in je prišla Gea prav do meje atmosfere, se je v globokem presledku med oblaki prikazala površina planeta. Nenadoma je gledalce osupnil blesketajoč odsev, od ust do ust je šel vzklik: — Morje! — Sklenili smo poslati dol izvidniško skupino. Piloti so se v srebrnih opravih spuščali v spodnje nadstropje letališča in vstopali v svoje rakete.

90. Rakete so se pognale v globino. Nekaj časa so njihovi hrbti temneli pod penasto belino, potem je obris ene še zamigotal v nekakšni rdečini in vse so izginile. Silen soj je presvetlil oblake in naslednji hip smo videli pet prvih raket, ki so spremenjene v goreče meteorje drvele dalje. Naslednja petorica raket se je pognala za njimi še preden smo jim poslali ukaz, naj se vrnejo.

91. Gea bi lahko sprčila plaz antiprotonov, ki bi uničili neznano silo, ki je pogubila naše tovariše. Toda to bi uničilo tudi pet naših raket, ki so drvele za prvimi. Pilotom smo poslali opozorilo, rakete so vključevale zavirala in po velikih planetih je bilo videti, kako obupna so njihova prizadevanja. Drug za drugim so zašli v pas uničenja in začeli goreti. Videli smo plamene,